251

GLOBUS

Patrick Modiano

Bulevardele de centură

Parisul sub ocupaţie este universul meu,
din cauza modului în care oamenii, altfel luminaţi,
se împart în eroi şi netrebnici.

PATRICK MODIANO

Romanele lui Modiano sînt, toate, oglinzi cu mai multe feţe, reflectînd, sub o lumină de intensitate diferită, acelaşi eveniment: anii ocupaţiei, ca fundal pe care se proiectează destinul unui tînăr silit să-şi exprime, dincolo de nisipurile mişcătoare ale istoriei, opţiunile etice. Deci, să se definească.

ANTOANETA TĂNĂSESCU

EDITURA UNIVERS

Lei 3,50

PATRICK MODIANO **BULEVARDELE DE CENTURĂ** '75

PATRICK MODIANO

Bulevardele de centură

Colecţia GLOBUS / Editura Univers

GLOBUS

Patrick Modiano

BULEVARDELE DE CENTURĂ

Traducere de
Livia Storescu

Prefață de
Antoaneta Tănăsescu

EDITURA UNIVERS
București
1975

Coperta colecției de *Ion State*
Ilustrația copertei de *Petre Vulcănescu*

PRESIUNEA AMINTIRILOR NETRAITE

Cînd în 1947, la 30 iulie, se naşte Patrick Modiano, Camus publica *Ciuma* iar Boris Vian *Spuma zilelor*. În anii imediat următori debutează seducătorul prinţ al generaţiei sale, cinicul inocent, tînărul de 25 de ani cu glas provocator şi sentimental, Roger Nimier. Copilăria şi adolescenţa lui Modiano vor fi contemporane cu o larg cuprinzătoare mişcare literară, marcată, între altele, de agresiva pictură a relaţiilor familiale pe care o semnează Hervé Bazin, de metamorfozele imaginarului la André Pieyre de Mandiargues, de labirinticele călătorii în timp şi sentimente ale lui Robbe-Grillet sau Butor, de verva imensă a lui Queneau şi Robert Pinget, de tensiunea aşteptării neliniştitului absent care se poate numi şi Godot, de „curioasa singurătate" a lui Philippe Sellers sau de tristeţea adusă la lumina zilei de scriitoarea care avea atunci 19 ani, Françoise Sagan.

Prin *La place de l'Etoile* (Gallimard, 1968, Premiul Roger Nimier 1968 şi Premiul Fénénon 1969), Patrick Modiano pătrunde în literatură fără complexe de debutant. Urmează *Rondul de noapte* (Gallimard, 1969) şi *Bulevardele de centură* (Gallimard, 1972), carte distinsă în acelaşi an cu marele Premiu pentru roman al Academiei franceze. Pe prima pagină, un

motto din Rimbaud: „De-aş avea antecedente într-o epocă oarecare din istoria Franţei! Dar nu, nimic". Şi totuşi, scriitorul şi-a indicat nu o dată filiaţia, selecţia *sa* literară: Proust, Morand, Céline... Acel Céline evocat de Boisdeffre sub următoarea sugestivă etichetă: „El a fost primul care ne-a silit să privim omul într-o oglindă pătată. Din acest punct de vedere, vai, e într-adevăr contemporanul nostru. Şi mulţi romancieri tineri, oricît de departe ar fi de morala şi ideologia lui, îl socotesc drept un maestru." Critica a vorbit, apoi, de Marcel Aymé, Scott Fitzgerald sau Oliver Todd, de Queneau sau Roger Nimier, cel care, asemenea eroului din *Rondul de noapte*, privea cu scepticism valabilitatea existenţei mature: „Ar trebui să murim la douăzeci de ani..."

Romanele lui Modiano, precum şi recentul *Lacombe Lucien*, scenariu scris în colaborare cu Louis Malle, care semnează şi regia filmului, sînt, toate, oglinzi cu mai multe feţe reflectînd, sub o lumină de intensitate diferită, acelaşi eveniment: anii ocupaţiei, ca fundal pe care se proiectează destinul unui tînăr silit să-şi exprime, dincolo de nisipurile mişcătoare ale istoriei, opţiunile etice. Deci, să se definească.

Cu deosebire după premierea de către Academie a romanului *Bulevardele de centură*, critica s-a arătat interesată de mobilurile pentru care un scriitor născut la cîţiva ani după terminarea războiului explorează cu o consecvenţă simptomatică fapte necunoscute direct. Intenţia lui Modiano nu este, însă, aceea a descripţiei, ci a transferării realului în simbol. „Parisul sub ocupaţie — spune el — este universul meu, din cauza modului în care oamenii, alt fel luminaţi, se împart în eroi şi netrebnici." „Nu ocupaţia este

aceea care mă fascinează, ci cu totul altceva. Scopul meu este acela de a încerca să traduc o lume crepusculară. Dacă recurg la ocupație, este pentru că ea îmi furnizează acest climat ideal, puțin tulbure, această lumină puțin bizară. Dar este vorba, în realitate, de o imagine îngroșată a ceea ce se petrece astăzi."

Timpul investigat este „tulbure", „în derivă", acoperit de „tenebre malefice" *(Rondul de noapte)*, „ciudat", „neliniștitor", din nou „tulbure", capabil să furnizeze oricînd surprize *(Bulevardele de centură)*. Metafora este aceea a întunericului. Întreaga acțiune din *Rondul de noapte* se petrece, titlul o sugerează, în noapte, la fel cele mai importante scene din *Bulevardele de centură* se întrevăd printr-o perdea de penumbră care transformă personajele în fantome și face ca acțiunile lor să capete o stranie irealitate. Ieșirea în lumină este orizontul morganic, pururea rîvnit: „M-am gîndit că eram neliniștit ca un om care bîjbîie într-o întunecime năclăioasă și caută zadarnic un șaltăr" *(Bulevardele de centură)*.

Imposibilitatea concretizării unei soluții tranșante vine din natura dramatic duală a eroului. În *La place de l'Etoile*, acesta parcurge cu o instabilitate frenetică o mulțime de stări, echivalînd cu tot atîtea modificări ale personalității. În *Rondul de noapte*, el este în același timp agent de poliție trimis ca informator în rîndul unei grupări a rezistenței și membru al rezistenței trimis de tovarășii săi să spioneze poliția. Avînd de ales între a fi „erou" și a fi „netrebnic", el nu poate atinge nici măcar condiția de martir. În *Bulevardele de centură*, consecințele terifiantului joc dublu nu sînt mai puțin revelatoare. Pornit în căutarea tatălui său, tînărul îl regăsește, după zece

ani, în societatea unor afacerişti, gazetari de şantaj şi adepţi ai exterminării fără de scrupul. Schimbîndu-şi identitatea, eroul face toate eforturile ca să poată părea, cît mai firesc cu putinţă, prietenul celor care îi inspiră oroare. Dar pretutindeni domneşte, abia ascunsă, pînda feroce, neiertătoare. La capătul unor nesfîrşite călătorii în noapte, incapabil a stăpîni marile evenimente ale istovitoarelor peregrinări, eroul rămîne singur cu fantasmele trecutului şi ale viitorului său: „În mijlocul atîtor nesiguranţe, singurele mele puncte de reper, singurul teren sigur erau răspîntiile şi trotuarele acestui oraş unde, pînă la urmă, fără îndoială, aveam să mă regăsesc singur".

Singur în faţa istoriei, eroul lui Patrick Modiano este singur şi în faţa părinţilor, cel de-al doilea reper al destinului său.

În *La place de l'Etoile*, tînărul, cititor în copilărie al cărţii cu titlu inventat (dar şi invenţia are semnificaţia ei) *Cum să-ţi ucizi tatăl* de André Breton şi Jean Paul Sartre (col. „Lisez-moi bleu"), îşi cunoaşte tîrziu tatăl, pe care îl cheamă din America, unde acesta se îndeletnicea cu vînzarea de caleidoscopuri, pentru a-i dona o avere considerabilă. De la început, deci, raporturile sînt inversate. Devenit, prin dislocare de roluri, tată al propriului tată, fiul este acela care îi dă, cu umor, gentileţe şi duioşie, sfaturi, îi asigură o stabilitate materială şi, în ciuda, nenumăratelor resentimente, suportă cu greu despărţirea. Pentru că din acest moment, rămîne, înaintea legilor dure ale vieţii, singur: „Am regretat amar plecarea tatălui meu. Pentru mine a început vîrsta adultă. Pe ring, nu a rămas, astfel, decît un singur boxeur."

În *Rondul de noapte*, tatăl, la care eroul face aluzie cu prefăcută religiozitate este, şi aici descoperim din

nou dominanta contestatară a gîndirii autorului, Alexandre Staviski, numindu-se la fel, deci, cu celebrul escroc al anilor' 30, personaj real, a cărui viață, intrată cu rapiditate în legendă, a făcut obiectul nu numai al scandalurilor de epocă, ci și al unor filme, ultimul fiind semnat de Alain Resnais.

Latentă în primele romane, coincidența între motivul tatălui și cel al ocupației este evidențiată manifest de *Bulevardele de centură*. Aici, căutarea „fantomaticului" părinte poate fi, după declarațiile autorului cu prilejul acordării premiului academic, „simbolul sfărîmării unor Valori (cu V mare), al dispariției oricăror principii de autoritate și stabilitate morală etc., a tuturor lucrurilor care sînt legate de imaginea tradițională a Tatălui".

Reușita autorului ține, ca și în cazul romanului *Rondul de noapte*, de capacitatea sa de a face explicit inexprimabilul, de a surprinde și a sugera forța neiertătoare a faptului aparent banal.

Căci baronul Chalva Deyckecaire nu are, la prima vedere, nici una din caracteristicile personalităților marcante. Cu gesturi, surîsuri și priviri timide, el vorbește puțin, reluînd, în genere, ca un ecou, frazele interlocutorilor săi, se retrage, cel mai adesea, într-o precaută tăcere sau onctuoasă stare de continuă aprobare a celor din jur, afișează o inofensivă și ușor ridicolă somnolență, pare un observator, un simplu observator al evenimentelor, pe marginea cărora glosează rareori servil și ostenit. În fond, acest „gros monsieur", al cărui chip este descoperit de propriul fiu între liniile aburoase ale unei fotografii, în penumbra saloanelor sau a străzilor, acest „gros monsieur" disimulează sub masca anonimatului o inte-

ligență penetrantă, dispoziții uimitoare pentru inițiative dintre cele mai diverse, un spirit activ pînă în limitele violenței, un visător pînă la halucinații. De fapt, inofensiva și politicoasa sa umilință neliniștește profund, căci cu toții intuiesc vigoarea de stăpîn a celui care își asumă cu perfecție rolul de victimă. Este și ceea ce demonstrează discreta anchetă întreprinsă de fiu pentru redescoperirea tatălui pierdut, anchetă în care la mărturiile cunoștințelor acestuia se adaugă propriile sentimente oscilînd între milă, spaimă, înțelegere, remușcare, duioșie, oroare. Iubindu-se și urîndu-se, apărîndu-se cu ardoare și trădîndu-se, tatăl și fiul stau neclintiți unul în fața celuilalt, privindu-se ca într-un joc infinit de oglinzi paralele.

Temperament artistic la care vizualitatea nu este o simplă notă distinctivă ci o vocație, constructor de atmosferă, scriitor preocupat de structura polifonică a discursului narativ, Patrick Modiano a trecut de la barocul exploziv din *La place de l'Etoile* spre compoziții de o mai armonioasă coerență. Romanele lui sînt falsă confesiune, elementele autobiografice fiind topite în plasma fierbinte a imaginarului, fundamentală este intenția de construcție, de elaborare și nu reproducere. „Căci cum poți deveni romancier — se întreabă Modiano — fără să înveți să minți ?"

ANTOANETA TĂNĂSESCU

Pentru Rudy
Pentru Dominique

De-aş avea antecedente într-o epocă oarecare din istoria Franţei !
Dar nu, nimic.

RIMBAUD

CEL MAI GRAS dintre cei trei e tatăl meu. Murraille e aplecat spre el ca pentru a-i şopti ceva. Marcheret, în picioare, mai îndărăt, abia zîmbeşte, cu pieptul uşor scos în afară şi mîinile la reverele vestonului. N-ai putea spune care anume-i culoarea hainelor şi a părului lor. Pare-se că Marcheret poartă un „prinţ de Gal" de-o croială foarte largă şi că-i mai degrabă blond. De reţinut privirea ageră a lui Murraille şi cea neliniştită a tatălui meu. Murraille arată înalt şi subţire, dar partea de jos a obrazului i-e buhavă. La tatăl meu, totul vădeşte copleşirea. Afară de ochi, aproape ieşiţi din orbite.

Pereţi căptuşiţi cu lemn şi cămin de cărămidă : e barul hanului Clos-Foucré. Murraille are un pahar în mînă. Tatăl meu de asemenea. Să nu uităm ţigara ce atîrnă de buzele lui Murraille. Tatăl meu îşi ţine ţigara între degetul inelar şi cel mic. Afectare plictisită. La capătul încăperii, silueta pe trei-sferturi a unei

femei : Maud Gallas, administratoare la Clos-Foucré. Fotoliile pe care stau Murraille și tatăl meu sînt de piele, desigur. Pe spetează, este o nedeslușită răsfrîngere, drept sub locul unde se turtește mîna stîngă a lui Murraille. Brațul său înconjoară astfel ceafa tatălui meu, cu un gest care ar putea fi de mare ocrotire. La mînă, un ceas de preț, insolent, cu cadran pătrat. Marcheret, prin poziția și statura-i de atlet, o ascunde pe jumătate pe Maud Gallas și șirurile de aperitive. Pe peretele dindărătul barului, deslușești — și fără ca pentru aceasta să fie nevoie de prea multă sforțare — o efemeridă [1]. Numărul 14 se desprinde lămurit. Cu neputință să citești luna, nici anul. Dar, cercetîndu-i bine pe cei trei bărbați și nelămurita siluetă a lui Maud Gallas, vei gîndi că scena aceasta se desfășoară în trecutul foarte îndepărtat.

O fotografie veche, descoperită din întîmplare în fundul unui sertar, și pe care o ștergi de colb încetișor. Se lasă seara. Fantomele au intrat, ca de obicei, la barul de la Clos-Foucré. Marcheret s-a așezat pe un taburet. Celorlalți doi le-au plăcut mai mult fotoliile rînduite lîngă cămin. Au comandat cocteiluri de-o dezgustătoare și de prisos complicație, pregătite de Maud Gallas, ajutată de Marcheret care-i arunca glume îndoielnice, zicîndu-i „grăsuna mea Maud“ sau „tonkineza mea“. Nu părea că se supără și cînd Marcheret și-a furișat mîna în corsajul ei și i-a pipăit un sîn — gest ce

---

[1] Calendar din care se rupe zilnic o foaie și, în general, amintește evenimentele din cursul anilor, întîmplate în aceeași zi.

stîrnește totdeauna la el un fel de nechezat — a rămas nepăsătoare, cu un zîmbet de care te vei întreba dacă exprima disprețul sau complicitatea. E o femeie ca de vreo patruzeci de ani, blondă și greoaie, cu glas grav. Strălucirea ochilor — sînt albaștri-închis ori viorii ? — uimește în fața aceasta vulgară. Ce activitate avea Maud Gallas înainte de-a se ocupa de acest han ? Aceeași, pesemne, dar la Paris. Ea și Marcheret fac adesea aluzie la *Beaulieu*, local de noapte din cartierul Ternes, închis acum douăzeci de ani. Vorbesc despre el în șoaptă, ca de un copil mort. Animatoare ? Fostă artistă de varieteu ? Marcheret, să nu ne îndoim, o cunoaște de multă vreme. Ea îi zice Guy. Pe cînd amîndoi rîd înăbușit pregătind aperitivele, intră Grève, șeful restaurantului, și-l întreabă pe Marcheret : „Ce dorește să mănînce astă-seară domnul conte ?“ La care Marcheret răspunde neclintit : „Domnul conte va mînca rahat“, și întinde bărbia, încrețește ochii și își contractă fața cu plictiseală și înfumurare. În clipa aceea, tatăl meu izbucnește totdeauna în mici rîsete lingușitoare ca să-i arate bine lui Marcheret că-i place răspunsul la țanc și că-l socoate pe el, Marcheret, drept omul cel mai spiritual din lume. Acesta, încîntat de impresia pe care o face tatălui meu, i se adresează : „N-am dreptate, Chalva ?“ Iar tatăl meu în mare grabă : „O, da, Guy !“ Murraille rămîne nepăsător la umorul ăsta. În seara cînd Marcheret, mai în formă ca de obicei, declară ridicînd rochia lui Maud Gallas : „Asta știu că-i coapsă !“, Murraille luă un ton ascuțit de con-

versație mondenă : „Scuză-l, scumpă prietenă, se mai crede tot la Legiune“.[1] (Observația aceasta pune într-o nouă lumină personalitatea lui Marcheret). Murraille își dă aere de nobil. Se exprimă în termeni aleși, își modulează intonațiile vocii ca să fie cît mai catifelate cu putință și recurge la un fel de elocvență parlamentară. Își însoțește vorbele cu gesturi largi, ține seamă să facă efect cu bărbia sau cu sprîncenele și dă bucuros degetelor lui mișcarea unui evantai pe care-l desfășori. Se îmbracă foarte îngrijit : stofe englezești, lenjerie și cravate pe care le îmbină în subtile nuanțe ale unei singure culori. Atunci de ce parfumul ăsta prea stăruitor de Chypre ce plutește în jurul lui ? Și acea *șevalieră*[2] de platină ? Îl vom observa din nou : fruntea e lată și ochii limpezi au o voioasă expresie de sinceritate. Dar, mai jos, țigara ce atîrnă mărește moliciunea buzelor. Arhitectura energică a feței se fărîmă în dreptul fălcilor. Bărbia se teșește. Să-l ascultăm : în unele clipe, glasul i se îngroașă și ajunge întretăiat. Cîteva cuvinte peste măsură de grosolane izbucnesc de parcă ar rîgîi un mîncăcios neamț. Pînă la urmă, ne vom întreba cu îngrijorare dacă nu-i făcut din aceeași stofă ordinară ca și Marcheret.

Impresia aceasta se întărește cînd îi privești bine pe amîndoi, la sfîrșitul mesei. Stau jos unul

---

[1] *Legiunea străină*, trupă creată în 1831, în Algeria, și alcătuită din soldați voluntari, majoritatea străini, în serviciul Franței.

[2] Inel cu sigiliu.

lîngă altul, în fața tatălui meu, căruia nu i se deslușește decît ceafa. Marcheret vorbește foarte tare, cu glas obositor. Sîngele i se urcă în obraz. Murraille, de asemenea, ridică tonul și rîsul său ascuțit îl acoperă pe acela, ceva mai gutural, al lui Marcheret. Își fac cu ochiul și se bat de zor pe umăr. Se stabilește între ei o complicitate a cărei pricină nu izbutești s-o înțelegi. Ar trebui să te găsești la aceeași masă și să nu pierzi nimic din vorbele lor. De departe, prinzi numai cîteva crîmpeie, nu destule, și fără șir. Acum pun ceva la cale și șoaptele lor se pierd în sufrageria mare și pustie. Din candelabrul de bronz cade pe mese, pe lemnării, pe dulapul normand și pe capetele de cerb și de căprioară, aninate de pereți, o lumină crudă. Apasă ca o vată peste cei trei și le înăbușă sunetul glasurilor. Nici o pată de umbră. Afară de spatele tatălui meu. Te întrebi de ce lumina îl cruță. Dimpotrivă, ceafa i se desprinde lămurit sub strălucirea candelabrului și deslușești chiar o mică cicatrice trandafirie în mijlocul ei. E în așa fel aplecată ceafa aceasta, încît pare că se prezintă unui nevăzut cuțit de ghilotină. El soarbe fiecare cuvînt al celor doi. Își întinde capul pînă la cîțiva centimetri de ale lor. Cît pe ce să-și lipească fruntea de-a lui Murraille sau a lui Marcheret. Cînd fața tatălui meu se apropie cam prea mult de a lui, Marcheret îi apucă un obraz între degetul cel gros și arătător și i-l sucește cu o mișcare înceată. Tatăl meu se îndepărtează numaidecît, dar Marcheret nu-i dă drumul. Îl ține astfel cîteva minute și apăsarea degetelor lui crește. Sigur este

că tatăl meu simte o aprigă durere. Apoi îi rămîne un semn roș pe obraz, pe care și-l pipăie pe furiș. Marcheret îi spune : „Să te înveți minte, Chalva, să nu fii prea curios..." Iar tatăl meu : „O, da, Guy... E adevărat, Guy..." Zîmbește.

Grève aduce lichiorurile. Mersul și gesturile lui ceremonioase contrastează cu lipsa de ținută a celor trei bărbați și a femeii. Murraille, cu bărbia sprijinită în palmă și cu ochii stinși face impresia că-i cu totul destins. Marcheret și-a dat drumul la nodul cravatei și se lasă cu toată greutatea pe speteaza scaunului care acum stă în echilibru pe două picioare. În fiece clipă, te temi să nu se răstoarne. Cît despre tatăl meu, se pleacă spre ei cu atîta stăruință, încît pieptul lui mai că atinge masa, iar un singur bobîrnac ar fi de ajuns ca să se prăbușească pe tacîmuri. Rarele vorbe pe care le mai poți prinde sînt aruncate de Marcheret cu glas împleticit. Curînd, abia mai bolborosește. Oare masa prea îmbelșugată (ei comandă totdeauna mîncăruri cu sos și felurite soiuri de vînat) sau băutura fără măsură (Marcheret pretinde vinuri tari, Bourgogne dinainte de război) îi năucește ? În spatele lor, Grève stă foarte drept. Spune lui Marcheret : „Domnul conte dorește alt alcool ?" apăsînd pe fiecare silabă din „domnul conte". Pronunță și mai răspicat : „Bine, domnule con-te". Vrea să-l cheme la ordine, și să-i pună în vedere că un nobil n-ar trebui să se lase în voie cum face el.

Deasupra statuii țepene a lui Grève, se deosebește în perete un cap de căprior ca o figură

de proră, și animalul îi privește pe Marcheret, Murraille și pe tatăl meu cu deplina nepăsare a ochilor săi de sticlă. Umbra coarnelor desenează pe tavan ca o împletitură uriașă. Lumina slăbește. Scade curentul ? Rămîn cu toții abătuți și tac în penumbra care-i mistuie. Ai din nou impresia că privești o fotografie veche, pînă în clipa cînd Marcheret se scoală, dar atît de brutal, încît se izbește uneori de masă. Atunci, totul reîncepe. Candelabrul și lămpile din pereți își recapătă strălucirea. Nici o umbră. Nimic nedeslușit. Cel mai mic obiect se desprinde cu o precizie aproape de nesusținut. Gesturile care lîncezeau devin scurte și imperioase. Pînă și tatăl meu se scoală ca la comanda „drepți".

Tustrei se îndreaptă desigur spre bar. Unde să se ducă ? Murraille a pus o mînă prietenoasă pe umărul tatălui meu și-i vorbește, cu țigara în gură, ca să-l convingă despre un lucru pe care l-au mai dezbătut. Se opresc o clipă la cîțiva metri de bar, unde Marcheret s-a și așezat. Murraille se pleacă spre tatăl meu și ia tonul confidențial al celui ce propune garanții cărora nu te poți împotrivi. Tatăl meu clatină din cap, celălalt îl bate ușor de mai multe ori pe umăr ca și cum, în sfîrșit, s-ar fi înțeles.

Stau jos cu toții în fața barului. Maud Gallas a deschis radio-ul în surdină dar, cînd îi place un cîntec, învîrte butonul postului, punîndu-l mai tare. Murraille va da mare atenție comunicatului de la ora douăzeci și trei, pe care-l va rosti răsunător un crainic cu glas rece.

Apoi va urma semnalul vestind încheierea emisiunii. Muzicuță tristă și vicleană.

Încă o lungă tăcere, înainte de-a se lăsa cu toții în voia amintirilor și a mărturisirilor. Marcheret spune că la treizeci și șase de ani e un om sfîrșit și se plînge de paludismul său. Maud Gallas evocă seara cînd el a intrat la *Beaulieu* în uniformă, și orchestra de țigani, pentru a-l saluta, a miorlăit *Imnul Legiunii*. Una din frumoasele noastre nopți dinainte de război, zice ea cu ironie, fărîmițînd o țigară. Marcheret ridică ochii spre ea cu o căutătură ciudată și declară că lui nu-i pasă de război. Și că totul poate să meargă și mai rău, asta nu-l privește. Și că el, conte Guy, François, Arnaud de Marcheret d'Eu n-are de primit lecții de la nimeni. Nu-l interesează decît „șampania ce spumegă în paharul său", și din care aruncă o țîșnitură furioasă pe corsajul lui Maud Gallas. Murraille face : „Haide, haide..." Nu, ba nu, prietenul său nu-i un om sfîrșit. Și mai întîi ce înseamnă „sfîrșit" ? Cum ? Nimic ! Susține că preascumpul său prieten mai are încă mulți ani minunați înaintea lui. Dealtfel, poate să se bizuie pe afecțiunea și sprijinul lui „Jean Murraille". Dealtminteri, oare el, „Jean Murraille", șovăie măcar o clipă să-și căsătorească fata cu contele Guy de Marcheret ? Cum ? Și-ar mărita el fata cu un om sfîrșit ? Cum ? Se întoarce către ceilalți, ca pentru a-i sfida să spună ceva împotrivă. Cum ? Ce dovadă mai bună de încredere și de prietenie poate să-i dea ? Sfîrșit ? Ce înseamnă „sfîrșit" ? A fi „sfîrșit" înseamnă a fi... Dar rămîne tăcut. Nu găsește o definiție

și ridică din umeri. Marcheret îl observă cu mare atenție. Dacă Guy nu vede nici o piedică, exclamă atunci Murraille, cuprins parcă de o inspirație, martorul său va fi Chalva Deyckecaire. Și Murraille îl desemnează pe tatăl meu, a cărui față se luminează îndată cu o expresie de vie recunoștință. Căsătoria se va celebra peste cincisprezece zile la Clos-Foucré. Prietenii vor veni de la Paris. O mică sărbătoare de familie, care va întări asociația lor. Murraille-Marcheret-Deyckecaire ! Cei trei Mușchetari ! Dealtfel, totul merge bine ! Marcheret n-are nici o pricină de a se îngrijora. „Vremurile sînt tulburi", dar „banii curg în valuri". De pe acum se arată tot felul de combinații „una mai interesantă decît alta". Guy își va încasa partea lui din beneficii. „Bani peșin." Poftim ! Contele bea în sănătatea „viitorului său socru" (de fapt, uite ce-i ciudat : deosebirea de vîrstă dintre el și Murraille nu poate depăși zece ani...) și declară, ridicînd paharul, că-i fericit și mîndru să se însoare cu Annie Murraille fiindcă are „fesele cele mai blonde și mai calde din Paris".

Maud Gallas s-a trezit și l-a întrebat ce-o să-i ofere viitoarei lui soții drept dar de nuntă. Un vizon argintiu, două brățări de aur masiv cu verigi mari, pe care le-a plătit „șase milioane *cash.*"[1] Fleacuri.

De curînd, a adus de la Paris o mică valiză tixită cu devize străine. Și cu chinină. Porcărie de paludism.

---

[1] Bani gheață. (engl.)

„Asta da, poţi spune că-i o porcărie“, făcu Maud.

Unde a cunoscut-o pe Annie Murraille? Cum? Pe Annie Murraille? Aha! Unde a cunoscut-o! Ei, la *Langers*, un restaurant de pe Champs-Elysées. Pe scurt, nu-i aşa, l-a cunoscut pe Murraille prin fata lui! (Pufneşte de rîs.) A fost adevărata dragoste de la prima vedere; apoi şi-au petrecut restul serii între patru ochi la *Peştele de aur*. Dă multe amănunte, se încurcă, reia firul povestirii. Murraille, care întîi l-a urmărit cu o atenţie înveselită, continuă acum cu tatăl meu convorbirea începută cînd se ridicaseră de la masă. Maud îl ascultă cu răbdare pe Marcheret, a cărui povestire se destramă în vorbe de beţiv.

Tatăl meu clatină din cap. Pungile de sub ochi i s-au umflat, dîndu-i o înfăţişare de nespusă oboseală. Ce rol anume joacă el alături de Murraille şi de Marcheret?

Ora e înaintată. Maud Gallas se duce să stingă lampa cea mare de lîngă cămin. Fără îndoială, un semnal pentru a-i face să priceapă că-i vremea să plece. Încăperea nu mai e luminată decît de cele două lămpi cu abajur roşu de pe peretele din capăt, iar tatăl meu, Murraille şi Marcheret se cufundă din nou în penumbră.

După bar, mai rămîne o mică zonă de lumină, în mijlocul căreia Maud Gallas stă nemişcată. Auzi şoaptele lui Murraille. Vocea lui Marcheret, din ce în ce mai şovăitoare. Acesta se lasă grămadă în jos de pe taburetul înalt, se ţine tocmai la timp şi se reazemă de umărul lui Murraille ca să nu se poticnească. Cu toţii se

îndreaptă, împleticindu-se, spre ușă. Maud Gallas îi petrece pînă-n prag. Aerul de afară îl înviorează pe Marcheret. Îi spune lui Maud Gallas că, dacă se simte singură, grăsuna mea Maud, n-are decît să-i telefoneze ; că fata lui Murraille are fesele cele mai blonde din Paris, dar că coapsele ei, Maud Gallas, sînt „cele mai misterioase din Seine-et-Marne". O apucă de mijloc cu brațul și începe s-o ciupească, însă Murraille se interpune, făcînd : „Hei... hei..." Ea se întoarce înăuntru și închide ușa.

S-au pomenit tustrei în ulița mare a satului. De-o parte și de alta, casele greoaie, adormite. Murraille și tatăl meu mergeau înainte. Celălalt cînta cu glas răgușit *Luntrea care trece*. Niște obloane s-au întredeschis și un cap s-a aplecat. Atunci Marcheret l-a dojenit cu înflăcărare pe curios, în timp ce Murraille se străduia să-și potolească viitorul „ginere".

Vila *Mektub* e ultima locuință pe stînga, drept la marginea pădurii. Ca aspect, e o îmbinare de bungalov cu un pavilion de vînătoare. De-a lungul fațadei, o verandă. Marcheret a botezat-o vila *Mektub*, în amintirea Legiunii. Poarta e dată cu var. Fixată de unul din canaturi, o placă de aramă pe care cuvintele *Vila „Mektub"* sînt gravate cu litere gotice. Marcheret a pus să se ridice în jurul parcului un gard din lemn de tek.

În fața porții, se despart. Murraille îl bate cu palma pe spate pe tatăl meu și-i zice : „Pe mîine, Deyckecaire". Și Marcheret aruncă : „Pe mîine, Chalva !" împingînd canatul cu umărul.

Amîndoi intră pe alee. Tatăl meu rămîne nemișcat. I s-a întîmplat adesea să mîngîie placa de aramă cu o mînă respectuoasă și să urmeze, cu arătătorul, conturul literelor gotice. Prundișul scîrțîie sub pașii celorlalți doi. Umbra lui Marcheret se ivește o clipă în mijlocul verandei. Urlă : „Visuri plăcute, Chalva !“ și izbucnește în rîs. Auzi cum se închide o ușă cu geamuri. Tăcere.

Tatăl meu o să se întoarcă pe ulița-mare ca să apuce la stînga pe un drumeag de țară, ușor povîrnit. „Drumul Bornajelor“ [1]. De-a lungul său, proprietăți bogate, cu parcuri mari. Uneori încetinește pasul și ridică fața spre cer, de parcă ar privi lung stelele și luna ; sau, cu fruntea lipită de grilajuri, cercetează masa întunecată a vreunei case. Apoi își reia mersul, dar cu un fel de nepăsare, ca și cum n-ar avea o țintă anumită. Acum ar trebui să te apropii spre a-i vorbi.

Se oprește, împinge poarta de la *Prieuré*, o ciudată vilă în stil neo-roman. Înainte de a intra, șovăie o clipă. Vila aceasta îi aparține ? De cînd ? Închide poarta în urma lui, străbate încet peluza, îndreptîndu-se către treptele de la intrare. Se încovoaie. Ce trist pare domnul ăsta gras în noapte...

Desigur, unul din satele cele mai frumoase și mai bine așezate din Seine-et-Marne. La marginea pădurii din Fontainebleau. Cîțiva pa-

---

[1] Delimitare a două terenuri vecine și stabilirea bornelor care mărginesc proprietatea privată.

rizieni au aici case de țară, dar nu-i mai vede nimeni, fără îndoială, „din pricina întorsăturii îngrijorătoare pe care o iau evenimentele“.

Domnul și doamna Beausire, proprietarii hanului Clos-Foucré, au plecat anul trecut. Au spus că se duc să se odihnească la verii lor din Loire-Atlantique ; s-a înțeles însă foarte bine că luau vacanță numai fiindcă clienții obișnuiți erau din ce în ce mai rari. Mai puțin limpede e că, de atunci, o doamnă venită din Paris se îngrijește de Clos-Foucré. Doi domni, de asemenea parizieni, au cumpărat casa doamnei Lamiroux de la marginea pădurii. (Sînt aproape zece ani de cînd n-o mai locuia). Pare-se că cel mai tînăr a servit în Legiunea străină. Celălalt ar conduce un ziar la Paris. Unul din prietenii lor, la rîndul său, s-a instalat la *Prieuré*, casa boierească a soților Guyot. A închiriat-o ? Sau numai se folosește de lipsa acestei familii ? (Acum statornicită în Elveția, pe timp nedeterminat). E vorba de un bărbat corpolent, un tip de oriental. El și cei doi prieteni ai lui dispun de venituri foarte mari, dar averea lor ar fi destul de recentă. Își petrec aici sfîrșitul săptămînii, cum făceau și familiile burgheze pe vremuri mai senine. Vinerea seara, sosesc din Paris. Fostul legionar vine în goană pe ulița-mare, la volanul unei Talbot de culoare bej și frînează brusc la Clos-Foucré. Cîteva clipe mai tîrziu, mașina închisă a celuilalt stă și ea la rînd, în dreptul hanului. Au musafiri. Femeia cea roșcată, de pildă, pe care o vezi totdeauna cu pantaloni de călărie. Sîmbăta dimineața, face o plimbare în pădure și cînd se întoarce la manej,

grăjdarii roiesc în juru-i și au o deosebită grijă de calul ei. După-amiază, coboară pe ulița-mare, urmată de un *irish-setter*, al cărui păr strălucitor se armonizează (oare-i un rafinament ?) cu cizmele și părul ei roșcat. O însoțește adesea o tînără blondă, pare-se fiica directorului de ziar. Poartă totdeauna o haină de blană. Cele două femei stau un timp în prăvălia de antichități a doamnei Blairiaux, unde aleg cîteva bijuterii. Femeia roșcată a cumpărat un dulap mare, stil Ludovic al XV-lea chinezesc, pentru care doamna Blairiaux nu găsea cumpărător din pricina prețului prea mare. Cînd a văzut cum clienta îi întindea două milioane bani gheață, a părut că se zăpăcește. Femeia roșcată a pus teancurile de bancnote pe o poliță. Mai tîrziu, o camionetă a luat în primire dulapul și l-a transportat la vila doamnei Lamiroux (de cînd o locuiesc, directorul de ziar și fostul legionar au botezat-o vila *Mektub*). S-a băgat de seamă că aceeași camionetă transportă regulat la vila *Mektub* obiecte de artă și tablouri ridicate cu grămada de femeia roșcată din vînzările la mezat de prin regiune ; sîmbăta seara, ea se întoarce cu automobilul de la Melun sau de la Fontainebleau, împreună cu directorul de ziar. Camioneta îi urmează, încărcată cu tot felul de vechituri : mobile rustice, vase, candelabre, argintărie, pe care le depun la vilă. Iată ce stîrnește curiozitatea oamenilor din sat. Le-ar plăcea să știe mai multe despre femeia asta roșcată. Nu locuiește la vila *Mektub*, ci la Clos-Foucré. Totuși, ghicești că între ea și directorul de ziar sînt legături foarte

strînse. Oare-i întreținuta lui ? O prietenă ? Se spune că fostul legionar ar fi conte. Și că domnul cel corpolent de la *Prieuré* s-ar chema „baronul" Deyckecaire. Titlurile lor sînt oare autentice ? Nici unul, nici altul nu corespund ideii pe care ți-o faci despre adevărații nobili. E ceva suspect în atitudinea lor. Poate că fac parte dintr-o aristocrație străină ? Parcă într-o zi, nu l-au auzit pe „baronul" Deyckecaire declarînd directorului de ziar — ba chiar ridicînd glasul : „Nici o importanță, sînt cetățean turc !" „Contele" vorbește franțuzește cu un ușor accent de periferie. Un obicei luat în Legiune ? Femeii roșcate parcă-i place să se fălească, altminteri de ce ar purta atîtea bijuterii care nu se potrivesc defel cu ținuta ei de călărie ? Cît despre tînăra blondă, sătenii se miră că-i îmbrăcată cu haină de blană în luna iunie. Pesemne că nu-i priește aerul de țară. I-au văzut fotografia într-un *Ciné-Miroir*. Textul spunea : „Annie Murraille, 26 de ani, vedeta din *Noapte de jaf*", Mai este încă actriță ? Se plimbă adesea la braț cu fostul legionar, rezemîndu-și capul de umărul lui. Ar fi logodiți.

Și alte persoane mai vin să petreacă sîmbăta și duminica aici. De multe ori directorul de ziar primește pînă la vreo douăzeci de invitați. Apoi, te obișnuiești cu cei mai mulți dintre ei ; ți-ar fi însă greu să pui un nume pe fiecare siluetă. În sat, zvonurile cele mai uimitoare n-au întîrziat să se răspîndească. Directorul de ziar organiza petreceri de un anumit fel la vila *Mektub*. Iată pricina pentru care ..toată lumea asta

bună“ se grăbea să vină din Paris. Femeia care se îngrijea de Clos-Foucré, în lipsa soților Beausire, era cu siguranță o fostă țiitoare de bordel. Dealtminteri Clos-Foucré lua înfățișarea unui lupanar, adăpostind o clientelă de soiul ăsta. De asemenea, oamenii se întrebau prin ce șarlatanie „baronul“ Deyckecaire luase în stăpînire vila *Prieuré*. Găseau că are un cap de spion. Fără îndoială, „contele“ se înrolase în Legiune ca să scape de urmăririle judiciare. Directorul de ziar, împreună cu femeia roșcată, făceau trafic necinstit. Amîndoi organizau orgiile de la vila *Mektub*, în care directorul de ziar își amesteca fiica. Nu șovăia s-o arunce în brațele „contelui“ și a celor de complicitatea cărora voia să se asigure. Pe scurt, pînă la urmă sătenii credeau că satul fusese „lăsat pe mîna unei bande de gangsteri“. Un martor bine informat, cum se spune în romane și în procesele-verbale, observîndu-l pe directorul de ziar și pe cei din jurul său, s-ar gîndi îndată la „fauna“ care frecventează anumite baruri din Champs-Elysées. Prezența lor e nepotrivită aici. În serile cînd sînt mai numeroși, iau cu toții masa la Clos-Foucré, apoi se îndreaptă, într-un alai de mici grupuri, spre vila *Mektub*. Toate femeile sînt roșcate sau blonde platinate, toți bărbații poartă haine care bat la ochi. „Contele“ merge în frunte, cu brațul înfășurat într-o eșarfă de mătase albă, ca și cum abia ar fi fost rănit într-o încăierare. Vrea oare să amintească astfel trecutul său de legionar? Pun muzica să cînte foarte tare fiindcă, dacă treci pe ulița mare,

auzi crîmpeie de rumbă, de jazz-hot și de cîntece. Cînd te oprești în apropierea vilei, îi vezi dansînd dincolo de ușile de sticlă.

Într-o noapte, pe la două, s-a auzit strigînd cu glas ascuțit : „Mojicule !" Era femeia roșcată care alerga, cu sînii ieșiți din decolteu. O urmărea cineva. A strigat din nou : „Mojicule !" Apoi a pufnit de rîs.

La început, sătenii își deschideau obloanele. După aceea, s-au deprins cu gălăgia pe care o făceau toți noii-veniți. Trăim vremuri cînd, pînă la urmă, nu te mai miri de nimic.

Revista de față a fost înființată de curînd, fiindcă poartă numărul 57. Titlul : *Asta-i viața,* se dezlănțuie cu caractere albe și negre. Pe copertă, un trup de femeie într-o poziție sugestivă. Ai putea crede că-i vorba de o publicație cam slobodă, dacă cuvintele : „Săptămînal de actualitate politică și mondenă" n-ar anunța ambiții mai mari.

Pe prima pagină, numele directorului : Jean Murraille. Apoi, sub rubrica : *Redacția generală,* lista colaboratorilor, vreo zece la număr, toți necunoscuți. În zadar îți storci creierii, că nu ții minte să mai fi văzut iscăliturile lor pe undeva. Doar două nume ar putea trezi o vagă amintire. Jean Drault și Mouly de Melun : întîiul, foiletonist dinainte de război, autorul *Soldatului Chapuzot ;* al doilea, cronicar pasionat la *L'Illustration.* Dar ceilalți ? Misteriosul Jo-Germain, de pildă, care iscălește în pagina întîi o cronică închinată reînnoirii și primăverii ? Scrisă într-o franceză *cosmeticată,* se termină cu

un ordin precis : „Fiţi veseli !“ Mai multe fotografii reprezentînd tinere foarte dezbrăcate ilustrează articolul.

Pe pagina a doua, „Ecouri indiscrete“. Sînt paragrafe, purtînd fiecare un titlu ademenitor. Numitul Robert Lestandi vorbeşte în felul cel mai neruşinat despre personalităţile politicii, artelor şi teatrului, ba chiar face unele consideraţii care seamănă a şantaj. Cîteva desene „umoristice“, schiţate cu o cerneală groaznică, sînt iscălite de un oarecare Le Houleux. Ceea ce urmează mai rezervă încă multe surprize. Începînd de la „editorialul“ politic pînă la „reportaje“, trecînd prin poşta cititorilor. „Editorialul“ numărului 57 e o ţesătură de insulte şi de ameninţări redactate de „François Gerbère“. Citeşti aici fraze ca : „Valeţii sînt cu uşurinţă hoţi“. Sau : „Alţi responsabili trebuie să plătească. Şi vor plăti !“ Responsabili de ce ? „François Gerbère“ nu precizează. Cît despre „reporteri“, ei aleg tocmai subiectele cele mai echivoce. Numărul 57, de pildă, propune : „Romanul trăit al unei fete de culoare prin lumea dansului şi a plăcerii. Paris, Marsilia, Berlin“. Acelaşi jalnic spirit la „Poşta cititorilor“, unde un corespondent întreabă dacă „o decocţiune de cantaride, amestecată într-un aliment sau într-o băutură, provoacă cedarea instantanee la o persoană de sexul slab“. Jo-Germain răspunde la asemenea întrebări într-un stil parfumat.

Ultimele două pagini sînt rezervate rubricii „Ce mai nou ?“ Un anonim, „Domnul Tout-Paris“, descrie amănunţit evenimentele mondene ale săptămînii. Mondene ? Dar despre care lume

e vorba ? La redeschiderea cabaretului *Jane Stick*, din strada Ponthieu (evenimentul cel mai „parizian" al lunii, după cronicar), „se remarca prezența lui Osvaldo Valenti și a lui Monique Joyce". Printre celelalte „personalități", pe care le citează „Domnul Tout-Paris" : contesa Cernișef, Mag Fontanges, Violette Morriss ; „scriitorul Boissel, autorul romanului *Cruci de sînge*, asul aviației, Constantini, Darquier de Pellepoix, binecunoscutul avocat ; profesorul de antropologie Montandon ; Malou Guérin ; Delvale și Lionel de Wiet, directori de teatru ; ziariștii Suaraize, Maulaz și Alin-Laubreaux". Dar, după el, „masa cea mai animată a fost a domnului Jean Murraille". Pentru a-și ilustra cronica, o fotografie, unde-i recunoști pe Murraille, Marcheret, femeia roșcată care se plimbă totdeauna în ținută de călărie (o cheamă Sylviane Quimphe) și, în sfîrșit, tatăl meu, citat sub numele de „baron Deyckecaire". „Toți — spune comentatorul — fac să domnească la *Jane Stick* calda și spirituala atmosferă a nopților pariziene." Alte fotografii prezintă o vedere panoramică a serii. Penumbra, mesele pe care le ocupă vreo sută de persoane în smoking și rochii decoltate. Sub fiecare fotografie, o legendă : „Scena se luminează, cortina se trage, parchetul dispare, se ivește o scară plină cu dansatoare... Începe revista *În oglinda noastră*" și : „Eleganță, ritm, lumină. Asta-i Parisul !" Nu. E ceva dubios în adunarea aceasta. Cine sînt toți oamenii ăștia ? De unde vin ? „Baronul" Deyckecaire, de pildă, colo în fund, cu

fața puhavă, cu pieptul ușor aplecat, după o frapieră cu șampanie ?

— Vă interesează ?

Pe fotografia ștearsă, un individ matur șade înaintea unui tînăr ale cărui trăsături nu se mai deslușesc. Am ridicat ochii. Era în picioare, în fața mea : nu-l auzisem venind, din adîncul anilor „tulburi". Și-a aruncat privirea pe rubrica „Ce mai nou ?" ca să știe ce-mi reținea atenția. Desigur, mă surprinsese cu nasul aproape lipit de revistă, ca și cum aș fi avut de-a face cu o stampă rară.

— Viața mondenă vă interesează ?

— Nu îndeosebi, domnule, am îngăimat.

Mi-a întins mîna.

— Jean Murraille !

M-am ridicat și, arătîndu-mă cît mai surprins :

— Dumneata conduci această...

— Chiar eu...

Am spus, la întîmplare :

— Încîntat ! Apoi, cu o sforțare : Îmi place mult revista dumitale.

— Adevărat ?

Zîmbea. Am zis :

— Bine-i mai trageți.

A părut mirat să audă expresia pe care o întrebuințam înadins pentru a stabili o conivență între noi.

— Bine-i mai trageți la revistă, am repetat, luînd un aer gînditor.

— Ești de meserie ?

— Nu.

Se aştepta să-i dau lămuriri, dar am tăcut
— O ţigară ?
A scos din buzunar o brichetă de platină, pe care a deschis-o cu un gest scurt. Lăsa ţigara să-i atîrne în colţul gurii, cum îi atîrnă veșnic. Şovăind :
— Ai citit editorialul lui Gerbère ? Poate că nu ești de acord cu orientarea... politică a revistei ?
— Nu fac politică, am răspuns.
— Îţi pun întrebarea — zîmbea — fiindcă mi-ar plăcea să cunosc părerea unui om tînăr...
— Mulţumesc.
— Mi-a trebuit foarte puțin timp ca să găsesc colaboratori... formăm o echipă omogenă. Sînt ziariști de toate părerile... Lestandi, Jo-Germain, Alin-Laubreaux, Gerbère, Georges-Anquetil... Nici mie nu-mi prea place politica. Plicticoasă, politica ! — Rîde scurt. — Publicul e interesat de clevetiri și reportaje. Şi mai cu seamă de fotografii ! Fotografiile ! Am ales o formulă... veselă.
— Oamenii au nevoie să se destindă „într-o vreme ca a noastră", am observat eu...
— Cu totul de acord !
Am răsuflat un pic. Apoi cu glas întretăiat :
— Ceea ce mai ales îmi place în revista dumitale, sînt „clevetirile indiscrete" de Lestandi. Foarte bine ! Foarte viu !
— Lestandi e un tip remarcabil. Am lucrat amîndoi pe vremuri, la *Voința* lui Dubarry ! Bună școală ! Dar dumneata ?
Întrebarea mă lua pe nepregătite. Mă privea țintă cu ochii lui albaștri-deschiși și am înțeles

că trebuia să-i răspund foarte repede, înainte să se producă între noi o neliniște anevoioasă.

— Eu ? Închipuiește-ți că sînt romancier, cînd n-am ce face.

Îndrăzneala cu care am rostit fraza m-a mirat.

— Dar e foarte, foarte interesant ! Ai și publicat ?

— Două nuvele într-o revistă belgiană, anul trecut.

— Ești aici în vilegiatură ?

Mă întrebase brutal, ca și cum ar fi simțit o neașteptată neîncredere în mine.

— Da.

Era cît pe ce să adaug că ne mai întîlnisem la bar și în sala de mîncare.

— E un loc liniștit, nu-i așa ? — Trăgea nervos din țigară. — Am cumpărat o vilă la marginea pădurii. Locuiești la Paris ?

— Da.

— În afară de activitățile literare — apăsă pe cuvîntul „literare", și am deslușit un pic de ironie în glasul său — mai ai și un serviciu permanent ?

— Nu. E greu în clipa de față.

— Trăim o epocă ciudată. Mă întreb cum o se isprăvească. Dar dumneata ?

— Deocamdată, trebuie să profiți de viață.

Reflecția îi plăcu. Izbucni în rîs.

— După noi potopul ! — Și mă bătu pe umăr — Uite, te invit la masă deseară !

Am făcut cîțiva pași în grădină. Pentru a întreține conversația, i-am declarat că aerul era foarte plăcut la sfîrșitul acestor după-amiezi și

că ocupam o cameră din cele mai bune de la han, una care dădea de-a dreptul în verandă.

Am adăugat că hanul Clos-Foucré îmi amintea de copilărie fiindcă, altădată, veneam adesea aici cu tatăl meu. L-am întrebat dacă era mulțumit de vila lui. Ar fi vrut să profite mai des de ea, dar nu-și vedea capul de treburi la revistă. Dealtfel, asta-i plăcea. Și nici Parisul nu era lipsit de farmec. Cu aceste interesante constatări, am luat loc la o masă. Văzut din grădină, hanul avea o bogată înfățișare de țară și n-am scăpat prilejul să i-o împărtășesc. Administratoarea (îi zicea Maud) era, îmi spuse el, o veche prietenă. Ea îl sfătuise să cumpere vila. Aș fi vrut să-mi dea amănunte despre femeia aceasta, dar mă temeam să nu-i pară suspectă curiozitatea mea.

De multă vreme făceam planurile cele mai diferite pentru a lua legătura cu ei. La început, mă gîndisem la femeia roșcată. Privirile noastre se mai încrucișaseră de cîteva ori. Ar fi fost ușor să-i vorbesc lui Marcheret, așezîndu-mă lîngă el la bar ; dimpotrivă, cu neputință să mă apropii de-a dreptul de tatăl meu, din pricina firii lui bănuitoare. Cît despre Murraille, mă intimida. Cum să-l iau de departe ? Și, pînă la urmă, el rezolvase problema. Un gînd îmi trecu prin minte. Și dacă făcuse el primul pas, ca să se lămurească în privința mea ? Dacă băgase de seamă ce mult mă interesam de ei, de trei săptămîni, felul cum le pîndeam fiecare gest, fiecare cuvînt, la bar sau în sufragerie ? Îmi aminteam de obiecția ce mi s-a făcut, cînd

am vrut să intru în poliție : „Dragul meu, n-o să fii niciodată un bun agent. Cînd supraveghezi pe cineva, sau cînd asculți o conversație, se vede de la o poștă. Ești un copil“.

Grève împingea spre noi o măsuță încărcată cu aperitive. Am băut vermut. Murraille mă vesti că, săptămîna viitoare, voi putea citi în revista lui un articol „grozav“ de Alin-Laubreaux. Lua un ton familiar, parcă mă cunoștea de cînd lumea. Se însera. Am găsit amîndoi că era ceasul cel mai plăcut al zilei.

Spatele masiv al lui Marcheret. Maud Gallas ședea la bar și i-a făcut lui Murraille un semn cu mîna, cînd am intrat noi. Marcheret s-a întors.

— Ce faci, Jean-Jean ?

— Bine, a răspuns Murraille. Am un invitat. De fapt — m-a privit încruntîndu-și sprîncenele — nici măcar nu-ți știu numele...

— Serge Alexandre.

Sub această identitate mă înscrisesem în registrul hanului.

— Ei bine, domnule... Alexandre, a declarat Marcheret cu glas tărăgănat, îți propun un porto-flip.

— Nu beau alcool, — îmi venea greață din vermutul de adineauri.

— Rău faci, a răspuns Marcheret.

— E un prieten, a zis Murraille. Guy de Marcheret.

— Contele Guy de Marcheret d'Eu, a rectificat celălalt. — Luîndu-mă drept martor : Nu-i

plac particulele ! Domnul e republican ! Şi dumneata ? Ziarist ?

— Nu, făcu Murraille, e romancier.

— Asta-i bună ! Ar fi trebuit să bănuiesc. Cu un nume ca al dumitale ! Alexandre... Alexandre Dumas ! Dar pari trist, sînt sigur că un pic de alcool ţi-ar ridica moralul !

Îmi întindea paharul său, vîrîndu-mi-l aproape sub nas, şi rîdea fără nici un rost.

— Nu te teme, mă linişti Murraille. Guy e un adevărat om de petreceri.

— Domnul Alexandre ia masa cu noi ? O să-i povestesc o grămadă de istorii, pe care le va putea pune în romanele lui. Maud, ia spune-i prietenului nostru ce impresie am făcut eu cînd am intrat la *Beaulieu* în uniformă. Foarte romanţioasă, intrarea aceea, nu-i aşa, Maud ?

Femeia nu răspunse. El o privi înciudat, dar ea-i înfruntă căutătura. Marcheret se scutură :

— Şi apoi toate acestea s-au dus de mult ! Hei, Jean-Jean ? Mîncăm la vilă ?

— Da, a răspuns scurt Murraille.

— Cu grăsanul ?

— Cu grăsanul.

Aşa-i ziceau tatălui meu ?

Marcheret s-a sculat. Către Maud Gallas :

— Şi dacă, mai tîrziu, vrei să bei un pahar la vilă, nu şovăi, scumpă prietenă.

Ea a zîmbit şi privirea i s-a lăsat asupra mea. Raporturile noastre nu depăşiseră stricta politeţe. Cînd o vedeam singură, aş fi vrut s-o întreb despre Murraille, despre Marcheret şi des-

pre tatăl meu. Întîi, să-i vorbesc banalități. Apoi să intru, cu încetul, în partea însemnată a subiectului. Dar mi-era frică să nu fiu destul de dibaci. Băgase oare de seamă că le dădeam tîrcoale? În sufragerie, alegeam totdeauna masa cea mai apropiată de-a lor. Pe cînd consumau la bar, mă așezam într-unul din fotoliile de piele și mă făceam că dorm. Stăteam cu spatele la ei ca să nu le atrag atenția, dar, după o clipă, mă temeam să nu mă arate cu degetul.

— Bună seara, Maud, făcu Murraille.

La rîndul meu, am salutat-o adînc, zicîndu-i:

— Bună seara, doamnă.

Inima începe să-mi bată cu putere cînd ne găsim pe ulița-mare. E pustie.

— Sper, îmi spune Murraille, că vila *Mektub* o să-ți placă.

— E cea mai frumoasă clădire din regiune, declară Marcheret. Am cumpărat-o pe o nimica toată.

Înaintează încet amîndoi. Deodată, am impresia că mă las prins într-o capcană. E încă timpul să alerg și să scap de dînșii. Îmi pironesc ochii pe cei dintîi copaci ai pădurii, la o sută de metri înaintea mea. Dintr-o săritură, aș putea să ajung pînă acolo.

— După dumneata, rostește Murraille cu glas pe jumătate ironic, pe jumătate ceremonios.

Zăresc o siluetă cunoscută, în picioare, în mijlocul verandei.

— Ia te uită, se miră Marcheret, grăsanul a și venit.

El se rezema ușor de balustradă. Ea sta pe unul din fotoliile de lemn alb și purta pantaloni de călărie.

Murraille m-a prezentat.

— Doamna Sylviane Quimphe... Serge Alexandre... Baronul Deyckecaire.

El mi-a întins o mînă moale și l-am privit drept în ochi. Nu, nu mă recunoștea.

Ea ne-a lămurit că tocmai făcuse o plimbare lungă prin pădure și că nu avusese curajul să se mai schimbe.

— Nici o importanță, dragă prietenă, a declarat Marcheret. Femeile sînt mult mai frumoase în ținută de călărie!

Îndată, conversația s-a îndreptat spre sportul hipic. Ea l-a lăudat foarte mult pe șeful manejului, un fost jocheu, pe nume Dédé Wildmer.

Îl mai întîlnisem la barul Clos-Foucré: cap de buldog, cărămiziu la față, mare amator de Dubonnet, de caschete în pătrățele și de veste de antilopă.

— Trebuie să-l poftim la masă. O să-mi aduci aminte, Sylviane, a zis Murraille.

Întorcîndu-se către mine:

— O să vezi, e un personaj!

— Da, e un personaj, a repetat tatăl meu cu glas sfios.

Ea ne vorbea de calul ei. Adineauri îl făcuse să sară cîteva obstacole, ceea ce era „foarte concludent".

— Nu trebuie să-l cruți, a spus Marcheret cu ton de cunoscător. Un cal se dresează cu pintenii și cu cravașa!

A evocat o amintire din copilărie : bătrînul său unchi basc îl silea să călărească șapte ore de-a rîndul, pe ploaie. „De cazi cumva, îl amenința el, n-o să mănînci trei zile !"

— Ei bine, n-am căzut niciodată. Așa — glasul i se făcu solemn — se formează călăreții !

Tatăl meu a fluierat ușor cu admirație. Au mai vorbit de Dédé Wildmer.

— Nu pricep cum de piticul ăsta are atîta succes la femei, a zis Marcheret.

— Ei bine, s-a alintat Sylviane Quimphe, eu îl găsesc foarte seducător !

— Frumoase lucruri am aflat pe socoteala lui, a răspuns scurt Marcheret. Pare-se că Wildmer s-a „pus pe cocaină"...

Conversație stupidă. Vorbe goale. Personaje moarte. Dar eram acolo, cu fantomele mele, și-mi aduc aminte, dacă închid ochii, că o doamnă bătrînă cu șorț alb ne-a anunțat că masa e servită.

— Am putea rămîne în verandă, a propus Sylviane Quimphe. E așa de plăcut astăseară...

Marcheret ar fi vrut să mănînce la lumina lumînărilor de seu, dar, pînă la urmă, a găsit că și „penumbra albăstruie, în care ne scăldam, avea farmecul ei". Murraille turna de băut. Parcă am înțeles că era vorba de un vin renumit.

— Grozav ! exclamă Marcheret, și plescăi din limbă, urmat de tatăl meu, ca un ecou.

Ședeam între Murraille și Sylviane Quimphe, care mă întrebă dacă-mi petrec vacanța aici.

— V-am mai văzut la Clos-Foucré.

— Şi eu, i-am spus.

— Cred chiar că odăile noastre sînt vecine.

Şi-mi aruncă o privire ciudată.

— Domnului Alexandre îi place mult revista mea, zise Murraille.

— Fără glumă ? se miră Marcheret. Ești într-adevăr singurul ! Dacă ai citi toate scrisorile anonime pe care le primește Jean-Jean... În ultima, îl fac pornograf și gangster !

— Puţin îmi pasă ! răspunse Murraille. În curînd voi fi președintele Corporaţiei presei pariziene.

— Iar vor spune că profiţi de evenimente !

— Ei și ?

— În sănătatea președintelui, strigă Marcheret, ridicîndu-și paharul.

— Scriu un editorial pentru numărul viitor, îmi destăinui Murraille. Încerc să analizez situația actuală cît mai obiectiv cu putinţă. Vezi, reluă el coborînd glasul, mi s-a făcut o reputaţie foarte proastă în presă. Înainte de război, am fost chiar învinuit că încasez plicuri ! Totdeauna m-au invidiat indivizii cu slujbe neînsemnate.

Rostise răspicat ultimele cuvinte și se înroșea de mînie. Se servea desertul.

— Şi cu ce te ocupi ? mă întrebă Sylviane Quimphe.

— Sînt romancier, i-am răspuns în grabă.

Îmi părea rău că mă prezentasem lui Murraille sub această ciudată etichetă.

— Scrii romane ?

— Scrii romane ? repetă tatăl meu.

Pentru întîia dată îmi vorbea, de la începutul mesei.

— Da. Și dumneata ?

Holba ochii.

— Eu ?

— Ești aici... în vilegiatură ? l-am întrebat politicos.

Se uita țintă la mine cu o căutătură de animal hăituit.

— Domnul Deyckecaire, zise Murraille — și-l arăta pe tatăl meu cu degetul — locuiește într-o foarte frumoasă proprietate, la o sută de metri de aici. Se cheamă *Prieuré*.

— Da... *Prieuré*, făcu tatăl meu.

— E mult mai impresionantă decît vila *Mektub*. Închipuiește-ți că există o capelă, în parc.

— Chalva e foarte credincios ! adăugă Marcheret.

Tatăl meu pufni de rîs.

— Nu-i așa, Chalva ? stărui Marcheret. Cînd o să te vedem în sutană ? Spune, Chalva ?

— Din păcate, îmi zise Murraille, prietenul nostru Deyckecaire e ca noi. Ocupațiile lui îl rețin la Paris.

— Care ocupații ? am îndrăznit eu.

— Nimic interesant, răspunse tatăl meu.

— Ba da ! făcu Marcheret, sînt sigur că domnului Alexandre i-ar plăcea să-i explici toate combinațiile tale financiare! Știi că Chalva — luă un ton de zeflemea — e un cavaler de industrie[1]. Ar putea da lecții lui sir Basil Zaharoff !

---

[1] Îmbogățit în urma speculațiilor.

— Nu-l crede, murmură tatăl meu.

— Te găsesc atît de misterios, Chalva, rosti Sylviane Quimphe, împreunîndu-și mîinile.

El scoase o batistă mare cu care își șterse fruntea și, deodată, îmi aduc aminte că gestul îi este obișnuit. Tace. Și eu. Lumina scade. Colo, cei trei bărbați pun ceva la cale. Cred că Marcheret spune lui Murraille :

— Fiică-ta mi-a telefonat. Ce dracu face la Paris ? Își dă poalele peste cap, sînt sigur !

Murraille se miră de limba asta grosolană. Un Marcheret, un d'Eu, să vorbească astfel !

— Dacă nu încetează, declară celălalt, stric logodna !

— Lasă... lasă... Ar fi o greșeală, răspunde Murraille.

Sylviane folosește tăcerea pentru a istorisi că un oarecare Eddy Pagnon, într-un cabaret, unde se găsea în tovărășia lui, a învîrtit în mînă un revolver pe dinaintea clienților îngroziți. Eddy Pagnon... Încă un nume care-mi trece prin minte. Un personaj ? Nu știu, dar îmi place omul ăsta care scoate un revolver ca să amenințe umbre.

Tatăl meu venise să se rezeme de balustrada verandei și m-am apropiat de el. Aprinsese o țigară de foi pe care o fuma dus pe gînduri. După cîteva minute, se strădui să facă rotocoale de fum. În urma noastră, ceilalți șușoteau și parcă ne uitaseră. El însuși nu știa că sînt de față, deși tușisem ușurel de mai multe ori, și amîndoi am rămas acolo multă vreme, el desenîndu-și rotocoalele, iar eu supraveghind desăvîrșirea lor.

Am trecut în salon. Din verandă intrai pe o ușă cu geam pînă jos. Era o încăpere mare, mobilată în stil colonial. Pe peretele din fund, un tapet în culori deschise reprezenta (Murraille m-a lămurit mai tîrziu) o scenă din *Paul și Virginia*. Un *roking-chair* [1], măsuțe și fotolii din ramuri de palmier. Taburete rotunde ici, colo. (Am aflat că Marcheret le adusese de la Bus-Bir, părăsind Legiunea.) Trei lanterne chinezești, atîrnate de tavan, răspîndeau o lumină cînedeslușită. Pe o poliță, am băgat de seamă cîteva pipe pentru opiu... Tot amestecul acesta bizar și spălăcit evoca Tonkinul, plantatorii din Carolina de Sud, concesiunea franceză din Șangai, Marocul lui Lyautey [2], și nu-mi voi fi ascuns mirarea, fiindcă Murraille îmi zise stînjenit :

— Mobilierul l-a ales Guy.

M-am așezat mai la o parte. Ceilalți vorbeau încet, înaintea unei tăvi cu lichioruri. Ușoara indispoziție, pe care o simțeam de la începutul serii, se înrăutăți și atunci m-am întrebat dacă n-ar fi mai bine să plec. Dar mi-era cu nepuțință să mă mișc, întocmai ca în visele urîte, cînd ai vrea să fugi din fața primejdiei care înaintează și simți că ți se taie picioarele. În timpul mesei, vorbele, gesturile, chipurile, ajunseseră vaporoase și nereale, din pricina

---

[1] Fotoliu balansoar. (engl.)

[2] *Louis Hubert Lyautey* (1854—1934), mareșal francez, ministru de război în perioada 1916—1917. De numele lui se leagă numeroasele acte de „pacificare" întreprinse în posesiunile (coloniile) franceze : Madagascar, Maroc etc.

penumbrei ; iar acum, sub lumina zgîrcită pe care o picurau lămpile din salon, totul devenea și mai nedeslușit. M-am gîndit că eram neliniștit ca un om care bîjbîie într-o întunecime năclăioasă și caută zadarnic un șaltăr. Îndată m-a scuturat un rîs nervos pe care — din fericire — ceilalți nu l-au observat. Își urmau convorbirea, fără să pot prinde un singur cuvînt. Erau îmbrăcați cum sînt de obicei parizienii înstăriți care-și petrec cîteva zile la țară. Murraille purta o vestă de *tweed ;* Marcheret un șandail de cel mai frumos brun, cașmir fără îndoială ; tatăl meu, un costum de flanelă cenușie. Gulerele lor se deschideau pe fularuri de mătase legate fără cusur. Pantalonii de călărie ai lui Sylviane Quimphe adăugau reuniunii o notă de eleganță sportivă. Dar toate acestea nu se potriveau defel cu salonul, unde te-ai fi așteptat să vezi oameni în haine de pînză albă și cu căști coloniale.

— Te-ai retras deoparte ? mă întrebă Murraille. E vina mea. Sînt o gazdă foarte proastă.

— N-ai gustat încă, dragă domnule Alexandre, acest rachiu delicios. — Și Marcheret îmi întindea un pahar cu un gest poruncitor. — Bea !

Am băut în silă, stăpînindu-mi dezgustul.

— Îți place încăperea ? se interesă el. Exotică, nu-i așa ? O să-ți arăt odaia mea. Am pus să se așeze acolo o perdea împotriva țînțarilor.

— Guy are nostalgia coloniilor, zise Murraille.

— Locuri infecte, făcu Marcheret. — Visător : — Dar de mi s-ar propune să mă întorc, m-aş reangaja.

Tăcu, de parcă tot ce putea spune în această privinţă n-ar fi fost înţeles de nimeni. Tatăl meu dădu din cap. Se lăsă o lungă tăcere. Sylviane Quimphe îşi mîngîia cizmele cu o mînă distrată. Murraille urmărea cu privirea zborul unui fluture care se aşeză pe una din lanternele chinezeşti. Tatăl meu căzuse într-o stare de apatie ce mă îngrijora. Bărbia aproape că-i atingea pieptul, fruntea-i era îmbrobonată. Doream să vină, cu pas tărăgănat, un *boy*, ca să strîngă masa şi să stingă luminile.

Marcheret puse un disc pe fonograf. O melodie dulce. Cred că se chema *Seară de septembrie*.

— Dansezi ? mă întrebă Sylviane Quimphe.

Nu mi-a aşteptat răspunsul, şi chiar dansam. Ameţesc. Tatăl meu îmi apare de cîte ori mă învîrtesc, într-o parte şi într-alta.

— Ar trebui să călăreşti, îmi zise ea. Dacă vrei, te iau mîine la manej.

Oare el adormise ? Nu uitasem că, adeseori, închidea ochii, dar numai se prefăcea.

— O să vezi, sînt aşa de plăcute plimbările lungi prin pădure !

Se îngrăşase mult în zece ani. Nu-i cunoşteam faţa asta pămîntie.

— Eşti un prieten de-al lui Jean? m-a întrebat ea.

— Încă nu, dar sper c-o să fiu.

A părut mirată de răspunsul meu.

— Şi sper că vom fi prieteni şi noi, dumneata şi cu mine, am adăugat.

— Desigur. Te găsesc foarte drăguţ.

— Îl cunoşti pe acest... baron Deyckecaire?

— Nu prea bine.

— Ce anume face?

— Nu ştiu; ar trebui să-l întrebi pe Jean.

— Eu îl găsesc ciudat pe baronul ăsta.

— O, desigur că traficheazǎ...

La douăsprezece, Murraille a vrut să asculte ultimul buletin de ştiri. Vocea crainicului era şi mai ascuţită decît de obicei. După ce a expus pe scurt ştirile, s-a dedat unui fel de comentar, pe ton isteric. Mi-l închipuiam la microfon: Uscăţiv, cu cravată neagră şi numai în jiletcă. A încheiat: „Noapte bună tuturor".

— Mulţumesc, a spus Marcheret.

Murraille mă luă la o parte. Îşi frecă nasul şi, punîndu-mi mîna pe umăr:

— De fapt... ia spune... M-am gîndit la un lucru. Ţi-ar plăcea să colaborezi la revistă?

— Crezi?

Cam bîiguisem şi rezultatul fusese ridicol: Cre-crezi?...

— Mi-ar plăcea mult, da, ca un băiat ca dumneata să lucreze la *Asta-i viaţa*. Afară numai dacă ziaristica îţi displace?

— Nicidecum!

Şovăi, apoi cu glas mai prietenos:

— N-aş vrea să te compromit, dat fiind caracterul cam... deosebit al revistei mele...

— Nu mă tem să mă compromit, i-am spus.

— E curajos din partea dumitale.

— Dar ce vrei să scriu?

— O, ce vei alege : o nuvelă, o cronică, un articol în genul „lucruri văzute". Ai tot timpul.

Rostise ultimele cuvinte cu o ciudată stăruință și privindu-mă drept în ochi.

— De acord ? — Zîmbește. — Te compromiți ?

— De ce nu ?

Ne-am întors la ceilalți. Marcheret și Sylviane Quimphe vorbeau de un local de noapte care abia se deschisese pe strada Jean-Mermoz. Tatăl meu se amestecase în conversație : avea o slăbiciune pentru barul american de pe avenue Wagram, al cărui patron era un fost ciclist de curse.

— Vrei să vorbești de *Rayon d'Or ?* îl întrebă Marcheret.

— Nu, se cheamă *Fairy-land,* răspunse tatăl meu.

— Te înșeli, grăsanule ! *Fairy-land* e pe strada Fontaine !

— Ba nu, făcu tatăl meu.

— Strada Fontaine, numărul 47. Mergem să vedem ?

— Ai dreptate, Guy, oftă tatăl meu. Ai dreptate...

— Cunoașteți *Château-Bagatelle ?* întrebă Sylviane Quimphe. Am auzit că acolo se petrece foarte bine.

— Pe strada Clichy ? se informă tatăl meu.

— Da' de unde ! strigă Marcheret. Pe strada Magellan ! Confunzi cu la *Marcel Dieudonné !* Le confunzi pe toate ! Ultima dată, aveam întîlnire la *L'Écrin,* pe strada Joubert, și domnul ne-a așteptat pînă la douăsprezece noaptea pe

strada Hanovre, la *Cesare Leone!* Nu-i așa, Jean?

— Nu-i prea grav, bombăni Murraille.

Un sfert de oră, au tot înșirat la nume de baruri și de localuri de noapte, ca și cum Parisul, Franța, universul, n-ar fi fost decît un cartier rezervat, un imens bordel sub cerul liber.

— Și dumneata, domnule Alexandre, ieși mult seara?

— Nu.

— Ei bine, dragă prietene, te vom iniția „în plăcerile nopților pariziene".

Beau mereu cu toții, amintindu-și alte localuri ale căror nume mă împroșcau în treacăt: *Armorial, Czardas, Honolulu, Schubert, Gipsys, Monico, L'Athénien, Melody's, Badinage.* Toți vorbeau mult și repede cu o ușurință ce părea nesecată. Sylviane Quimphe își descheia bluza, fața tatălui meu, a lui Marcheret și a lui Murraille se schimbau, ajungînd de-o culoare cărămizie foarte îngrijorătoare. Mai deslușeam numai vreo cîteva nume: *Triolet, Monte-Cristo, Capurro's, Valencia.* Amețeam. În colonii — m-am gîndit — serile trebuie să se prelungească la nesfîrșit, ca aceasta. Plantatori neurastenici își deapănă amintirile și încearcă să lupte cu frica ce-i apucă să nu crape la viitorul muson.

Tatăl meu s-a ridicat. Le-a spus că se simte obosit și că are o lucrare de isprăvit în cursul nopții.

— Ai să fabrici bani falși, Chalva? a întrebat Marcheret cu glas împleticit. Nu găsești,

domnule Alexandre, că are o mutră de falsificator ?

— Nu-l asculta, mi-a zis tatăl meu.

A strîns mîna lui Murraille.

— Ne-am înțeles, i-a murmurat. Mă ocup eu de toate.

— Mă bizui pe dumneata, Chalva.

Cînd a venit să mă salute, i-am zis :

— Mă duc și eu. Putem merge o bucată de drum împreună.

— Cu plăcere, domnule.

— Ai și plecat ? m-a întrebat Sylviane Quimphe.

— În locul dumitale, mi-a aruncat Marcheret, m-aș feri de el ! Și-l arăta pe tatăl meu cu degetul.

Murraille ne-a însoțit pînă în pragul verandei.

— Îți aștept articolul, mi-a amintit. Noroc bun !

Mergem tăcuți. A părut mirat că apucam cu el pe drumul Bornajului, în loc s-o iau drept înainte, pînă la han. M-a privit pe furiș. Mă recunoștea ? Am vrut să-l întreb, dar mi-am amintit dibăcia cu care înlătura întrebările supărătoare. Oare nu-mi declarase într-o zi : „Aș descuraja zece judecători de instrucție ?“ Am depășit un lampadar. Cîțiva metri mai departe, era iar penumbră. Casele pe care le deslușeam păreau părăsite. Vîntul vîjîia ușor prin frunziș. Poate că în decursul acestor zece ani uitase pînă și de existența mea. Cîte necazuri și uneltiri ca să umblu lîngă omul ăsta... Revedeam

salonul din vila *Mektub*, fața lui Murraille, a lui Marcheret, a Sylvianei Quimphe și pe Maud Gallas la bar, și pe Grève, trecînd prin grădină... Gesturile, vorbele, neliniștile, pîndele, alarmele mele, de-a lungul acestor zile nesfîrșite. Îmi vine greață... Am fost nevoit să mă opresc și să mai răsuflu. S-a întors spre mine. Alt lampadar se înălța în stînga lui și-l învăluia într-o lumină ca de zăpadă. Sta nemișcat, împietrit și, deodată, era cît pe ce să-l ating și să mă încredințez că nu-i vorba de un miraj. Cînd ne-am reluat mersul, mi-am amintit de plimbările noastre de odinioară, prin Paris. Umblam unul lîngă altul, ca în noaptea aceasta. Dealtfel, numai atîta făcusem, de cînd ne cunoșteam. Mergeam, fără ca nici unul dintre noi să curme tăcerea. Și acum era la fel. După cotitură, ne vom afla înaintea grilajului de la *Prieuré*. Am zis încet : „E o noapte frumoasă, nu-i așa ?“ A răspuns cu gîndul aiurea : „Da, o noapte foarte frumoasă“. Eram la cîțiva metri de poartă, și așteptam clipa cînd îmi va strînge mîna ca să-și ia rămas bun. Apoi, îl voi vedea pierzîndu-se în beznă și voi rămîne acolo, în mijlocul drumului, năucit, așa cum te simți după ce ai lăsat să-ți scape poate, marea ocazie a vieții.

— Uite, mi-a zis. Aici locuiesc.

Cu un gest sfios, îmi arăta casa pe care o ghiceai la capătul aleii. Acoperișul lucea domol în bătaia lunii.

— A ! Acolo ?

— Da.

Sîntem stînjeniţi. Fără îndoială, voise să-mi dea a înţelege că era timpul să ne despărţim şi vedea că nu mă mai hotăram.

— Mi se pare o casă foarte frumoasă, am spus, luînd un ton convins.

— Într-adevăr, o casă foarte frumoasă.

Am ghicit un pic de nervozitate în glasul său.

— Ai cumpărat-o de curînd ?

— Da... Adică nu ! — Bîiguia. Se rezemase de poartă şi nu se mişca.

— Şi închiriezi casa ?

Privirea lui încerca s-o prindă pe a mea, ceea ce mă miră. Niciodată nu se uita în ochii omului.

— Da, o închiriez.

Abia i-am auzit cuvintele, de încet ce le rostise.

— Trebuie să mă găseşti foarte indiscret ?

— Ba nicidecum, dragă domnule !

Încercă să zîmbească, dar buzele mai mult îi tremurau, de parcă s-ar fi temut să nu primească o lovitură, şi mi-a fost milă de el. Sentimentul ăsta, pe care-l încercam dintotdeauna în faţa lui, îmi pricinuia o puternică arsură la stomac.

— Prietenii dumitale sînt încîntători, am zis. Am petrecut o seară minunată.

— Cu atît mai bine.

De data aceasta, îmi întindea mîna.

— Trebuie să mă întorc la lucru.

— Care anume ?

— Nimic interesant. Contabilitate.

— Spor la lucru, am murmurat. Sper să te mai văd într-una din zile.

— Cu plăcere, domnule.

În clipa cînd împingea poarta, am simțit că-mi vine amețeală : să-l bat pe umăr și să-i lămuresc cu de-amănuntul toată osteneala pe care mi-o dădusem ca să-l regăsesc. La ce bun ? Înainta încet pe alee, cu mersul unui om frînt. A rămas cîtva timp în picioare, la intrare. De departe, umbra lui mi se părea fără formă. Era oare a unui om sau a uneia din creaturile monstruoase care se arată în nopțile cu friguri ?

S-a întrebat cumva ce făceam acolo, așteptînd, în fața porții ?

Pînă la urmă, datorită îndîrjitei mele răbdări, i-am cunoscut mai bine. În luna iulie, treburile lor nu-i mai rețineau la Paris, și „profitară" de țară (cum spunea Murraille). Toată vremea aceasta mi-am petrecut-o în preajma lor, i-am ascultat vorbind, cu o supunere și o atenție stăruitoare. Însemnam pe mici fișe informațiile pe care le spicuisem. Știu bine că un curriculum vitae al acestor umbre nu prezintă mare interes, dar de nu l-aș întocmi astăzi, nimeni altul nu s-ar îndeletnici cu așa ceva. E datoria mea, a mea care i-am cunoscut, să-i scot — de n-ar fi decît pentru o clipă — din noapte. E datoria mea și, totodată, mai este pentru mine și o adevărată nevoie.

Murraille. S-a împrietenit, foarte tînăr, la cafeneaua Brébant, cu un grup de ziariști de la *Le Matin.* Aceștia îl îndemnară să intre în profesiune. A intrat. Dar a pășit cu stîngul. La douăzeci de ani, factotum, apoi secretarul unui

individ care conducea o foaie de șantaj. Deviza lui era : „Fără amenințări. O simplă presiune". Murraille se ducea să ia plicurile la domiciliul celor interesați. Își amintea de primirea lor puțin cordială. Totuși, unii îi arătau o bunăvoință mieroasă și-i cereau să mijlocească pentru ei pe lîngă patronul său, ca să fie mai puțin pretențios. Aceia aveau „a-și imputa multe lucruri". După cîtăva vreme, fu înaintat redactor, dar articolele pe care trebuia să le scrie erau de-o înspăimîntătoare monotonie și începeau toate cu : „Aflăm, din sorginte sigură, că domnul X..." sau : „Cum se face că domnul Y..." și încă: „Oare e adevărat că domnul Z..." Urmau „destăinuiri" pe care, la început, Murraille se rușina să le propage. Patronul îi recomanda să încheie totdeauna cu o mică tiradă morală, de genul : „Cei răi trebuie să fie pedepsiți", sau prin ceea ce numea el o „notă de speranță" : „Din toată inima, dorim ca domnul X... (sau domnul Y...) să apuce iar pe calea cea dreaptă. Ba sîntem chiar siguri, căci, după cum spune evanghelistul — tot omul, în noaptea sa, se îndreaptă spre lumina Lui" etc. Murraille simțea o tristețe trecătoare, încasîndu-și salariul la sfîrșitul lunii. Și apoi birourile din strada Grammont numărul 30 bis te îmbiau la oarecare melancolie : tapete spălăcite, mobile vechi, lumină puțină. Toate acestea nu puteau încînta pe un băiat de vîrsta lui. Totuși rămase trei ani în oficina asta, numai fiindcă avea leafă mare. Patronul știa să se arate mărinimos și-i dădea un sfert din beneficii. Omul acesta (pare-se că

semăna leit cu Raymond Poincaré [1]) nu era lipsit de sensibilitate. Îl cuprindea adesea o mare tristețe și mărturisea lui Murraille că ajunsese șantajist fiindcă semenii lui îl dezamăgiseră. Îi credea buni — dar înțelesese repede că se înșelase ; atunci se hotărîse să le denunțe fără încetare mîrșăviile. Și să-i facă să *plătească*. Într-o seară, într-un restaurant, muri de un infarct. Ultimele lui cuvinte fură „Dacă ați ști !..."

Murraille avea douăzeci și cinci de ani. Pentru el, au urmat timpuri grele. Scria articole de politică externă la cîteva ziare de mîna a doua și colabora mai departe la presa de șantaj, în care debutase. Din pricina unui scurt articol pe care-l iscăli „Ferestruica rotundă" [2], trebui să se înfățișeze la tribunalul corecțional. Era vorba de un atac împotriva președintelui de Consiliu. „Îmi amintesc de o viziune pe care am avut-o într-o seară de iunie, pe cheiurile Senei. B. mergea, ținînd cu drag de gît doi adolescenți extaziați ; la zece pași în urma lor, veneau doi inspectori de la Siguranța așa-zisă națională. Supravegheau, blazați de meserie, amorurile echivoce ale președintelui de Consiliu, estet stătut... etc." În ziua aceea, Murraille avea nevoie de trei mii de franci ca să-și plătească chiria.

Curînd îi merse buhul în lumea presei ; îndeobște îl făceau „putregaiul". L-a durut, dar

---

[1] Președintele Republicii franceze între 1913—1920.

[2] În orig. *L'oeil de boeuf* — ferestruică ce dădea în anticamera dormitorului lui Ludovic al XIV-lea. Prin extensie, cronica scandaloasă din viața intimă a unei personalități.

nepăsarea și gustul său pentru viața ușoară îl împiedicau să se îndrepte. Se temea mereu să nu rămînă fără bani și, la gîndul ăsta, îl cuprindea o mare spaimă. Atunci, ar fi fost în stare să facă orice, ca un drogat pentru a-și procura doza.

Cînd l-am cunoscut triumfa. În sfîrșit, conducea propria lui revistă. „Vremurile tulburi prin care treceam" îi îngăduiseră să-și împlinească visul ăsta. Se folosea de neorînduială și de noapte. În lumea aceasta care se ducea pe copcă, se simțea la largul lui. M-am întrebat adesea cum de un bărbat cu înfățișarea așa de distinsă (toți cei care l-au cunoscut de aproape vă vor vorbi de eleganța-i firească și de privirea lui deschisă) putea fi pînă într-atîta lipsit de scrupule. Un lucru îmi plăcea la el ; nu-și făcea nici o iluzie asupra lui. Un camarad de regiment trăsese într-însul, din greșeală, curățindu-și pușca, și glontele se oprise la cîțiva centimetri de inimă. De cîte ori nu mi-a repetat : „Cînd voi fi condamnat la moarte, fără circumstanțe atenuante, indivizii însărcinați să-mi trîntească douăsprezece gloanțe în piele vor putea să economisească unul".

Marcheret era de loc din cartierul Ternes. Mamă-sa, văduva unui colonel, încercase să-l crească pe cît mai bine. Femeia aceasta, îmbătrînită prea timpuriu, se simțea amenințată de lumea din afară. Ar fi dorit ca fiul ei să intre în tagma bisericească. Acolo, cel puțin, n-ar fi în primejdie. Marcheret, de la vîrsta de cincisprezece ani, n-avu decît un singur gînd : să

plece cît mai repede cu putință din micuțul lor apartament din strada Saussier-le-roi, unde mareșalul Lyautey, din rama lui, parcă-l pîndea cu o privire foarte blîndă. (Pe fotografie, era chiar o dedicație : „Colonelului de Marcheret. Cu drag. Lyautey".) Maică-sa avu curînd pricini grave de-a se îngrijora : studii neregulate, lene. Dare afară din liceul Chaptal pentru a fi spart capul unui coleg. Frecventarea stăruitoare a cafenelelor și localurilor de petrecere. Partide de biliard și de pocher, care se prelungeau pînă-n ziuă. Nevoie de bani, din ce în ce mai mare. Ea nu-l mustra. Nu el era vinovatul, ci ceilalți, cei răi, comuniștii, evreii. Ce mult i-ar fi plăcut ca el să stea în odaia lui, la adăpost... Într-o seară, Marcheret mergea de-a lungul căii Wagram. Simțea înverșunarea care te apucă totdeauna la douăzeci de ani, în pale neîncetate, cînd nu știi ce să te faci în viață. Remușcarea de a-și mîhni mama se amesteca și cu mînia de a nu avea decît cincizeci de franci în buzunar... Așa nu putea s-o mai ducă. Intră la un cinema. Se dădea *Marele joc* cu Pierre Richard Willm. Povestea unui tînăr care se înrola în Legiune. Marcheret credea că-și vede propria imagine pe ecran. Rămase la două reprezentații de-a rîndul, fermecat de deșert, de orașul arab și de uniforme. La ora 18, legionarul Guy de Marcheret se îndreptă spre cafeneaua cea mai apropiată și comandă un lichior de coacăze negre. Apoi încă unul. Se va angaja a doua zi.

În Maroc, doi ani mai tîrziu, află că i-a murit mama. Nu putuse niciodată să se deprindă

cu lipsa lui. Abia își destăinuise durerea unui vecin de dormitor, un georgian pe nume Odișarvi, că acesta îl luă într-un stabiliment din Bus-Bir, pe jumătate bordel, pe jumătate cafenea maură. La sfîrșitul serii, îi veni gîndul bun să-și ridice paharul și să strige, desemnîndu-l pe Marcheret : „În sănătatea orfanului". Avea dreptate. Orfan fusese totdeauna Marcheret. Și se înrolase în Legiune, poate numai pentru a da de urma tatălui său. Dar, la întîlnire, nu erau decît singurătatea, nisipul și mirajele deșertului.

Se întoarse în Franța, cu un papagal și cu paludismul. „În cazurile acestea, ceea ce-i grozav de plictisitor — mă lămuri el — este că nimeni nu vine să te aștepte la sosirea trenului". Se simțea de prisos. Pierduse obișnuința atîtor lumini și-a acestei agitații. Se temea să străbată străzile și, în piața Operei, cuprins de panică, îl rugă pe un agent să-l ducă de mînă pînă la trotuarul din față. În sfîrșit, avu norocul să întîlnească un fost legionar, ca și el, care ținea un bar, pe strada d'Armaillé. Își depănară amintirile. Celălalt îi asigură casă și masă, înfie papagalul, așa că, de bine de rău, Marcheret prinse iar gust de viață. Plăcea femeilor. Era epoca — atît de îndepărtată — cînd Legiunea făcea să bată inimile. O contesă maghiară, văduva unui mare industriaș, o dansatoare de la Tabarin — într-un cuvînt „blonde", cum zicea Marcheret — se îndrăgostiră de nostalgicul din bled[1] care, din suspinele lor, scoase însemnate

[1] Sat (cuvînt de origine arabă).

beneficii. Adesea, din conștiință profesională, apărea în localurile de noapte îmbrăcat în fosta lui uniformă. Om de petreceri, oarecum.

Maud Gallas. Despre ea n-am multe informații. Începuse o carieră de cîntăreață — experiență fără urmări. Marcheret mi-a afirmat că a fost administratoarea unui stabiliment de noapte din cartierul Plaine Monceau, unde nu venea decît o clientelă feminină. Murraille pretindea chiar că, după o afacere cu lucruri de furat, tăinuite, i se interzisese șederea în departamentul Senei. Unul din prietenii ei cumpărase Clos-Foucré de la soții Beausire, și ea se îngrijea de han, datorită acestui bogat protector.

Annie Murraille avea douăzeci și doi de ani. O blondă diafană. Era oare cu adevărat fiica lui Jean Murraille ? N-am putut niciodată să mă lămuresc. Voia să facă mare carieră în cinema și visa să-și vadă numele „înscris cu litere luminoase". După cîteva mici roluri, a fost vedeta din *Nopți de jaf*, film cu totul uitat astăzi. Presupun că s-a logodit cu Marcheret fiindcă era cel mai bun prieten al lui Murraille. Nutrea pentru tatăl ei (era cu-adevărat ?) o dragoste nemărginită. Ceilalți bărbați o interesau mult. Era — după expresia consacrată — pătimașă cu trupul. Dacă se mai găsesc cîteva persoane care-și amintesc de Annie Murraille, vor fi păstrat despre ea imaginea unei tinere actrițe fără noroc și a unei „nimfomane". Suferea de tuberculoză și cum, pe atunci, boala

aceasta încă nu se vindeca, voia să profite de viață...

Am cunoscut-o mai bine pe *Sylviane Quimphe*. Mediu modest. Tatăl ei era paznic de noapte la fostele uzine Samson. Toată adolescența și-a petrecut-o într-un cadrilater, mărginit la nord cu calea Daumesnil, la sud cu cheiurile de la Rapée și Bercy. Niciodată priveliștea aceasta n-a atras prea multă lume la plimbare. Pe ici, pe colo, te crezi pierdut în fundul unei îndepărtate provincii și, dacă mergi de-a lungul Senei, ți se pare că descoperi un port părăsit. Trecerea metroului aerian, pe podul Bercy, și clădirile morgăi măresc melancolia fără leac a locului. În decorul ăsta neplăcut, există totuși o zonă privilegiată care magnetizează visurile : gara Lyon. În fața ei se oprea totdeauna Sylviane Quimphe. La șaisprezece ani, îi cerceta cele mai ascunse colțișoare. Îndeosebi peroanele de plecare ale marilor linii. Cuvintele „Compagnie internationale des wagons-lits" îi îmbujorau obrajii. Apoi se întorcea acasă, pe strada Corbineau, repetînd numele orașelor pe care n-avea să le cunoască niciodată : Bordighera — Rimini — Viena — Stambul. În fața imobilului, era un mic scuar unde se strîngea, în amurg, toată plictiseala și farmecul jalnic din al XII-lea arondisment. Se așeza pe o bancă. De ce nu se urcase într-un vagon, la întîmplare ? Se hotărî să nu se mai întoarcă acasă. Dealtfel, tatăl ei lipsea noaptea. Calea-i era deschisă.

Din bulevardul Daumesnil, se furișă pe rețeaua de ulicioare numită „Cartierul chinezesc“ (oare mai există astăzi ? O colonie de asiatici deschisese acolo baruri murdare, mici restaurante și chiar — pare-se — mai multe localuri unde se fuma opiu). Omenirea de tot felul pe care o vezi în preajma gărilor se bălăcea în ostrovul acesta nesănătos ca într-o mlaștină. Găsi aici ce căutase : un fost slujbaș al agenției Cook — bun de gură, arătos, trăind de azi pe miine din diferite traficuri — și care avu îndată planuri foarte precise cu privire la viitorul acestei fetișcane. Voia să călătorească ? Va face rost. Vărul său, tocmai, era controlor la „wagon-lit“. Amîndoi bărbații oferiră Sylvianei un Paris-Milan dus și întors. Dar, la plecare, îi prezentară un muzician gras și trandafiriu și, la dus, fu nevoită să-i satisfacă gusturile ciudate. Iar drumul la întors, îl făcu în tovărășia unui industriaș belgian. Prostituția aceasta itinerantă raporta mult, fiindcă amîndoi verii își îndeplineau de minune rolul de-a aduce clientelă. Faptul că unul din ei era funcționar la „wagon-lit“, înlesnea lucrurile : găsea clienți în timpul călătoriei, și Sylviane Quimphe își amintea de un Paris-Zürich, în cursul căruia primi, pe rînd, opt bărbați în *single*[1]-ul ei. Nu avea douăzeci de ani. Totuși, trebuie să credem în minuni. Pe culoarul unui tren, între Basel și La Chaux-de-Fonds, îl cunoscu pe Jean-Roger Hatmer. Tînărul acesta cu privire tristă făcea parte dintr-o familie care se ridi-

[1] Cușetă cu un singur loc. (engl.)

case prin comerțul cu zahăr și textile. Abia încasase o mare moștenire și nu știa cum s-o întrebuințeze. Ca, dealtfel, nici propria-i viață. Găsi în Sylviane Quimphe o justificare a existenței sale și i se devotă respectuos. În timpul celor patru luni, cît ţinu viaţa lor împreună, nu-și îngădui nici o intimitate față de ea. În fiecare duminică, îi oferea un cufăraș plin cu bijuterii și bancnote, zicîndu-i cu glas înăbușit : „Ca să-ţi prindă bine". Voia ca, mai tîrziu, să fie „ferită de nevoi". Hatmer, care se îmbrăca în negru și purta ochelari cu ramă de oțel, avea discreţia, modestia și bunăvoinţa care se întîlnesc uneori la bătrînii secretari. Se interesa mult de fluturi, încercă s-o facă și pe Sylviane Quimphe să împărtășească această patimă, dar băgă repede de seamă că asta o plictisea. Într-o zi, îi lăsă un bilet : „Au să mă aducă în fața unui consiliu de familie ca să mă interneze, desigur, într-o casă de boli nervoase. N-o să ne mai putem vedea. A mai rămas un mic Tintoreto pe peretele din stînga al salonului. Ia-l. Și vinde-l. *Ca să-ți prindă bine*". Nu mai avu știri despre el. Mulțumită acestui băiat prevăzător, scăpase de orice grijă materială pentru tot restul vieţii. Mai avu încă multe aventuri, dar, deodată, mă simt într-adevăr descurajat.

Murraille, Marcheret, Maud Gallas, Sylviane Quimphe... Nu de bună voie le dau pedigriul [1]. Nici din silința de a scrie ceva romanţios, neavînd nici o imaginaţie. Mă aplec asupra acestor declasați, acestor marginali, pentru a regăsi,

[1] Genealogia și ascendenţii unui animal de rasă.

prin ei, chipul care-mi scapă al tatălui meu. Nu știu aproape nimic despre el. Dar voi născoci

La șaptesprezece ani l-am văzut pentru întîia dată. Supraveghetorul general al liceului Saint-Antoine, din Bordeaux, a venit să mă înștiințeze că eram așteptat la vorbitor. Un necunoscut, negricios la față, cu un costum întunecat de flanelă, și care se sculă cînd mă zări.

— Sînt tatăl dumitale...

Ne-am regăsit afară, într-o după-amiază de iulie care însemna sfîrșitul anului școlar.

— Pare-se că ai reușit la bacalaureat ?

Îmi zîmbea. Mi-am aruncat o ultimă privire asupra zidurilor galbene ale internatului, unde mucegăisem opt ani.

Dacă scotocesc mai adînc în amintirile mele, ce văd ? O doamnă cu păr cărunt, căreia mă încredințase el. Persoana aceasta era, înainte de război, garderobieră la *Frolic's* (un bar, pe strada Grammont) și se retrăsese la Libourne. Acolo, în casa ei, am crescut.

Apoi liceul, la Bordeaux.

Plouă. Tatăl meu și cu mine umblăm unul lîngă altul, fără a scoate o vorbă, pînă la cheiul Chartrons, unde locuiesc corespondenții mei, soții Pessac. (Fac parte din aristocrația vinurilor și a coniacului, căreia îi doresc grabnică decădere.) După-amiezile petrecute la ei le socot printre cele mai triste din viața mea și nu voi vorbi de ele.

Urcăm scara monumentală. Slujnica vine să ne deschidă. Alerg pînă la debaraua unde le cerusem voie să las un geamantan plin cu cărți

(romane de Bourget, de Marcel Prévost sau de Duvernois, strict oprite la liceu). Deodată, aud glasul aspru al domnului Pessac : „Ce faceți aici ?“ Se adresează tatălui meu. Văzîndu-mă cu geamantanul în mînă, încruntă sprîncenele : „Plecați ? Dar cine-i domnul ăsta ?“ Mă codesc, apoi îngăim : „*Tatăl meu* !“ Vădit, nu mă crede. Bănuitor : „Dacă înțeleg bine, plecai ca un hoț ?“ Fraza aceasta s-a întipărit în memoria mea, căci semănam, într-adevăr, cu doi hoți prinși asupra faptului. În fața omulețului cu mustăți și vestă cafenie de casă, tatăl meu rămînea mut și își molfăia țigara de foi, neștiind ce să facă. Eu însumi nu mă gîndeam decît la un singur lucru : s-o ștergem cît mai repede cu putință. Domnul Pessac se întorsese spre tatăl meu și-l privea curios. În timpul ăsta, se ivi și nevasta lui. Apoi fiică-sa și fiul cel mai mare. Stăteau acolo, observîndu-ne în tăcere și am avut simțămîntul că ne introdusesem ca niște tîlhari în casa aceasta burgheză. Cînd tatăl meu își scutură scrumul țigării pe covor, am băgat de seamă voioasa lor expresie de batjocură. Fata pufni de rîs. Fratele ei, un băietan bubos, care-și dădea aere de „șic englezesc“ (lucru obișnuit la Bordeaux), zise cu glas pițigăiat : „Domnul ar vrea poate o scrumieră ?“... „Hei, François-Marie, murmură doamna Pessac. Nu fi grosolan.“ Și rostise ultimile cuvinte privindu-l stăruitor pe tatăl meu, ca pentru a-i da a înțelege că lui i se adresa calificativul. Domnul Pessac rămînea nepăsător cu dispreț. Cred că, de la început, îi indispusese

pe toți cămașa verde-deschis a tatălui meu și tipul său levantin. În fața văditei dușmănii a celor patru persoane, semăna cu un mare fluture prins în plasă. Își frămînta țigara și nu știa unde s-o stingă. Se dădea înapoi spre ieșire. Ceilalți nu se mișcau, bucurîndu-se fără rușine de încurcătura lui. Deodată, am simțit un fel de duioșie pentru omul ăsta pe care abia îl cunoșteam, m-am îndreptat spre el și am spus cu glas tare : „Domnule, dă-mi voie să te sărut". După care, i-am luat țigara din mînă și am strivit-o conștiincios pe masa de marchetărie, la care doamna Pessac ținea atîta. L-am tras pe tatăl meu de mînecă : „Ajunge, i-am zis. Haide".

Am trecut la hotelul Splendid, unde-l așteptau bagajele. Un taxi ne-a dus la gara Saint-Jean. În tren, s-a înfiripat între noi începutul unei conversații. Mă lămuri că „afacerile" lui îl împiedicaseră să-mi dea semn de viață, dar că, de acum înainte, vom locui împreună la Paris, fără să ne mai despărțim. Am mormăit cîteva cuvinte de mulțumire. „De fapt, îmi spuse el fără înconjur, trebuie să fi suferit mult..." Îmi sugeră să nu-i mai zic „domnule". A urmat un ceas de tăcere desăvîrșită și n-am primit invitația, pe care mi-o făcu, să-l însoțesc la vagonul-restaurant. Am folosit lipsa lui pentru a scotoci prin geanta neagră pe care și-o lăsase pe banchetă. Nu conținea decît un pașaport Nansen. Ce-i drept, purta același nume ca mine. Și două prenume : Chalva, Henri. Se născuse la Alexandria, pe vremea — îmi închi-

pui — cînd orașul încă mai avea o deosebită strălucire.

Întorcîndu-se în compartiment, îmi aduse o prăjitură cu migdale — gest care mă mișcă — și mă întrebă dacă eram, într-adevăr, „bacalaureat“ (rostea „bacalaureat“ parcă sforțîndu-se, ca și cum cuvîntul i-ar fi inspirat un respect sfios). La răspunsul meu afirmativ, dădu grav din cap. Am încercat să-i pun cîteva întrebări : de ce venise să mă ia de la Bordeaux ? Cum putuse să-mi dea de urmă ? Drept orice răspuns, se mulțumea cu gesturi vagi sau cu formule ca : „Am să-ți lămuresc...“, „O să vezi“, „Viața, știi...“ După care ofta și lua o atitudine gînditoare.

Paris-Austerlitz. Șovăi un timp, înainte de a-și da adresa șoferului de taxi. (Ni s-a întîmplat, mai tîrziu, să spunem să ne ducă pe cheiul Grenelle, cînd locuiam pe bulevardul Kellermann. Ne schimbam atît de des adresa, încît le încurcam și, totdeauna, băgam de seamă prea tîrziu, că ne-am înșelat.) Pe atunci, era : scuar Villaret-de-Joyeuse. Îmi închipuiam o grădină unde ciripitul păsărilor se îmbina cu murmurul fîntînilor. Da de unde ! O fundătură, mărginită cu imobile bogate. Apartamentul se afla la ultimul etaj, cu vederea la stradă prin ciudate ferestruici rotunde. Trei încăperi, cu tavanul foarte jos. O masă mare și două fotolii de piele ponosită alcătuiau mobilierul „salonului“. Pe pereți, un tapet în care predomina trandafiriul. imitație a pînzei de Jouy. În tavan, o lampă greoaie de bronz (dar nu sînt sigur de descripție : nu deosebesc prea bine apartamentul din

scuarul Villaret-de-Joyeuse de cel din calea Félix-Faure, pe care ni-l subînchiriase o pereche de rentieri. În amîndouă, plutea același miros de îmbîcsit). Tatăl meu îmi desemnă camera cea mai mică. O saltea, de-a dreptul pe podea. „Scuză-mi lipsa de confort, zise el. Dealtfel, nu vom rămîne multă vreme aici. Somn ușor". L-am auzit umblînd în lung și-n lat, ceasuri întregi. Astfel, începu viața noastră împreună.

O vreme, îmi arăta o curtenie, o condescendență, pe care un fiu le întîlnește rar la tatăl său. Cînd îmi vorbea, simțeam că-și corecta exprimarea, dar rezultatul era jalnic. Întrebuința formule din ce în ce mai alambicate, se pierdea în circumlocuțiuni și părea totdeauna că se scuză sau că preîntîmpină o învinuire. Îmi aducea micul dejun în pat, cum ar fi făcut-o un băiat de hotel, cu gesturi ceremonioase cu totul nepotrivite într-un asemenea decor : tapetul din odaia mea era rupt pe alocuri, un simplu bec atîrna de tavan și, cînd trăgea perdelele, vergeaua cădea regulat. Într-o zi, mă chemă pe numele meu mic și se simți peste măsură de rușinat. Cui datoram atîtea atenții ? Am înțeles că titlului meu de „bacalaureat", cînd el însuși scrise la Bordeaux să mi se trimită dovada că, într-adevăr, obținusem această diplomă. De cum o primi, o dădu la înrămat și o anină între cele două „ferestre" din „salon". Am băgat de seamă că păstra o copie în portofoliul său. În timpul unei plimbări de noapte, prezentă documentul celor doi agenți de poliție care nu ceruseră actele de identitate și, văzînd că pașaportul

său Nansen îi nedumerea, le repetă de cinci-șase ori de-a rîndul că „fiul lui e bacalaureat..." După-masă (tatăl meu gătea adeseori o magmă gelatinoasă, căreia-i zicea „orez à l'égyptienne"), își aprindea havana, arunca din cînd în cînd o privire îngrijorată pe diploma mea, apoi se lăsa pradă descurajării. „Afacerile" lui — mă lămurea el — îi pricinuiau multe necazuri. El, atît de dîrz, care înfruntase din vîrsta cea mai fragedă „asprele realități ale vieții", se simțea „obosit" și felul în care spunea : „Sînt un ratat..." mă impresiona mult. Pe urmă, ridica fruntea : „Dar tu, tu ai toată viața înaintea ta ! — Încuviințam politicos... — Mai ales cu *bacalaureatul* tău... Dacă aș fi avut norocul să obțin această diplomă..., — glasul i se sugruma —, oricum, bacalaureatul e o referință..." Parcă mai aud fraza aceasta scurtă. Mă emoționează ca o muzică de altădată.

A mai trecut cel puțin o săptămînă, fără să știu cu ce se îndeletnicea. Îl auzeam plecînd, foarte devreme dimineața, și nu se întorcea decît pentru a găti cina. Dintr-o tășulcă de mușama neagră desfăcea merindele — ardei, orez, mirodenii, carne de berbec, osînză topită, fructe zaharisite, griș — își lega de mijloc un șorț de bucătărie și, după ce-și scotea inelele, amesteca într-o tigaie conținutul tășulcii. Apoi se așeza în fața diplomei, mă poftea să iau loc și mîncam amîndoi.

În sfîrșit, într-o joi după-amiază, m-a rugat să-l însoțesc. Avea să vîndă un timbru „foarte rar" și, la gîndul ăsta, era înfrigurat. Am mers pe calea Marii-Armate. Apoi pe Champs-Ely-

sées. În mai multe rînduri, îmi arată timbrul (pe care-l învelise cu celofan). Era vorba, după el, de un exemplar „unic" din Kuweit numit „Émir Rașid și diferite vederi". Am ajuns în piața Marigny. În spațiul acesta, cuprins între teatru și calea Gabriel, se ținea tîrgul de timbre. (Oare mai există astăzi ?) Oamenii se adunau în mici grupuri, vorbeau încet, deschideau cufe-rașe, se aplecau pentru a le cerceta conținutul, răsfoiau registre, învîrteau în mînă lupe și pense de smuls fire de păr. Frămîntarea aceasta vicleană, indivizii aceia cu purtări de chirurgi și de conspiratori îmi pricinuiră o vie îngrijorare. Curînd, tatăl meu se pomeni într-o gloată mai mare. Vreo zece persoane îl luau la rost. Se certau ca să știe dacă, da sau nu, timbrul era autentic. Hărțuit de întrebările care tîșneau zgomotoase din toate părțile, tatăl meu nu izbutea să scoată o vorbă. Cum se făcea că „Émir Rașid"-ul său era de culoare bistru-măslinie și nu brun-carminat ? Era, într-adevăr, crestat 13-14 ? Purta o „supraîncărcătură" de ornamente ? Fragmente de fire de mătase ? Nu făcea parte din seria „cadre variate" ? I se verificase „subțierea" ? Tonul se înăsprea. Îl făceau pe tatăl meu „impostor" și „escroc". Îl învinuiau că vrea să „strecoare o porcărie care nici măcar nu era menționată în catalogul Champion". Unul din furioșii aceștia îl apucă de guler și-l pălmui din răsputeri. Altul îi burdușea de pumni. Desigur că aveau să-l linșeze pentru un timbru (ceea ce spune multe despre sufletul omenesc) și, perspectiva aceasta fiindu-mi nesu-

ferită, am intervenit în sfîrșit. Noroc că aveam în mînă o umbrelă. Am lovit, la întîmplare și, folosind efectul de surpriză, mi-am smuls tatăl din haita aceea filatelistă. Amîndoi am alergat pînă la foburgul Saint-Honoré.

În zilele care urmară, tatăl meu, socotind că-i salvasem viața, îmi lămuri cu de-amănuntul ce fel de afaceri trata și-mi propuse să-l ajut. Avea drept clienți vreo douăzeci de zănatici, risipiți prin Franța și cu care luase legătura, datorită revistelor de specialitate. Era vorba de colecționari fanatici, orbiți de obiectele cele mai felurite : anuare vechi, corsete, narghilele, cărți poștale, centuri de castitate, fonografe, lămpi cu acetilenă, mocasini Iowa, pantofi de bal... Scotocea prin Paris, în căutarea acestor obiecte pe care le trimitea în colete celor interesați. Mai întîi le storcea mandate însemnate, fără nici o legătură cu valoarea reală a mărfii. Unul din corespondenții lui plătea 100.000 franci exemplarul de indicatoare [1] Chaix, dinainte de război. Altul îi vărsase un acont de 300.000 franci, cu condiția să-i rezerve, cu *precădere*, toate busturile și efigiile lui *Waldeck-Rousseau* [2], pe care le va găsi... Tatăl meu, vrînd să-și asigure o clientelă și mai întinsă printre demenții aceștia, plănuia să-i regrupeze într-o „Ligă a Colecționarilor Francezi" (L.C.F.), el fiind președinte și casier, și să pretindă foarte mari cotizații. Filateliștii îl dezamăgiseră adînc.

---

[1] Carte sau broșură care servește de ghid, îndrumător.

[2] *Waldeck-Rousseau* (Pierre) (1846—1904), om politic francez.

Își dădea seama că nu-i va putea înșela. Erau colecționari cu judecata rece, șireți, cinici, neîndurători (nu-ți poți închipui machiavelismul și cruzimea pe care le ascund acești chițibușari. Cîte crime săvîrșite pentru un „supraîncărcat brun-gălbui“ de Sierra Leone, sau un „găurit“ în serie din Japonia). N-avea de gînd să reînnoiască trista-i expediție din piața Marigny și rămăsese rănit în mîndria lui. La început, mă întrebuință drept curier. Am vrut să dau dovadă de inițiativă, vorbindu-i de un debușeu la care, pînă atunci, nu se gîndise : bibliofilii. Ideea mea îi plăcu și-mi lăsă deplină putere. Nu cunoșteam încă nimic din viață dar, la Bordeaux, îl tocisem pe Lanson. Toți scriitorii francezi, de la cel mai neînsemnat la cel mai profund, îmi erau cunoscuți. La ce mi-ar fi folosit această bizară erudiție, dacă nu să mă avînt în comerțul cărților ? Mi-am dat repede seama că era foarte greu să-ți procuri mai ieftin ediții rare. Nu găseam decît producții de mîna a doua : „originale“ de Vautel, Fernand Gregh sau Eugène Demolder... Din întîmplare, într-o expediție în pasajul Jouffroy, am cumpărat cu 3,50 franci un exemplar din *Materie și memorie*. Citeai, pe pagina de gardă, această curioasă dedicație a lui Bergson pentru Jean Jaurès : „Cînd vei înceta să-mi zici *miss ?*“ Doi experți recunoscură în mod formal scrisul maestrului și am revîndut această curiozitate cu 100.000 franci unui amator.

Încurajat de primul meu succes, m-am hotărît să fac eu însumi false dedicații care să

destăinuiască, fiecare, un aspect neașteptat al cutărui sau cutărui autor. Cel mai ușor imitam scrisul lui Charles Maurras și al lui Maurice Barrès. Am vîndut un Maurras 500.000 franci, datorită simplei fraze : „Pentru Léon Blum, dovadă de admirație. Și dacă am dejuna împreună ? Viața-i atît de scurtă... Maurras“. Un volum din *Dezrădăcinații* de Barrès atinse 700.000 franci. Avea o dedicație pentru căpitanul Dreyfus : „Curaj, Alfred. Cu afecțiune, Maurice“. Dar înțelesesem că ceea ce interesa în cel mai înalt grad clientela era viața privată a scriitorilor. Dedicațiile mele luară atunci o întorsătură cam slobodă, mulțumită căreia prețurile-mi crescură. Alegeam autori contemporani. Cum cîțiva mai sînt încă în viață, nu voi spune mai mult ca să nu fiu dat în judecată. În tot cazul am făcut bani grei pe spinarea lor.

Astfel ne descurcam. Afacerile ne mergeau bine, pentru că exploatam oameni care nu erau chiar în toate mințile. Amintindu-mi de învîrtelile noastre, simt o mare amărăciune. Mi-ar fi plăcut mai mult să-mi încep viața într-o lumină mai limpede. Dar ce poate un adolescent lăsat de capul lui la Paris ? Ce poate un biet nenorocit ca el ?

Dacă tatăl meu cheltuia o parte din capitalul nostru, cumpărîndu-și cămăși și cravate de un gust îndoielnic, apoi mai încerca să-l și sporească prin operații de bursă. Îl vedeam prăbușindu-se într-un fotoliu, cu brațele pline cu pachete de acțiuni... Le așeza teancuri în culoarele apartamentelor noastre succesive, le cerceta, le tria și le făcea inventarul. Pînă la urmă,

am înțeles că acțiunile fuseseră emise de societăți în faliment, sau care nu mai existau de multă vreme. Credea morțiș c-o să le mai poată folosi și să le redea pe piață. „Cînd vom fi cotați la Bursă...“, îmi zicea el cu o înfățișare șireată.

Pe urmă țin minte că am cumpărat o limuzină de ocazie. Cu această veche Talbot, ne plimbam noaptea prin Paris. Înainte de-a pleca, avea totdeauna loc ceremonia tragerii la sorți. Vreo douăzeci de hîrtiuțe împrăștiate pe masa cu picioarele strîmbe din salon. Alegeam, la întîmplare, una pe care era înscris itinerarul nostru. Batignolles — Grenelle, Auteuil — Picpus, Passy — La Villette. Sau ne îndreptam spre unul din cartierele cu nume tainice : Épinettes, Maison-Blanche, Bel-Air, Amérique, Glacière, Plaisance, Petite-Pologne... E de ajuns să bat din picior pe unele puncte sensibile din Paris, pentru ca amintirile să țișnească în jerbe de scîntei. De pildă, piața Italiei, unde ne opream în cursul lungilor noastre drumuri... Era acolo o cafenea, cu firma *Clar de lună*. Pe la unu noaptea, se produceau aici toate epavele de music-hall : acordeoniști dinainte de război, dansatori de tango cu păr alb care încercau să-și regăsească pe estradă sprinteneala sentimentală a tinereții lor, femei pretențioase, sulemenite, cîntînd repertoriul lui Fréhel sau al lui Suzy Solidor. Cîțiva acrobați de bîlci, deznădăjduiți, apăreau „între numere“. Orchestra se alcătuia din domni pomădați, în smoching. Unul din stabilimentele la care ținea îndeosebi tatăl meu

și-i plăcea mult să privească spectrele acestea. N-am înțeles niciodată de ce.

Să nu uităm bordelul clandestin din calea Reille numărul 73, la marginea parcului Montsouris. Tatăl meu avea acolo nesfîrșite consfătuiri cu ajutoarea patroanei, o doamnă blondă cu cap de păpușă. Era din Alexandria, ca și el, și își aminteau, oftînd, serile din Sidi Bishr, barul Pastrudis și atîtea și atîtea lucruri, astăzi dispărute... Rămîneam adesea pînă-n zori în oaza aceasta egipteană cuprinsă în al XIV-lea arondisment. Dar alte etape ne îmbiau în rătăcirile (sau fugile ?) noastre. Pe bulevardul Murat, un restaurant de noapte, pierdut printre blocuri. Sala era totdeauna pustie și, pe unul din pereți, era aninată, din pricini misterioase, o fotografie mare a lui Daniel-Rops [1]. Între Maillot și Champerret, un bar imitație — „american", centru de adunare a unei bande întregi de *bookmakeri* [2]. Și, cînd ne avîntam în extremul nord al Parisului — regiune de docuri și de abatoare — poposeam la *Boul albastru,* din piața Joinville, la marginea canalului Ourcq. Tatălui meu îi plăcea cu deosebire locul acesta, fiindcă-i amintea de cartierul Saint-André, din Anvers, unde locuise, odinioară. Ne îndreptam spre sud-est. Bulevardele sînt adumbrite și vestesc pădurea Vincennes. Ne opream în piața Daumesnil, la *Raimo,* încă deschis la ora aceasta tîrzie. Un „plăcintar — vînzător de înghețată"

---

[1] *Daniel-Rops* (Henri Petiot, zis) (1901—1965) scriitor francez.

[2] Cei care țin registrele de pariuri la cursele de cai. (engl.)

melancolic, cum se mai găsesc prin stațiunile termale și care — afară de noi — nu părea să mai fie cunoscut de nimeni. Alte locuri îmi mai vin în minte rînd pe rînd. Diferitele noastre adrese : bulevardul Kellermann numărul 65, cu vedere spre cimitirul Gentilly ; apartamentul din strada Privirii, unde locatarul precedent uitase o cutie cu muzicuță, pe care am vîndut-o cu 30.000 franci. Imobilul burghez din calea Félix-Faure și portarul, primindu-ne de fiecare dată cu vorbele : „Iaca și domnii !" Sau seara, într-o locuință dărăpănată, cu trei încăperi, pe cheiul Grenelle, lîngă Velodromul de iarnă. Electricitatea nu mergea. Cu coatele rezemate pe fereastră, amîndoi urmăream plecările și sosirile metroului aerian. Tatăl meu purta o vestă de casă, pe alocuri găurită. Mi-a arătat citadela din Passy, pe celălalt țărm. Cu glas fără putință de împotrivire mi-a spus : „Într-o zi, vom avea o vilă personală la Trocadero !" Pînă una alta, îmi dădea întîlnire în holul marilor hoteluri. Acolo se simțea mai important, mai în stare să-și înfăptuiască planurile de mare finanță. Și rămînea după-amiezi întregi. De cîte ori n-am fost să-l iau de la *Majestic*, de la *Continental*, de la *Claridge* și de la *Astoria*... Locurile acestea de trecere se potriveau cu un suflet nestatornic și slab ca al său.

În fiecare dimineață, mă primea în „biroul" lui, din strada Grădinilor-Saint-Paul. O încăpere foarte mare, al cărei mobilier se alcătuia dintr-un scaun de paie și un secretar empire. Coletele pe care trebuia să le trimitem chiar în ziua aceea erau îngrămădite lîngă pe-

reţi. După ce le înscrisesem într-un registru, precizînd numele şi adresele destinatorilor, ţineam amîndoi o consfătuire de lucru. Îi dădeam socoteală de cărţile pe care urma să le cumpăr şi de amănunte tehnice cu privire la falsele mele dedicaţii. Întrebuinţare de cerneli, de peniţe sau de stilografe diferite pentru fiecare autor. Verificam împreună contabilitatea, citeam cu atenţie *Curierul colecţionarilor*. Apoi coboram coletele pînă la vechea Talbot şi le rînduiam, de bine de rău, pe locurile din spate. Munca aceasta de docher mă istovea.

Tatăl meu se ducea să dea o raită pe la gări ca să le expedieze. După-amiază, va trece la antrepozitul său din cartierul Javel, va alege dintre vechituri vreo douăzeci de bucăţi, care să-i poată interesa pe corespondenţii noştri, le va transporta în strada Grădinilor-Saint-Paul şi le va ambala. Pe urmă, se va mai aproviziona cu mărfuri. Trebuia să răspundem cît mai repede cu putinţă pretenţiilor clienţilor noştri. Furioşii ăştia nu aşteaptă.

Eu îmi vedeam de drum, cu un geamantan în mînă, şi cercetam pînă seara, într-un sector mărginit cu Bastilia, piaţa Republicii, marile bulevarde, calea Operei şi Sena. Cartierele acestea au farmecul lor. Saint-Paul, unde am visat să-mi petrec bătrîneţea. Mi-ar fi fost de ajuns o prăvălioară, un mic negoţ oarecare. La Templu, simţeam că se trezesc instinctele mele de telal. La Sentier, în acest principat oriental pe care-l alcătuiesc piaţa Cairo, strada Nilului, pasajul Ben-Aiad şi strada Abukir, mă gîndeam la bietul meu tată. Primele patru arondismente

se împart într-o sumedenie de provincii încîlcite unele în altele și, pînă la urmă, am izbutit să le cunosc granițele nevăzute. Beaubourg, Grenéta, Mail, Sainte-Eustache, Victoriile... Ultimul meu popas era la librăria Petit-Mirioux, din galeria Vivienne. Ajungeam pe înserate. Cercetam cu de-amănuntul rafturile, sigur că voi găsi ce-mi trebuia. Doamna Petit-Mirioux păstra producția literară din ultima sută de ani. Cîți autori, cîte cărți pe nedrept uitate... Amîndoi o constatam cu tristețe. Oamenii aceștia își dăduseră multă osteneală pentru nimic... Ne mîngîiam, ea și cu mine, încredințîndu-ne mutual că se mai găseau încă fanatici de-ai lui Pierre Hamp sau Jean-José Frappa și că într-o zi, mai de vreme sau mai tîrziu, frații Fischer vor ieși din purgatoriu. Ne despărțeam cu aceste cuvinte de îmbărbătare. Celelalte prăvălii din galeria Vivienne păreau închise de un veac. La vitrina unei edituri muzicale, trei partituri îngălbenite de Offenbach. Mă așezam pe geamantan. Nici un zgomot. Timpul se oprise undeva, între monarhia din iulie și al doilea imperiu. La capătul pasajului, librăria arunca o lumină istovită și abia mai deslușeam silueta doamnei Petit-Mirioux. Pînă cînd avea să mai stea de pază ? Biată bătrînă santinelă !

Mai departe, arcadele pustii de la Palais-Royal. Aici se petrecea, odinioară. S-a sfîrșit. Străbăteam grădinile. Zonă de tăcere și de dulce penumbră, unde ți se strîngea inima, amintindu-ți anii morți și făgăduielile neîmplinite. Piața Teatrului Francez. Lampadarele te amețesc. Ești scufundătorul care urcă brusc la su-

prafață. Trebuia să-l întîlnesc pe „papa“ într-un caravanserai de pe Champs-Elysées. Ne vom lua vechea Talbot să brăzdăm Parisul, ca de obicei.

Calea Operei se deschidea înaintea mea. Vestea alte căi, alte străzi care ne vor arunca peste puțin în cele patru puncte cardinale. Inima îmi bătea ceva mai tare. În mijlocul atîtor nesiguranțe, singurele mele puncte de reper, singurul teren sigur erau răspîndite și trotuarele acestui oraș unde, pînă la urmă, fără îndoială, aveam să mă regăsesc singur.

Acum o să ajung, oricît m-ar costa, la „dureroșul episod de la metrou stația George al V-lea“. De mai multe săptămîni, tatăl meu se interesa foarte mult de Mica Centură, linie de cale ferată părăsită care face ocolul Parisului. Plănuia cumva s-o repună în stare de funcționare, printr-o subscripție? Împrumuturi la bancă? În fiecare duminică, mă ruga să-l însoțesc în cartierele periferice și umblam, pe jos, de-a lungul fostei căi ferate. Gările care o deserveau erau părăsite sau preschimbate în depozite. Șinele se pierdeau prin buruieni. Din cînd în cînd, tatăl meu se oprea să mîzgălească în carnetul său o însemnare sau să deseneze o schiță fără formă anumită. Ce vis urmărea? Aștepta poate un tren care nu va trece niciodată?

Duminică 17 iunie, mersesem pe Mica Centură prin al XII-lea arondisment. Nu fără osteneală. Înspre strada Montempoivre, aceasta se leagă cu trenul de Vincennes și, pînă la urmă,

ne încurcasem. După trei ore, buimăciți de acest dedal feroviar, ne-am hotărît s-o pornim spre casă, cu metroul. Tatăl meu părea nemulțumit de după-amiaza aceea. De obicei, cînd ne întorceam din expedițiile noastre, era foarte bine dispus și-mi arăta însemnările lui. În curînd va alcătui — mă lămurea el — un dosar „serios" despre Mica Centură și-l va transmite autorităților.

— Las' c-or să vadă ei.

Ce ? Nu îndrăzneam să-l întreb. Dar, duminică 17 iunie, marele său entuziasm pierise. În compartimentul metroului Vincennes-Neuilly, smulgea una cîte una paginile din carnet și le rupea în bucățele, aruncîndu-le pe rînd ca pe niște pumni de confeti. Totul cu gesturi de somnambul și o furie migăloasă, pe care nu i le cunoșteam. Am încercat să-l potolesc. Îi spuneam că, într-adevăr, era păcat să distrugă, într-o hotărîre nesocotită, o lucrare atît de însemnată, că aveam deplină încredere în priceperea lui de organizator. Mă privea țintă cu ochi sticloși. Am coborît amîndoi la stația George al V-lea. Așteptam pe peron. Tata sta îmbufnat în spatele meu. Stația se umplea încetul cu încetul, ca în orele de vîrf. Toți oamenii aceștia se întorceau de la o plimbare pe Champs-Elysées sau de la cinema. Eram înghesuiți unii în alții. Mă aflam în primul rînd, la marginea căii. Cu neputință să te dai îndărăt. M-am întors spre tata. Îi curgea sudoarea pe față. Vuietul metroului. În clipa cînd intra, am fost împins brutal din spate.

Pe urmă, sînt lungit pe o bancă din stație. Un mic grup de curioși mă înconjoară. Vorbesc în șoaptă. Unul din ei se apleacă să-mi spună că „am scăpat ușor". Altul, cu șapcă și uniformă (slujbaș la metro, fără îndoială), declară că „va chema poliția". Tatăl meu stă deoparte. Tușește încet.

Doi agenți de poliție mă ajută să mă ridic și mă susțin de subsuori. Străbatem stația. Cînd trecem, lumea se uită după noi. Tatăl meu ne urmează, cu pas șovăitor. Ne urcăm în duba care aștepta pe calea George al V-lea. Pe terasa de la *Fouquet's*, consumatorii se bucură de frumosul amurg de vară.

Stăm unul lîngă altul. Tatăl meu ține capul în piept. Cei doi polițiști, din fața noastră, tac. Ne oprim înaintea comisariatului din strada Clément Marot numărul 5. Cînd să intre, tatăl meu șovăie. Buzele i se ridică într-o strîmbătură nervoasă, ca un rîs.

Agenții schimbă cîteva cuvinte cu un bărbat înalt și slab. Comisarul ? Acesta ne cere actele. Vădit în silă, tatăl meu îi prezintă pașaportul său Nansen.

— Refugiat ? întrebă „comisarul"...

— Voi obține în curînd naturalizarea, murmură tatăl meu. — Trebuie să-și fi pregătit răspunsul de mai înainte. — Dar fiul meu e francez. — Într-o suflare : — Și bacalaureat...

Comisarul se întoarce spre mine :

— Va să zică era cît pe ce să te calce metroul ? — Nu scot o vorbă. — Noroc că te-a reținut cineva. Că de nu, în ce hal ai mai fi acuma.

Da, cineva mi-a salvat viața, apucîndu-mă, tocmai în clipa cînd îmi pierdeam echilibrul. Mi-amintesc foarte nelămurit minutele acelea.

— Cum se face, reia comisarul, că ai strigat de mai multe ori : „Asasinule !" cînd te-au transportat pe banca din stație ?

Apoi, adresîndu-se tatălui meu :

— Fiul dumitale suferă de mania persecuției ?

Nu-i dă timp să răspundă. Se întoarce din nou spre mine și-mi spune, fără înconjur :

— Dar poate că te-a împins cineva din spate ? Gîndește-te bine... Ai toată vremea.

În fund, un tînăr bătea la mașină. Comisarul, stînd la birou, cerceta un dosar. Tatăl meu și cu mine așteptam pe scaune. Am crezut că ne uitaseră, dar pînă la urmă, comisarul a ridicat fruntea și mi-a zis :

— Dacă vrei să-mi faci o declarație, nu șovăi. De asta sînt aici.

Din cînd în cînd, tînărul îi aducea o foaie dactilografiată pe care el o corecta cu cerneală roșie. Cît ne vor ține aici ? Comisarul l-a arătat pe tatăl meu :

— Refugiat politic sau numai simplu refugiat ?

— Simplu refugiat.

— Cu atît mai bine, a răspuns comisarul.

Apoi s-a cufundat din nou în dosar.

Timpul trecea. Tatăl meu dădea semne de nervozitate. Cred chiar că-și zgîria pielea de pe mîini. Într-un cuvînt, era la cheremul meu — și o știa — altfel de ce mi-ar fi aruncat de

mai multe ori o privire foarte îngrijorată. Trebuia să recunosc ceea ce era vădit : cineva mă împinsese să cad pe șine, ca metroul să mă facă praf. Și acel cineva era domnul ăsta cu tip de oriental, care sta pe scaun lîngă mine. Dovada : îi simțisem pe omoplat atingerea inelului masiv cu sigiliu.

Ca și cum mi-ar fi ghicit gîndurile, comisarul mă întrebă ca din întîmplare :

— Te înțelegi bine cu tatăl dumitale ?

(Unii polițiști au darul de a prezice. Astfel, un inspector de la informațiile generale care, ieșind la pensie, își schimbă sexul pentru a da consultații „extra-lucide", sub numele de „Doamna Dubail".)

— Ne înțelegem foarte bine, am răspuns.

— Ești sigur ?

Îmi puse întrebarea cu plictiseală, și îndată începu să caște. Eram convins că înțelegea totul, dar că nu-l interesa cazul meu. Un tînăr pe care tatăl său îl împinge sub metro, negreșit că mai cunoscuse sumedenie de cazuri asemănătoare. Muncă de rutină.

— Încă o dată, dacă ai să-mi spui ceva, te ascult.

Dar știam că mă întreba numai din simplă datorie.

Și-a aprins lampa de birou. Celălalt bătea mai departe. Fără îndoială, se grăbea să-și isprăvească lucrarea. Țăcănitul mașinii de scris mă legăna și mă străduiam anevoie să-mi țin ochii deschiși. Pentru a lupta cu somnul, cercetam cu de-amănuntul comisariatul. La perete, un calendar al poștelor și fotografia președin-

telui Republicii. Doumer ? Mac-Mahon ? Albert Lebrun ? Mașina de scris era de un model vechi. Am hotărît că această duminică de 17 iunie va fi o zi mare din viața mea și m-am întors pe nesimțite spre tatăl meu. Broboane mari de sudoare i se prelingeau pe tîmple. Totuși, n-avea un cap de asasin.

Comisarul se pleacă peste umărul tînărului să verifice unde-a ajuns cu lucrarea. Îi dă cîteva îndrumări în șoaptă. Trei agenți intră brusc. Poate că ne vor duce la arest. Gîndul ăsta mă lasă rece. Dar nu. Comisarul mă privește lung :

— Ei ? Nimic de declarat ?

Tatăl meu mormăie tînguitor.

— Ei bine, domnilor, puteți pleca...

Am mers la întîmplare. Nu îndrăzneam să-i cer o explicație. În piața Ternes, privind țintă firma luminoasă de la *Braseria Lorenă*, i-am spus cu glasul cel mai neutru cu putință :

— Într-un cuvînt, ai vrut să mă ucizi...

N-a răspuns. M-am temut să nu se sperie, ca păsările de care te apropii prea mult.

— Știi, nu-ți port dușmănie.

Și, desemnînd terasa braseriei :

— Dacă am bea un pahar ? Trebuie să sărbătorim așa ceva !

Ultima observație l-a făcut să rîdă scurt. Cînd ne-am așezat, s-a îngrijit să nu stea în fața mea. Avea aceeași atitudine ca în dubă : spatele încovoiat și capul în piept. Am comandat pentru el un dublu-burbon, știind ce mult îi plăcea alcoolul ăsta, și pentru mine o cupă de șampanie. Am ciocnit paharele. Dar fără

tragere de inimă. După durerosul eveniment de la metro, aş fi dorit să punem lucrurile la punct, între noi. Cu neputinţă. Mi se împotrivea cu atîta putere de inerţie, încît n-am mai stăruit.

La mesele vecine, conversaţiile se însufleţeau. Oamenii se bucurau de vremea blîndă. Erau liniştiţi. Şi fericiţi că trăiesc. Iar eu, aveam şaptesprezece ani, tatăl meu voise să mă împingă sub metro, şi faptul nu interesa pe nimeni.

Am luat un ultim pahar, pe calea Niel, în ciudatul bar *Petrissan's*. Un bărbat în vîrstă a intrat, împleticindu-se pe picioare. S-a aşezat la masa noastră şi mi-a vorbit de armata Wrangel. Parcă am înţeles că făcuse parte din ea. Amintirea aceasta-i era nespus de neplăcută, fiindcă a început să plîngă. Nu voia să ne mai părăsească. Mă apuca de braţ. Năclăios şi exaltat, cum sînt ruşii după miezul nopţii.

Mergeam pe bulevard, spre piaţa Ternes, şi tatăl meu umbla la cîţiva metri înaintea noastră, de parcă se ruşina să se găsească într-o atît de păcătoasă tovărăşie. A grăbit pasul şi l-am văzut afundîndu-se la intrarea metroului. M-am gîndit că pe omul ăsta nu-l voi mai vedea niciodată. Ba eram chiar sigur.

Fostul luptător mă strîngea de braţ şi plîngea în hohote, rezemîndu-se de umărul meu. Ne-am aşezat pe o bancă de pe Calea Wagram. Ţinea mult să-mi povestească de-a fir-a-păr „lungul calvar“ al armatelor albe, fuga lor spre Turcia. Pînă la urmă, aceşti eroi s-au prăbuşit la Constantinopol, în uniformele lor

galonate. Ce jale ! Pare-se că generalul baron Wrangel era înalt de peste doi metri.

Nu te-ai schimbat prea mult. Adineauri, cînd ai intrat la barul Clos-Foucré, mersul ți-era același ca acum zece ani. Te-ai așezat în fața mea şi mă pregăteam să-ţi comand un dublu-burbon, dar am socotit că nu se cuvine. Mă recunoşti ? Cu tine nu poţi şti niciodată nimic. La ce bun să te scutur de umeri, să-ți pun întrebări ? Ești un buștean, şi mă întreb dacă meriţi interesul pe care ţi-l port.

Într-o zi, m-am hotărît brusc să pornesc în căutarea ta. Moralul mi-era foarte scăzut. Trebuie să spun că evenimentele luau o întorsătură îngrijorătoare şi că se simțea un miros de dezastru în aer. Trăim o „epocă ciudată". Nimic de care să te agăţi. Mi-am amintit că aveam un tată. Bineînțeles, mă gîndeam adesea la „durerosul episod de la metrou, stația George al V-lea", dar nu simțeam nici cea mai slabă pornire de răzbunare împotriva ta. Sînt unele persoane cărora le ierți totul. Trecuseră zece ani. Ce te făcuseşi ? Aveai poate nevoie de mine.

Am întrebat fete care servesc în saloane de ceai, barmani şi portari de hotel. Prin François, de la *Silver-Ring*, ţi-am dat de urmă. Frecventai — pare-se — o bandă veselă de noctambuli, ale căror vedete erau domnii Murraille şi Marcheret. Dacă numele celui de al doilea nu-mi spunea nimic, cunoșteam faima celui dintîi : un ziarist învîrtindu-se între şan-

taj și fondurile secrete. O săptămînă mai tîrziu, te vedeam intrînd la un restaurant din calea Kléber. Îmi vei scuza curiozitatea, dar m-am așezat la masa vecină cu a voastră. Eram emoționat să te regăsesc și mă gîndeam să te bat pe umăr, dar am renunțat, cercetîndu-ți prietenii. Murraille ședea la stînga ta și, de la prima ochire, eleganța lui vestimentară mi s-a părut suspectă. Se cunoștea că voia să „fie șic". Marcheret declara că „ficatul de gîscă nu se putea mînca". De asemenea, îmi amintesc de o femeie roșcată și de un blond creț, amîndoi vădind sluțenia morală prin toată ființa lor. Chiar tu, îmi pare foarte rău, nu-mi apăreai în lumina cea mai bună. (Să fi fost părul dat cu briantină, privirea-ți și mai fugară ca de obicei ?) Am simțit un fel de neliniște, văzînd grupul pe care-l alcătuiați tu și „prietenii" tăi. Blondul cel creț făcea paradă de niște bancnote, femeia roșcată dojenea grosolan pe șeful serviciului și Marcheret își spunea glumele nerușinate. (M-am deprins, de atunci.) Murraille a vorbit de vila lui de țară, unde era „atît de plăcut să petreci week-end-uri". Pînă la urmă, am înțeles că toată lumea asta neînsemnată se regăsea acolo în fiecare săptămînă. Erai printre ei. Nu m-am putut împotrivi dorinței de a te întîlni în fermecătoarea-ți vilegiatură.

Și acum, cînd stăm jos față în față, ca doi străini, și pot să-ți privesc pe îndelete capul mare, levantin, *mi-e frică*. Ce faci în satul din Seine-et-Marne, împreună cu oamenii ăștia ? Și mai întîi, cum i-ai cunoscut ? Trebuie, în-

tr-adevăr, să te iubesc pentru a te urma pe drumul ăsta, atît de rîpos. Şi fără cea mai mică recunoştinţă din parte-ţi ! Poate că mă înşel, dar situaţia ta mi se pare foarte nesigură. Presupun că eşti tot apatrid, ceea ce prezintă grave neajunsuri „în vremurile de azi". Eu însumi mi-am pierdut actele de identitate, afară de diploma căreia îi dădeai atîta importanţă, dar nu mai înseamnă nimic acum cînd trecem printr-o „criză a valorilor" fără precedent. Cu orice preţ, voi încerca să-mi păstrez sîngele rece.

Marcheret. Te bate pe umăr zicîndu-ţi : „Grăsanul meu Chalva". Îmi spune : „Bună seara, domnule Alexandre, iei, desigur, un americano ?" — şi sînt nevoit să beau lichidul dezgustător, de teamă să nu se supere. Aş vrea să ştiu ce interese te leagă de fostul legionar. Trafic de devize ? Operaţiuni de bursă cum făceai odinioară ? „Şi alte două americano !" urlă el înspre Grève. Apoi, întorcîndu-se către mine : „Se bea ca zerul, nu-i aşa ?" Beau, îngrozit. Sub înfăţişarea lui glumeaţă, bănuiesc însă că-i deosebit de periculos. Îmi pare rău că raporturile tale cu mine nu depăşesc tărîmul strictei curtenii, că te-aş sfătui să te fereşti de tipul ăsta. Şi de Murraille. Rău faci, „papa", că frecventezi asemenea indivizi. Or să-ţi joace feste păcătoase. Avea-voi puterea să-mi îndeplinesc pînă la capăt rolul de înger păzitor ? Nu mă încurajezi în privinţa aceasta. Zadarnic pîndesc o privire, un gest de simpatie (chiar de nu m-ai recunoscut, ai putea, totuşi, să-mi dai ceva mai multă atenţie), nimic

nu-ți tulbură nepăsarea otomană. Mă întreb dacă locul meu e într-adevăr aici. Mai întîi, îmi distrug sănătatea bînd alcooluri. Apoi, decorul pseudo-rustic mă deprimă în cel mai înalt grad. Marcheret mă îmbie să gust o „damă roză“, un cocteil a cărui subtilitate, numai datorită lui, au descoperit-o „toți prietenii săi din Bus-Bir“. Mă tem să nu-mi vorbească iar de Legiune și de paludismul lui. Dar nu. Se întoarce spre tine :

— Ei, Chalva, te-ai gîndit ?

Cu un glas ce abia se auzea, îi răspunzi :

— M-am gîndit, Guy.

— O să fie *fifty-fifty* ? [1]

— Te poți bizui pe mine, Guy.

— Tratez afaceri mari cu baronul, îmi zice Marcheret. Nu-i așa, Chalva ? Trebuie să le sărbătorim ! Grève, te rog, trei vermuturi !

Ciocnim paharele.

— Peste puțin, vom sărbători primul nostru miliard !

Te bate tare cu palma pe spate. Ar trebui să părăsim cît mai repede localul ăsta. Ca să mergem unde ? Oameni ca tine și ca mine sînt în primejdie să fie arestați, la fiecare colț de stradă. Nu trece o zi, fără să nu se facă razii de poliție la ieșirea din gări, din cinematografe și din restaurante. Să te ferești, mai cu seamă, de locurile publice. Parisul seamănă cu o pădure mare și întunecoasă, plină de capcane. Umbli prin ea bîjbîind. Vei recunoaște că, într-adevăr, trebuie să ai nervi de oțel. Iar

[1] Juma-juma. (engl.)

căldura nu îndreaptă lucrurile. N-am apucat niciodată o vară atît de fierbinte. În seara asta, temperatura e înăbuşitoare. Să mori, nu alta. Gulerul lui Marcheret e leoarcă de sudoare. Nici nu-ţi mai ştergi faţa, şi broboanele îţi tremură o clipă în bărbie, apoi cad regulat pe masă. Ferestrele barului sînt închise. Veşmintele mi se lipesc de trup, de parcă aş fi stat în ploaie. Cu neputinţă să mă ridic. Cel mai mic gest în cuptorul ăsta şi mă topesc de tot. Pe cît se pare, pe tine nu te supără din cale afară : presupun că în Egipt înfruntai adesea canicule de felul ăsta, nu-i aşa ? Cît despre Marcheret, m-a asigurat că „mori de frig faţă de bled", şi-mi propune alt alcool. Nu, zău, nu mai pot. Haide, domnule Alexandre... un mic americano... Mă tem să nu-mi pierd cunoştinţa. Şi acum, văd ca prin ceaţă pe Murraille şi pe Sylviane Quimphe care înaintează spre noi. Afară numai dacă nu-i vorba de un miraj. (Mi-ar plăcea să-l întreb pe Marcheret dacă mirajele apar astfel, printr-o ceaţă. Dar n-am putere.) Murraille îmi întinde mîna.

— Ce mai faci, Serge ?

Pentru prima dată îmi spune pe numele mic : n-am încredere în felul ăsta de familiaritate. După obiceiul său, poartă un şandail de culoare închisă şi un fular legat în jurul gîtului. Sînii Sylvianei Quimphe ies din corsaj şi constat că n-are sutien, din pricina căldurii. Dar atunci, de ce-şi păstrează pantalonii de călărie şi cizmele ?

— Dacă am trece la masă ? propune Murraille. Mi-e o foame de lup.

Izbutesc touși să mă ridic. Murraille mă ia de braț :

— Te-ai gîndit la proiectele noastre ? Încă o dată, îți dau deplină putere. Scrii ce vrei. Coloanele revistei mele îți sînt deschise !

Grève ne așteaptă în sufragerie. Masa noastră e drept sub candelabru. Desigur, toate ferestrele sînt închise. E şi mai cald decît la bar. Mă aşez între Murraille şi Sylviane Quimphe. Ai locul din fața mea, dar ştiu de mai înainte că-mi vei ocoli privirile. Marcheret comandă meniul. Felurile pe care le alege nu par deloc potrivite cu temperatura din jur : biscă [1] de homar, cărnuri cu sos și sufleu. Nu trebuie să-l contrazici. Pare-se că gastronomia e specialitatea lui.

— Începem cu un bordo alb ! Apoi, un Château-Pétrus ! Merge ?

Plescăie din limbă.

— N-ai venit azi-dimineață la manej, îmi zice Sylviane Quimphe. Mă bizuiam pe dumneata !

De două zile, îmi face „avansuri" din ce în ce mai categorice. I-am căzut cu tronc și chiar mă întreb de ce. Să fie oare înfățişarea mea de tînăr binecrescut ? Obrazul meu de tuberculos ? Sau poate că vrea numai să-l enerveze pe Murraille ? (Dar e într-adevăr amanta lui ?) Am crezut un timp că cocheta cu Dédé Wildmer, fostul jocheu apoplectic ce se îngrijeşte de manej.

[1] Supă-cremă.

— Data viitoare, o să te ţii de cuvînt. *Trebuie* să-ţi obţii iertarea...

Şi-a luat un glas de fetiţă şi mă tem ca ceilalţi să nu bage de seamă ! Nu. Murraille şi Marcheret discută aparte. Tu, stai cu ochii pierduţi în gol. Lumina candelabrului e tot atît de vie ca a unui proiector. Mă apasă pe cap ca o mantie de plumb. Şi transpir atîta la încheieturile mîinilor, încît mi se pare că mi-s deschise vinele şi-mi pierd sîngele. Cum voi putea să înghit bisca de homar fierbinte, pe care Grève abia ne-a servit-o ? Marcheret se scoală deodată.

— Prieteni, vă anunţ o veste mare : mă însor peste trei zile ! Chalva o să fie martorul meu ! Fiecăruia, după cum merită ! Nici o obiecţiune, Chalva ?

Rîzi în silă. Murmuri :

— Sînt încîntat, Guy !

— În sănătatea lui Jean Murraille, viitorul meu socru, urlă Marcheret, scoţîndu-şi pieptul în afară.

Ridic paharul, ca ceilalţi, dar îl las numaidecît pe masă. De-aş bea o singură picătură din bordoul ăsta alb, cred c-aş vărsa. Să-mi păstrez toate puterile pentru bisca de homar.

— Jean, sînt foarte mîndru că mă însor cu fiică-ta, declară Marcheret. Are partea de jos a spatelui cea mai tulburătoare din Paris.

Murraille pufneşte de rîs.

— O cunoşti pe Annie ? mă întreabă Sylviane Quimphe. Dintre noi două, care-ţi place mai mult ?

Șovăi o clipă. Apoi izbutesc să spun : „Dumneata !“ Cît o să mai țină limbajul ăsta galant ? Mă mănîncă din ochi. Totuși, nu trebuie să fiu frumos la vedere... Îmi curge năduşeala din mîneci. Pînă cînd martiriul ăsta ? Dimpotrivă, ceilalți dovedesc că îndură neobișnuit de bine. Nici urmă de transpirație pe fața lui Murraille, a lui Marcheret și a Sylvianei Quimphe. Cîteva broboane ţi se preling pe tîmple, dar nu-i prea grav... Şi atacaţi cu toții bisca de homar, ca şi cum ne-am găsi într-o vilă de munte, în toiul iernii.

— Te codești, domnule Alexandre ? exclamă Marcheret. Rău faci ! Bisca asta-i atît de gustoasă !

— Prietenul nostru suferă de căldură, zice Murraille. Nădăjduiesc, Serge, că n-o să te împiedice să scrii pagini bune... Te previn că-mi trebuiesc săptămîna viitoare. Ai vreo idee ?

De nu m-aş simţi într-o stare critică, l-aş pălmui. Cum poate crede vîndutul ăsta că primesc bucuros să colaborez la revista lui, să mă compromit cu ceata de turnători, de şantajişti şi de scriitoraşi suspecţi, ale căror iscălituri se lăfăiesc nepedepsite, de doi ani, în fiecare pagină din *Asta-i viața ?* Ha, ha ! Vor ispăşi, mai devreme sau mai tîrziu. Necinstiţi. Mîrşavi. Ticăloşi. Şacali. Condamnaţi la moarte, cu sentinţa amînată pe un timp ! Ocnași, cadavre ! Doar mi-a arătat Murraille scrisorile de ameninţare pe care le primeşte ! Se teme. Ieri încă, mi-a repetat : „Nici nu-mi pasă de mi-or ciurui pielea unsprezece gloanţe“. Vom vedea.

— Mă gîndesc la un lucru, îmi zise el. Dacă mi-ai *trînti* o nuvelă ?

— De acord !

Am încercat să iau tonul cel mai entuziast cu putință.

— Ceva picant și decoltat, pricepi ?

— Da, desigur !

E prea cald ca să discutăm.

— Nu chiar pornografic, dar fără perdea... cam porcos... Ce zici, Serge ?

— Cu plăcere.

Orice va voi ! O să iscălesc cu numele meu de împrumut. Dar, mai întîi, să-i arăt bunăvoință. Așteaptă o sugestie din parte-mi, fie !

— Propun să prezint totul în mai multe episoade...

— Excelentă idee !

— Și sub formă de „destăinuiri". E mult mai excitant. De pildă : *Destăinuirile unui șofer monden.*

Tocmai îmi amintisem de titlul ăsta, pe care-l citisem într-un magazin dinainte de război.

— Minunat, Serge, minunat ! *Destăinuirile unui șofer monden !* Ești un *as !*

Părea, într-adevăr, înflăcărat.

— Pe cînd prima predare ?

— Peste trei zile, îi spun.

— Mi le vei da să le citesc înaintea tuturor ? îmi șoptește Sylviane Quimphe.

— Mie, declară sentențios Marcheret, îmi plac mult povestirile porcoase. Mă bizui pe dumneata, domnule Alexandre !

Grève a servit cărnurile cu sos. Oare de vină era căldura, candelabrul a cărui strălucire îmi pătrundea în cap, vederea mîncărurilor grele din fața mea, dar m-a scuturat un rîs nebun, după care a urmat repede o stare foarte abătută. Am încercat să-ți prind privirea. N-am izbutit. Nu îndrăzneam să mă întorc spre Murraille, nici spre Marcheret, de teamă să nu-mi vorbească. Pînă la urmă, mi s-a pironit atenția asupra aluniței pe care Sylviane Quimphe o are la colțul gurii. Apoi am așteptat, zicîndu-mi că poate coșmarul se va sfîrși.

Murraille m-a dezmeticit.

— Te gîndești la nuvelă ? N-aș vrea să-ți taie pofta de mîncare !

— Inspirația vine mîncînd, a observat Marcheret.

Şi tu ai rîs scurt, slugarnic ; nu trebuia să mă aştept la altceva din partea ta. Erai solidar cu pungaşii ăștia ordinari, şi pe mine, singura ființă din lume care-ți voia binele, nu mă băgai în seamă sistematic.

— Ia gustă sufleul ăsta, m-a îmbiat Marcheret. Se topeşte în gură ! O adevărată minune ! Nu-i aşa, Chalva ?

Încuviințezi cu glas linguşitor, care mă doare. Să te părăsesc aici, cu fostul legionar atins de paludism, cu ziaristul necinstit și cu tîrfa asta, iată ce meriți. În unele clipe, „papa", aş fi ispitit să mă las de jocul ăsta. Te susțin din răsputeri. Ce ai fi fără mine ? Fără devotamentul și paza mea stăruitoare de saint-

bernard[1] ? Dacă ți-aș da drumul, n-ai face mai mult zgomot, căzînd, decît un burduf gol. Vrei să încercăm ? Ia seama ! Simt că mă și cuprinde o foarte dulce toropeală. Sylviane Quimphe și-a descheiat doi nasturi de la corsaj, se întoarce spre mine și-mi arată sînii pe furiș. De ce nu ? Murraille își scoate fularul cu un gest moale, Marcheret își ține gînditor bărbia în mînă, rîgîind la șir, nu-ți băgasem de seamă obrajii căzuți, cam cenușii, care-ți fac un cap de buldog. Conversația mă plictisește. Glasurile lui Murraille și lui Marcheret parcă ar ieși dintr-un disc ce s-ar învîrti cu încetinire. Se întind, alunecă, se împotmolesc într-o apă neagră. În jurul meu, totul devine vaporos din pricina broboanelor de sudoare ce-mi umplu ochii... Lumina scade, scade...

— I-ascultă, domnule Alexandre, doar n-ai să leșini !...

Marcheret îmi trece pe frunte și pe tîmple un șervet ud. Gata. O indispoziție trecătoare. Îți spusesem de mai înainte, „papa". Și dacă data viitoare nu mi-aș veni în fire ?

— Ți-e mai bine, Serge ? întrebă Murraille.

— O să ne plimbăm înainte de culcare, îmi șoptește Sylviane Quimphe.

Marcheret, hotărîtor :

— Coniac și cafea turcească ! Nimic mai bun ca să te pună pe picioare ! Crede-mă, domnule Alexandre !

---

[1] Cîine mare de munte, salvatorul alpiniștilor în primejdie.

Pe scurt, erai singurul care nu te îngrijorai de sănătatea mea, și constatarea aceasta mi-a sporit mîhnirea. Totuși, am ținut piept pînă la sfîrșitul mesei. Marcheret a comandat un „lichior digestiv“ și ne-a vorbit încă o dată de căsătoria lui. Îl preocupa o întrebare : cine va fi martorul lui Annie ? El și Murraille au citat cîteva nume de persoane pe care nu le cunoșteam. Apoi au început să alcătuiască lista invitaților. Făceau comentarii asupra fiecăruia dintre ei și m-am temut ca treaba lor să nu se prelungească toată noaptea. Murraille avu un gest de mare oboseală.

— Pînă atunci, zise el, vom fi cu toții împușcați.

S-a uitat la ceas.

— Dacă ne-am duce la culcare ? Ce crezi, Serge ?

La bar, am surprins-o pe Maud Gallas în tovărășia lui Dédé Wildmer. Amîndoi erau tolăniți într-un fotoliu. O strîngea de el, și ea se prefăcea că se zbate. Pe cît se pare, băuseră prea mult. Cînd am trecut noi, Wildmer a întors capul și mi-a aruncat o privire ciudată. Nu ne simpatizăm amîndoi. Ba eu chiar simțeam pentru fostul jocheu o scîrbă instinctivă.

Am fost fericit să mă văd la aer.

— Ne însoțești pînă la vilă ? m-a întrebat Murraille.

Sylviane Quimphe m-a luat de un braț, pe care nu puteam să i-l refuz. Tu înaintai cu spatele încovoiat, între Murraille și Marcheret. S-ar fi zis că te încadrau doi polițiști și că

purtai cătușe, din pricina răsfrîngerii lunii pe ceasul brățară. Fuseseși prins într-o razie de poliție. Te duceau la arest. Iată la ce mă gîndeam. Nimic mai firesc „în vremea de astăzi".

— Aștept *Destăinuirile unui șofer monden*, mi-a spus Murraille. Mă bizui pe dumneata, Serge !

— O să ne scrii o frumoasă povestire de fese, a adăugat Marcheret. Dacă vrei, am să-ți dau sfaturi. Pe mîine, domnule Alexandre. Și ție, Chalva, visuri frumoase.

Sylviane Quimphe a șoptit cîteva cuvinte la urechea lui Murraille. (Poate că mă înșelam, dar aveam simțămîntul neplăcut că era vorba de mine.) Murraille a încuviințat dînd din cap abia vădit. A deschis poarta și l-a tras de mînecă pe Marcheret. I-am văzut că intră în vilă.

Am rămas o clipă tăcuți, tu, ea și cu mine, înainte de a ne întoarce spre Clos-Foucré. Umblai în urmă. Ea mă luase iar de braț, rezemîndu-și capul de umărul meu. Mă îndurera să-ți dau spectacolul ăsta, dar nu voiam s-o nemulțumesc. În situația noastră, „papa", era mai bine să te arăți supus. La răspîntie, ne-ai zis foarte politicos „noapte bună" și ai apucat pe drumul Bornajului, lăsîndu-mă singur cu tîrfa asta.

Mi-a propus o mică plimbare „ca să profităm de luna plină". Am trecut a doua oară prin fața vilei *Mektub*. Era lumină în salon și, la gîndul că Marcheret sorbea pe îndelete un ultim alcool, singur în mijlocul decorului colonial, m-au trecut fiori reci. Mergeam pe aleea

călăreților, din marginea pădurii. Ea și-a descheiat corsajul. Se aștepta s-o ciupesc un pic, dar fîșîitul copacilor și penumbra albăstrie mă toropeau. După încercarea de la masă, eram atît de obosit, încît nu puteam scoate o vorbă. Făceam sforțări supraomenești să deschid gura, și nu ieșea nici un sunet. Noroc că ea a început să-mi istorisească încurcăturile vieții ei sentimentale. Era amanta lui Murraille, după cum bănuiam — dar aveau amîndoi „idei largi". De pildă, le plăcea mult să facă dragoste cu mai mulți împreună. Mă întrebă dacă asta nu mă indigna. I-am răspuns, bineînțeles, că nu. Oare eu, mai „încercasem" ? Încă nu, dar de s-ar ivi prilejul, foarte bucuros. Îmi făgădui că voi fi „de-ai lor", data viitoare. Murraille era proprietarul unui apartament de douăsprezece încăperi, pe calea Iena, unde aveau loc seratele de felul ăsta. Maud Gallas lua parte. Și Marcheret. Și Annie, fiica lui Murraille. Și Dédé Wildmer. Și un foarte mare număr de alte persoane. Era o nebunie ce mult se petrecea acum la Paris. Murraille îi lămurise că așa-i totdeauna, în ajunul catastrofelor. Ce voia el să spună ? Pe ea, politica n-o interesa. Nici soarta lumii. Nu se gîndea decît să *simtă plăcerea*. Repede și puternic. După această declarație de principiu, îmi mărturisi că, la ultima „party" din calea Iena, întîlnise un tînăr. La fizic, semăna cu Max Schmeling și cu Henri Garat. La moral, un șmecher. Făcea parte dintr-unul din serviciile poliției suplimentare, cum forfoteau de cîteva luni. Avea mania de a trage cu revolverul, la întîmplare.

Se spunea că ucisese pe cineva, din greșeală, în mijlocul străzii, dar permisul lui de poliție îi garanta că nu va fi pedepsit. Isprăvile acestei pușlamale nu mă mirau peste măsură. Oare nu trăiam într-o vreme cînd trebuia, în fiecare clipă, să binecuvîntăm cerul că n-am primit un glonte rătăcit ? Rămăsese cu el două zile și două nopți de-a rîndul și-mi dădea amănunte scabroase, pe care nu le mai ascultam. La dreapta mea, dincolo de zăplazul înalt, tocmai recunoscusem vila „ta", cu turnul în formă de minaret și ferestrele ogivale. Din partea aceea, se vedea mai deslușit decît de pe drumul Bornajului. Am crezut chiar că-ți zăresc silueta pe unul din balcoane. Ne aflam la vreo cincizeci de metri unul de altul și ar fi fost destul să trec prin parcul părăginit, ca să te ajung. O clipă, am șovăit. Am vrut să te strig sau să-ți fac un semn cu mîna. Nu. Glasul meu nu s-ar auzi și înșelătoarea paralizie pe care o simțeam de la începutul serii mă împiedica să ridic brațul. Să fi fost luna plină ? Vila „ta" era scăldată într-o lumină de noapte boreală. Părea un palat de mucava plutind peste pămînt, iar tu, un sultan obez. Rezemat în coate pe balustradă, cu ochii pierduți spre pădure și buzele moi. M-am gîndit la toate sacrificiile la care consimțisem ca să te găsesc : să nu-ți mai port dușmănie pentru „durerosul episod de la metrou, stația George al V-lea". Să mă afund într-un mediu care-mi distruge moralul și sănătatea ; să îndur tovărășia unor indivizi vicioși ; să te pîndesc zile întregi de-a rîndul, fără de răgaz. Și toate

acestea pentru neînsemnatul miraj pe care-l aveam înaintea mea ! Dar te voi urmări pînă la sfîrşit. Mă interesai, „papa“. Totdeauna eşti curios să-ţi cunoşti obîrşia.

Acum e mai întuneric. Am apucat pe o scurtătură care duce în sat. Sylviane îmi mai vorbeşte de apartamentul lui Murraille, din calea Iena. În serile de vară, se instalau pe terasa cea mare şi era minunat să faci dragoste la aer. Trebuia cu orice preţ să cunosc asta ! Îşi apropie faţa de-a mea. Îi simt suflarea pe gîtul meu. Trecem bîjbîind prin barul de la Clos-Foucré şi mă pomenesc în camera ei, după cum prevăzusem. O lampă cu abajur roşu pe măsuţa de noapte. Două fotolii şi un secretar. Pereţii sînt tapetaţi cu un satin în dungi galbene şi verzi. Întoarce butonul de la radio şi aud glasul lui André Claveau îndepărtat, „bruiat“ de pîrîituri. Apoi se lungeşte de-a curmezişul patului.

— Eşti drăguţ să-mi tragi cizmele ?

Mă execut cu gesturi de somnambul. Îmi întinde o cutie cu ţigări. Fumăm. Hotărît, toate camerele din Clos-Foucré se aseamănă : mobile empire şi gravuri englezeşti, reprezentînd scene de vînătoare. Acum pipăie maşinal un mic revolver cu patul de sidef şi mă întreb dacă nu cumva trăiesc primul capitol din *Destăinuirile unui şofer monden,* pe care le-am făgăduit lui Murraille. Sub lumina crudă a lămpii, pare mai în vîrstă decît credeam. Trăsăturile-i sînt umflate de oboseală ; cu o dîră de roş de buze, ca o bară pe bărbie. Îmi spune :

— Apropie-te.

Mă aşez pe marginea patului. Rezemîndu-se în coate, mă priveşte drept în ochi. În clipa aceea, trebuie să fi scăzut curentul. Un văl galben întuneca încăperea, ca acela care îmbîcseşte fotografiile vechi. Fața-i devenea vaporoasă, contururile mobilelor se ştergeau. Claveau cînta mai departe, în surdină. Atunci i-am pus întrebarea care-mi ardea buzele de la început. Cu glas nepăsător :

— Ia spune-mi, ce ştii despre baronul Deyckecaire ?

— Deyckecaire ?

A oftat și a întors capul la perete. Minutele treceau. Mă uitase, dar am stăruit din nou.

— Ciudat individ, nu-i așa, acest Deyckecaire ?

Așteptam. Nici o reacție din partea ei. Am repetat apăsînd tare silabele :

— Ciudat in-di-vid, acest Dey-cke-caire !...

Ea nu se mai mișca. Precît se pare adormise, și n-aș primi niciodată vreun răspuns . Am auzit-o bombănind :

— Te interesează Deyckecaire ?

Clipirea unui far în noapte. Atît de slabă. A urmat cu glas tărăgănat :

— Ce ai cu pocitul ăsta ?

— Nimic... Îl cunoști de multă vreme ?

— Pe pocitul ăsta ? — Rostea „pocitul" cu stăruința bețivilor de a repeta mereu același cuvînt. — Crezi că eu frecventez pociții ?

— Dacă înțeleg bine, am încercat eu, e un prieten de-al lui Murraille ?

— Bagajistul lui !

Era s-o întreb ce înțelegea prin „bagajist“, dar mai degrabă am rămas la pîndă. Făcea nesfîrșite digresiuni, tăcea, mormăia fraze încurcate. Eram obișnuit cu felul ăsta de-a dibui, cu jocul istovitor de-a baba oarba, cînd zadarnic întinzi brațele, că nu dai decît de gol. Mă sileam — nu fără osteneală — s-o readuc la partea însemnată a subiectului. După un ceas, izbutisem totuși să-i smulg cîteva lămuriri precise. Da, erai într-adevăr „bagajistul“ lui Murraille. Îi slujea drept om de paie și de factotum pentru a negocia anumite afaceri suspecte. Trafic de mărfuri ? Căutare de clienți ? Pînă la urmă, mi-a declarat căscînd : „Dealtfel, Jean nu mai are nevoie de pocitul ăsta. O să se descotorosească de el cît mai repede cu putință !“ Era limpede. Din clipa aceea, am vorbit de unele și de altele. S-a ridicat să aducă un cufăraș de piele de pe birou și mi-a arătat bijuteriile pe care i le dăruise Murraille. Le alegea masive și încrustate cu pietre scumpe, fiindcă, după el, „am putea mai ușor să le vindem, în caz de evenimente nenorocite“. I-am spus că ideea aceasta o găseam cum nu se poate mai potrivită, „într-o vreme ca a noastră“. M-a întrebat dacă ieșeam mult la Paris. Erau sumedenie de spectacole uimitoare : Roger Duchesnes și Billy Bourbon treceau la cabaretul de la *Club*. Sessue Hayakawa relua *Călcarea datoriei* la *Ambigu*, iar la ceaiurile de la *Chapiteau*, puteai să-l vezi pe Michel Parme și orchestra lui Skar-

jinsky. Eu mă gîndeam la tine, „papa“. Așadar, erai un om de paie pe care-l lichidezi cînd îți vine la socoteală. Dispariția ta n-ar face mai mult zgomot decît a unei muște. Cine și-ar mai aminti de tine, peste douăzeci de ani ?

Ea a tras perdelele. Nu-i mai deslușeam decît fața și părul roșcat. Mi-am perindat repede în minte întîmplările serii. Masa nesfîrșită, plimbarea pe clar de lună, Murraille și Marcheret intrînd la vila *Mektub*. Și statura ta pe drumul Bornajului. Da, toate lucrurile acestea nelămurite făceau parte din trecut. Mă întorsesem îndărăt de-a lungul vremii, ca să regăsesc și să merg pe urmele tale. În ce an eram ? În ce epocă ? În ce viață ? Prin ce minune te cunoscusem cînd nu erai încă tatăl meu ? De ce mă necăjisem atîta, cînd un cîntăreț spunea o „poveste“, într-un cabaret care mirosea a lipan și a piele argăsită, în fața unor consumatori ciudați ? De ce voisem, așa de curînd, să mă socot fiul tău ? A stins lampa de la căpătîi. Glasuri zgomotoase, dincolo de perete. Maud Gallas și Dédé Wildmer. S-au înjurat îndelung, și apoi au urmat oftări și horcăieli. Radioul nu mai pîrîia. După o bucată cîntată de orchestra Fred Adison, s-a anunțat ultimul buletin al radio-jurnalului. Și era înspăimîntător să-l auzi pe crainicul ăsta isteric — mereu același — în beznă.

Multă răbdare mi-a mai trebuit ! Marcheret mă lua la o parte și începea să-mi descrie, casă cu casă, cartierul rezervat din Casa-

blanca unde-și petrecuse — îmi spunea el — cele mai fericite clipe din viață. Nu uiți Africa ! Lasă urme. Continent ciupit de vărsat. Îl ascultam cum bătea cîmpii ceasuri întregi despre „tîrfa de Africa", arătîndu-i un interes politicos. Mai avea și alt subiect de conversație. Sîngele lui regal. Susținea că se trage din ducele du Maine, fiul bastard al lui Ludovic al XIV-lea. Titlul său de „conte d'Eu" o dovedea. De fiecare dată, voia să mi-o demonstreze cu stiloul pe hîrtie. Atunci, se apuca să ticluiască un arbore genealogic și munca aceasta ținea pînă-n zori. Se încurca, ștergea nume, adăuga altele, scrisul îi ajungea nęcitęț. La sfîrșit, rupea foaia în bucățele și mă fulgera cu privirea :

— Nu crezi, nu-i așa ?

În alte seri, paludismul și viitoarea lui căsătorie cu Annie Murraille reveneau pe tapet. Crizele se răreau, dar n-ar putea niciodată să se vindece. Și Annie nu făcea decît ce-o tăia capul. Se însura cu ea, numai din prietenie pentru Murraille. N-o să țină nici măcar o săptămînă... Constatările acestea îl amărau. Datorită și alcoolului, se arăta agresiv, mă făcea „mucos" și „țincău". Dédé Wildmer era un „pește". Murraille un „desfrînat", și tatăl meu „un evreu care-și va lua pedeapsa mai de vreme sau mai tîrziu". Se potolea, încetul cu încetul, mă ruga să-l scuz. Și dacă am bea un ultim vermut ? Nu-i leac mai bun împotriva gîndurilor negre.

Murraille îmi vorbea cu de-amănuntul de „Gruparea corporativă a presei pariziene",

organ pe care se felicita că l-a pus pe picioare. Va mări grosimea revistei *Asta-i viața* la 36 de pagini, cu rubrici noi, unde talentele cele mai diferite vor putea să se exprime. În curînd, i se va sărbători jubileul de ziarist : cu acest prilej, un dejun va întruni pe cei mai mulți dintre confrații și prietenii lui : Maulaz, Alin-Laubreaux, Gerbère, Le Houleux, Lestandi... și alte personaje importante. Mi le va prezenta. Era încîntat să mă ajute. Dacă aveam nevoie de bani, nu trebuia să șovăi a i-o spune : mi-ar da avansuri asupra viitoarelor mele nuvele. Pe măsură ce orele treceau, siguranța și tonul său protector făceau loc unei nervozități din ce în ce mai mari. Primea în fiecare zi — îmi mărturisea el — vreo sută de scrisori anonime. Voiau să-l ucidă, și fusese silit să ceară un permis de portarmă. Pe scurt, era învinuit că a luat o hotărîre într-o vreme cînd cei mai mulți oameni se „lăfăiau în așteptare". El, cel puțin, își proclama convingerile. Negru pe alb. Pînă acum, era pe poziția cea bună, dar situația putea să evolueze într-o direcție neprielnică pentru el și prietenii lui. Și atunci, nu li se vor face daruri. Deocamdată, n-avea de primit lecții de la nimeni. Îi spuneam că tocmai aceasta era și părerea mea. Ciudate gînduri îmi treceau prin minte : individul ăsta nu mă bănuia (cel puțin așa credeam), și ar fi fost ușor să-l dobor. N-ai totdeauna prilejul să te găsești în prezența unui „trădător" și a unui „vîndut". Trebuie să-l folosești. Aș fi așteptat să

se întoarcă, pentru a-l răpune pe la spate. Zîmbea.

— Toate acestea, dragul meu, n-au nici o importanță...

Îi plăcea să trăiască în primejdie. Avea să se „compromită" și mai mult, în viitorul său editorial. Îi și găsise titlul: „Nu sînt un fricos".

Sylviane Quimphe mă lua în fiecare dupăamiază la manej. În cursul plimbării, ne încrucișam adesea cu un bărbat distins, ca de șaizeci de ani. Nu i-aș fi dat o atenție deosebită, dacă n-aș fi fost surprins de privirea disprețuitoare pe care ne-o arunca. Fără îndoială, socotea scandalos că mai puteai călări și gîndi să te distrezi „în vremea noastră atît de tragică". Vom lăsa foarte proaste amintiri în Seine-et-Marne... Purtarea Sylvianei Quimphe n-avea să ne mărească popularitatea. Cînd ne întorceam pe ulița-mare, vorbea tare, rîdea în hohote și se lipea necuviincios de mine. Mă simțeam nenorocit.

În rarele mele clipe de singurătate, scriam „foiletoanele" pentru Murraille. *Destăinuirile unui șofer monden* îl mulțumeau pe deplin și-mi comandase alte trei texte. Îi predasem *Destăinuirile unui fotograf academic*. Mai rămîneau: *Via Lesbos* și *Dama studiourilor*, pe care mă străduiam să le scriu cît mai repede cu putință. Acestea erau încercările la care mă supuneam, nădăjduind să stabilesc o legătură cu tine. Pornograf, pește, confidentul unui alcoolic și al unui șantajist, pînă unde

mă vei mai tîrî? Va trebui să mă afund și mai adînc pentru a te smulge din cloacă?

Mă gîndesc, în clipa de față, la deșertăciunea acțiunii mele. Te interesezi de un om, dispărut de multă vreme. Ai vrea să întrebi persoanele care l-au cunoscut, dar urmele lor s-au șters împreună cu ale sale. Despre ce a fost viața lui, nu ai decît foarte vagi indicații, adesea contradictorii, două-trei puncte de reper. Piese doveditoare? Un timbru poștal și o falsă Legiune de onoare. Atunci, nu-ți mai rămîne decît să-ți închipui. Închid ochii. Barul de la Clos-Foucré și salonul colonial din vila *Mektub*. După atîția ani, mobilele sînt pline de colb. Un miros de mucegai mă izbește în gîtlej. Sylviane Quimphe, Murraille Marcheret stau nemișcați, ca niște manechine de ceară. Și tu, ești prăbușit pe un taburet, cu fața încremenită și ochii larg deschiși.

Într-adevăr, ce gînd ciudat să răscolești toate lucrurile acestea moarte.

Căsătoria trebuia să aibă loc a doua zi, dar Annie nu mai dădea semn de viață. Murraille încerca deznădăjduit să-i telefoneze. Sylviane Quimphe își cerceta agenda și-i spunea numerele localurilor de noapte unde „idioata asta“ s-ar putea afla. *Chez Tonton*, Trinité 87.42, *Au Bosphore*, Richelieu 94,03, *El Garron*, Vintimille 30.54, *L'Etincelle*... Marcheret, tăcut, dădea de dușcă pahare mari de coniac. Murraille, între două apeluri telefonice, îl ruga fierbinte să aibă răbdare. I se semnalase trecerea lui Annie, pe la unspre-

zece, la *Monte-Cristo*. Cu un pic de noroc, aveau s-o găsească, la *Djiguite* sau la *Armorial*. Dar Marcheret nu mai credea. Nu, nu făcea să mai stăruie. Şi tu, pe taburet, luai o înfăţişare mîhnită. Pînă la urmă, ai murmurat :

— Să încercăm la *Peştele de Aur*, Odeon 90.95...

Marcheret a ridicat fruntea :

— Nu-ţi cerem părerea, Chalva...

Îţi opreai răsuflarea, ca să nu le atragi atenţia. Într-adevăr, ai fi vrut să intri în pămînt. Celălalt, din ce în ce mai înfrigurat, telefona înainte : *Le Doge*, Opéra 95.78, *Chez Carrère*, Balzac 59.60, *Cele trei valsuri*, Vernet 15.27, *În largul mării*...

Ai repetat cu blîndeţe :

— Poate la *Peştele de aur*, Odeon 90.95...

Murraille a strigat :

— Taci din gură, Chalva, ai înţeles ?

Şi învîrtea în mînă telefonul ca pe o măciucă, iar încheieturile falangelor i se înălbeau. Marcheret şi-a băut încet coniacul, apoi :

— Dacă mai scoate un sunet, îi tai limba cu briciul !... De tine-i vorba, Chalva...

Am folosit clipa ca să mă furişez pe verandă. Am răsuflat din adîncul plămînilor. Tăcerea, răcoarea nopţii. În sfîrşit, singur. Priveam cu băgare de seamă maşina Talbot a lui Marcheret, garată după poartă. Caroseria lucea în bătaia lunii. Totdeauna uita cheile pe tabloul de bord. Nici el, nici Murraille n-ar fi auzit zgomotul motorului. În douăzeci de minute, eram la Paris. Mă regăseam în odăiţa mea

de pe bulevardul Gouvion-Saint-Cyr. Nu mă mai mișcam de-acolo, așteptînd zile mai bune. Încetam să mă mai amestec în treburi care nu mă priveau și să mă expun la primejdii zadarnice. Descurcă-te singur. Fiecare pentru sine. Dar perspectiva de a te lăsa singur cu ei mi-a pricinuit o dureroasă strîngere în partea stîngă a pieptului. Nu, nu era momentul să te părăsesc.

În spatele meu, cineva împingea ușa și se așeza pe unul din fotoliile din verandă. M-am întors și te-am recunoscut în penumbră. Într-adevăr, nu mă așteptam să vii după mine aici. M-am îndreptat spre tine cu băgare de seamă, ca un vînător de fluturi care se apropie de un exemplar mai rar ce-și poate lua zborul, dintr-o clipă într-alta. Eu am curmat tăcerea :

— Ei, au găsit-o pe Annie ?

— Încă nu.

Ai rîs înăbușit. Prin geamul ușii, îl vedeam pe Murraille, în picioare, cu telefonul între obraz și umăr. Sylviane Quimphe punea un disc pe fonograf. Marcheret își turna de băut cu un gest de automat.

— Ai prieteni ciudați, am observat eu.

— Nu-s prietenii mei, ci... relații de afaceri.

Căutai cu ce să-ți aprinzi o țigară și mi-am îngăduit să-ți întind bricheta de platină, pe care mi-o dăduse Sylviane Quimphe.

— Ești un om de afaceri ? l-am întrebat.

— Trebuie.

Rîzi iar pe înfundate.

— Lucrezi cu Murraille ?

După oarecare șovăială.

— Da.

— Și merge?

— Așa și așa.

Aveam noaptea în fața noastră, pentru a ne explica. „Luarea de contact“, pe care o speram de atîta vreme avea, în sfîrșit, să se producă. Eram sigur. Din salon ajungea pînă la mine vocea înăbușită a unui cîntăreț de tango:

A la luz del càndil...

— Dacă ne-am dezmorți puțin picioarele?

— De ce nu? ai răspuns.

Mi-am aruncat o ultimă privire spre ușă. Geamurile erau aburite și nu mai deslușeam decît trei pete mari, înecate într-o ceață galbenă. Poate că adormiseră...

A la luz del candil...

Cîntecul, din care mai auzeam crîmpeie în josul aleii, mă nedumerea. Ne aflam cu adevărat în Seine-et-Marne sau în vreo țară tropicală? San Salvador? Bahia-Blanca? Am deschis poarta și am mîngîiat acoperișul mașinei Talbot. N-aveam nevoie de ea. Dintr-un simplu pas, dintr-o singură săritură, am fi putut ajunge la Paris. Amîndoi mergem agale pe ulița-mare.

— Și dacă bagă de seamă că i-ai părăsit. fără să-ți iei rămas bun?

— Nici o importanță

Asemenea răspuns m-a mirat din partea ta, tu, totdeauna atît de fricos, atît de slugarnic față de ei... Pentru întîia dată păreai liniștit. Am apucat pe drumul Bornajului. Fluierai încetișor și chiar ai schițat un pas alunecat de tango ; iar eu mă lăsam cuprins de o euforie suspectă. Mi-ai spus : „Vino să-mi vizitezi vila", ca și cum lucrul se înțelegea de la sine.

Din clipa aceea, știu că visez și mă feresc de mișcările prea bruște, ca să nu mă trezesc. Trecem prin parcul părăginit, intrăm în vestibul și încui ușa, răsucind cheia de două ori. Îmi arăți mai multe pardesiuri îngrămădite pe podea.

— Îmbracă-te, îngheți aici.

E adevărat. Îmi clănțănesc dinții. Locurile nu-ți sînt încă prea cunoscute, că anevoie găsești șaltărul. O canapea, berjere, fotolii acoperite cu huse. Lipsesc mai multe becuri la lampa din plafon. Pe un scrin, între cele două ferestre, un buchet de flori uscate. Ghicesc că, de obicei, ocolești încăperea aceasta, dar că în noaptea asta ai vrut să-mi faci onorurile salonului. Rămînem nemișcați, tot atît de stînjeniți amîndoi. În sfîrșit, îmi spui :

— Stai jos, mă duc să fac un ceai.

Iau loc pe una din berjere. Plicticos, cu husele, e că trebuie să te așezi bine, ca să nu aluneci. În fața mea, trei gravuri, reprezentînd scene cîmpenești în gustul secolului al XVIII-lea. Nu deslușesc amănuntele, din pricina sticlelor colbăite. Aștept, și decorul ăsta spălăcit îmi amintește salonul unui dentist din strada Penthièvre, unde mă refugiasem ca să

scap de un control de identitate. Mobilele erau acoperite cu huse, ca aici. De la fereastră, vedeam poliţiştii care barau strada şi duba oprită ceva mai departe. Nici dentistul, nici bătrîna doamnă care-mi deschisese uşa nu dădeau semn de viaţă. Pe la unsprezece seara, m-am retras în vîrful picioarelor şi am şters-o în strada pustie.

Acum, stăm faţă în faţă, şi-mi serveşti o ceaşcă de ceai.

— Earl Grey, îmi şopteşti.

Avem o înfăţişare ciudată în pardesiurile acestea. Al meu e un fel de caftan din păr de cămilă, mult prea larg. La reverul hainei tale, observ rozeta Legiunii de onoare. Trebuie să fi aparţinut proprietarului casei.

— Vrei poate cîţiva biscuiţi ? Cred c-au mai rămas.

Deschizi unul din sertarele scrinului.

— Ia gustă asta...

Plăcinţele cu cremă, numite „Ploum-Plouvier". Te prăpădeai după patiseriile astea dulcege şi amîndoi le cumpăram la un brutar, de pe strada Vivienne. La drept vorbind, nimic nu s-a schimbat. Adu-ţi aminte. Ni se întîmpla să ne petrecem seri întregi împreună în locuri tot atît de triste ca acesta. „Living"-ul, din calea Félix-Faure 64, şi mobilele lui de cireş...

— Încă un pic de ceai ?

— Bucuros.

— Scuză-mă, dar n-am lămîie. Mai iei un Ploum ?

Păcat numai că, înfundați în imensele pardesiuri, luăm tonul conversației mondene. Am avea să ne spunem atîtea lucruri ! Ce-ai făcut, „papa“, în timpul ultimilor zece ani ? Pentru mine, știi, viața n-a fost ușoară. Cîtăva vreme am mai fabricat false dedicații. Pînă în ziua cînd clientul căruia îi propuneam o scrisoare de dragoste de-a lui Abel Bonnard, adresată lui Henry Bordeaux, ghici înșelătoria și voi să mă dea în judecată. Desigur, mai bine am dispărut. Un post de pedagog într-un liceu din Sarthe. Epocă cenușie. Meschinăria colegilor mei. Clase de adolescenți încăpățînați și batjocoritori. Seara, turnee prin „bistrouri“ cu profesorul de gimnastică, ce încerca să mă convertească la hebertism și-mi istorisea jocurile Olimpice de la Berlin...

Dar tu ? Ai mai expediat pachete colecționarilor din Franța și de peste mări ? De mai multe ori, am vrut să-ți scriu din fundul provinciei mele. Dar la ce adresă ?

Parcă sîntem doi hoți. Îmi închipui mirarea proprietarilor de ne-ar vedea luînd ceaiul în salonul lor. Te întreb :

— Ai cumpărat casa ?

— Era... părăsită, — mă privești piezis. Proprietarii au plecat din pricina... evenimentelor.

Așa credeam și eu. Așteaptă în Elveția sau în Portugalia zile mai bune și, cînd se vor întoarce, nu vom mai fi, vai ! aici, ca să-i întîmpinăm. Lucrurile vor fi reluat înfățișarea lor obișnuită. Își vor da oare seama de tre-

cerea noastră ? Nici măcar. Sîntem discreți ca șobolanii. Afară numai dacă vreo cîteva fărîmituri, sau o ceașcă uitată... Deschizi cu sfială lădița cu lichioruri, de parcă te-ai teme să nu fii prins asupra faptului.

— Un pic de lichior de pere ?

Desigur. Să profităm. Astă-seară, casa-i a noastră. Stau cu ochii pironiți pe rozetă și n-am nimic a-ți invidia : și eu port cu mîndrie la reverul pardesiului o mică panglică trandafiriu-aurie, fără îndoială vreun Merit militar. Să vorbim de lucruri liniștitoare, vrei ? De grădina care va trebui plivită și de bronzul de Barbedienne, atît de frumos la lumina lămpilor. Ești exploatator forestier și eu, fiul tău, sînt ofițer activ. Vin să-mi petrec permisiile în scumpa noastră casă. Regăsesc în ea mirosurile cunoscute. Odaia mea nu s-a schimbat. În fundul dulapului din perete, radioul cu galenă, soldații de plumb și jucăria mecanică de odinioară. Mama și Geneviève urcă să se culce. Noi rămînem în salon, între bărbați. Îmi plac aceste clipe. Bem alcoolul de pere pe îndelete. Apoi, vom face același gest ca să ne umplem pipele. Semănăm amîndoi, papa. Doi țărani, două capete sucite de bretoni, cum spui. Perdelele sînt trase, focul pîlpîie încetișor. Flecărim, ca vechi complici.

— De mult îi frecventezi pe Murraille și pe Marcheret ?

— De anul trecut.

— Și te înțelegi bine cu ei ?

Te-ai făcut că nu pricepi. Tușeai ușor. Am stăruit din nou :

— Sînt de părere că nu trebuie să te încrezi în oamenii ăștia.

Rămîneai nepăsător, cu ochii strînși. Poate că mă luai drept un agent provocator. M-am apropiat de tine.

— Scuză-mă dacă mă amestec în lucruri care nu mă privesc, dar am impresia că-ți vor răul.

— Şi eu, ai răspuns.

Cred că, deodată, te simțeai în siguranță. Mă recunoșteai ? Ai umplut paharele.

— Am putea ciocni, am spus.

— Bucuros !

— În sănătatea dumitale, domnule baron !

— Şi într-a dumitale, domnule... Alexandre ! Trăim vremuri tare grele, domnule Alexandre.

Ai repetat de două-trei ori fraza, drept introducere, și apoi mi-ai lămurit cazul tău. Te auzeam prost, de parcă-mi vorbeai la telefon. Un glas plăpînd, înăbușit de depărtare și de ani. Din cînd în cînd, prindeam cîteva crîmpeie : „Să plec“... „Trecere peste frontieră“... „Aur și devize“... Şi era destul pentru a-ți reconstitui povestea. Murraille, cunoscîndu-ți priceperea de samsar, te așezase în fruntea așa-zisei „Societăți franceze de cumpărături“, cu rolul de a stoca produsele cele mai felurite, și apoi a le vinde repede cu preț mare. Își însușea trei sferturi din beneficii. La început, totul mergea bine, te mîndreai să ocupi un

birou mare, pe strada Lord-Byron, dar de curînd, Murraille nu mai avea nevoie de serviciile tale și te socotea supărător. Nimic mai ușor, pe atunci, decît să te descotorosești de un individ de felul tău. Apatrid, fără firmă comercială nici domiciliu stabil, cumulai mari neajunsuri. Era destul să-i anunți pe inspectorii zeloși din Brigăzile speciale... N-aveai nici un sprijin... afară de portarul unui local de noapte, pe nume „Titiko". Se învoia să te prezinte uneia din „relațiile" lui, care te-ar face să treci frontiera belgiană : Întîlnirea urma să aibă loc, peste trei zile. Luai cu tine numai 1500 de dolari, un diamant roz și mici plăci de aur în formă de cărți de vizită, ușor de ascuns.

Am impresia că scriu un „prost roman de aventuri", dar nu născocesc nimic. Nu, asta nu înseamnă a născoci... Există desigur dovezi, o persoană care te-a cunoscut, odinioară, și ar putea să depună mărturie despre toate lucrurile acestea. Nu-i nimic. Sînt alături de tine și voi rămîne pînă la sfîrșitul cărții. Aruncai căutături înfricoșate spre intrare.

— N-avea grijă, ți-am spus. Nu vor veni.

Te liniștai încetul cu încetul. Îți repet că voi rămîne cu tine pînă la sfîrșitul acestei cărți, ultima cu privire la cealaltă viață a mea. Nu crede că o scriu de plăcere, dar n-aveam alt mijloc.

— E ciudat, domnule Alexandre, că sîntem împreună în salonul ăsta.

Pendula a bătut de douăsprezece ori. O piesă masivă, pe cămin, cu un căprior de bronz de fiecare parte a cadranului.

— Proprietarul trebuie să fi ţinut la pendule. La etajul întîi, e chiar una care imită dangătul clopotelor de la Westminster.

Şi ai pufnit de rîs. Eram obişnuit cu izbucnirile acestea de veselie. Cînd locuiam în scuarul Villaret-de-Joyeuse şi toate ne mergeau prost, te auzeam rîzînd, noaptea, dincolo de peretele odăii mele. Sau te întorceai acasă cu un pachet de acţiuni colbăite sub braţ. Le lăsai să cadă pe jos, declarîndu-mi cu voce stinsă : „Niciodată nu voi fi cotat la bursă". Rămîneai nemişcat, privindu-ţi agoniseala împrăştiată pe podea. Şi, deodată, te apuca un rîs care ajungea zgomotos şi-ţi scutura umerii. Nu puteai să te mai opreşti.

— Şi dumneata, domnule Alexandre, cu ce te ocupi ?

Ce să-ţi răspund ? Viaţa mea ? Tot atît de hărţuită ca a ta, „papa". Un an şi jumătate în Sarthe , ca pedagog, cum îţi spuneam. Tot pedagog, la Rennes, Limoges şi Clermond-Ferrand. Aleg instituţii religioase. Acolo eşti mai la adăpost. Munca aceasta stînd locului îmi aduce liniştea sufletească. Unul din colegii mei, pasionat de scutism, a înfiinţat de curînd o tabără de tineri, în pădurea Seillon. Caută monitori şi mă angajează. Iată-mă în pantaloni de golf bleumarin şi jambiere de piele roşcată. Ne sculăm la şase. Zilele ni le împărţim între educaţia sportivă şi lucrările manuale. Seara, coruri în jurul focurilor de tabără. Un întreg folclor înduioşător : Montcalm, Bayard, Lamoricière, „Rămas bun, frumoasă Françoise",

rindea, daltă, simț practic iscoditor. Am rămas acolo trei ani. O ascunzătoare sigură și foarte potrivită, ca să fii uitat. Vai ! păcătoasele mele instincte au biruit iar. Am fugit din oaza aceasta și m-am pomenit în Gara de Est, fără să fi avut cînd să-mi scot bereta și insignele.

Cutreier Parisul în căutarea unei munci stabile, a unei cauze pe care s-o servesc cu devotament. Zadarnice cercetări. Ceața nu se ridică, pavajul e lunecos. Din ce în ce mai des mi se întîmplă să-mi pierd echilibrul. În coșmarurile mele mă tîrăsc neîncetat ca să-mi înalț coloana vertebrală. Podul în care locuiesc, pe bulevardul Magenta, slujea drept atelier pictorului Domergue, pe vremea cînd nu-și cucerise încă gloria. Mă străduiesc să văd în asta un semn bun.

Din activitățile mele, de pe vremea aceea, nu-mi rămîne decît o foarte vagă amintire. Cred că am fost „asistentul“ unui oarecare doctor S, care-și recruta clientela printre drogații cu stupefiante și le dădea rețete plătite foarte scump. Trebuia să-i aduc pacienți. De asemenea, mi se pare că lucram în calitate de „secretar“, pe lîngă o poetă engleză, fanatică de-a lui Dante Gabriel Rossetti. Amănunte fără însemnătate.

Nu țin minte decît drumurile mele prin Paris și acel centru de gravitate, acel magnet la care ajungeam totdeauna : prefectura poliției. Degeaba mă îndepărtam, că pașii mei mă aduceau înapoi, după cîteva ore. Într-o noapte, cînd mă simțeam mai descurajat ca de obicei,

eram cît pe ce să cer gardienilor de la poarta cea mare, din bulevardul Palatului, să-mi dea voie să intru. Nu înțelegeam atracția pe care poliția o exercita asupra mea. La început, m-am gîndit că era vorba de amețeala ce te cuprinde cînd te apleci peste parapetul unui pod, dar era altceva. Pentru băieții fără căpătîi ca mine, poliția reprezintă ceva solid și impunător. Visam să fac parte din ea. Mi-am deschis inima lui Sieffer, un inspector din mondenă, pe care avusesem norocul să-l întîlnesc. Mă ascultă, zîmbind ușor, dar cu o grijă părintească, și binevoi să mă ia în serviciul său. Cîteva luni, am îndeplinit urmăriri, cu titlu benevol. Trebuia să mă țin de persoanele cele mai diferite și să consemnez întrebuințarea timpului lor. Cîte taine tulburătoare am descoperit în cursul acestor neîncetate drumuri... Pe cutare notar din Plaine Monceau îl surprinzi la Pigalle [1] cu perucă blondă și rochie de satin. Am văzut ființe neînsemnate transformîndu-se în creaturi de coșmar sau în eroi de tragedie. În timpul din urmă, am crezut că înnebunesc. Mă identificam cu toți acești necunoscuți. *Pe mine,* mă urmăream cu înverșunare, fără răgaz. Eu, bătrînul cu haina de ploaie, sau femeia cu costum bej. I-am spus-o lui Sieffer.

— De prisos să mai stărui. Ești un amator, dragul meu.

M-a condus pînă la ușa biroului său.

[1] Piața principală din Montmartre, cu vestitele sale localuri de noapte.

— Liniștește-te. O să ne mai vedem.

Și a mai adăugat cu glas înăbușit:

— Din păcate, mai devreme sau mai tîrziu, ne regăsim cu toții la arest...

Mi-era drag omul ăsta și mă simțeam în siguranță cu el. Cînd îi expuneam stările mele sufletești, mă învăluia cu o privire tristă și caldă. Ce s-o fi făcut? Poate că ar putea să ne ajute acum? Această trecere prin poliție nu mi-a ridicat moralul. Nu mai îndrăzneam să ies din odaia mea, de pe bulevardul Magenta. O amenințare plutea în aer. Mă gîndeam la tine. Aveam presimțirea că erai în primejdie, undeva. În fiecare noapte, între trei și patru, mă chemai în ajutor. Încetul cu încetul s-a înfiripat în mintea mea gîndul de-a pleca să te caut.

Nu-mi lăsaseși o prea bună amintire, dar, după zece ani, lucrurile își pierd din însemnătate și nu-ți purtam nici o dușmănie pentru „durerosul episod de la metrou, stația George al V-lea". Vom discuta subiectul ăsta încă o dată, și va fi ultima. Din două una: 1 — Te bănuiesc pe nedrept. În cazul ăsta, binevoiește să-mi primești scuzele și să pui eroarea pe seama aiurelilor mele. 2 — Dacă ai vrut să mă împingi sub metro, îți dau de bunăvoie circumstanțe atenuante. Nu, cazul tău n-are nimic deosebit. Ca un tată să caute a-și ucide fiul, sau a scăpa de el, mi se pare cu totul semnificativ pentru marea răsturnare de valori pe care o trăim. Odinioară, se observa fenomenul invers: fiii își ucideau tații, pentru a-și

dovedi că aveau muşchi. Dar acum, împotriva cui să ne îndreptăm loviturile? Iată-ne osîndiţi, orfani ce sîntem, să urmărim o fantomă ca să-și recunoască paternitatea. Cu neputinţă să ajungi fantoma. Se furişează mereu. E obositor, grăsanule. Să-ţi spun cît mi-am frămîntat mintea? Astă-seară eşti în faţa mea, cu ochii tăi ca ieşiţi din orbite. Ai înfăţişarea unui traficant de mărfuri la strîmtoare, şi titlul tău de „baron" nu poate înşela pe nimeni. Presupun că l-ai ales, nădăjduind că ţi-ar da siguranţă în purtare şi un aer respectabil. Această comedie e de prisos între noi. Te cunosc de prea multă vreme. Aminteşte-ţi, baroane, plimbările noastre de duminică. Un curent misterios ne abătea din centrul Parisului pînă în bulevardele de centură. Oraşul le aruncă mîlul şi rămăşiţele sale. Soult, Masséna, Davout, Kellermann. De ce s-au dat nume de învingători acestor locuri nesigure? Acolo era patria noastră.

Nimic nu s-a schimbat. După zece ani, te regăsesc aidoma cu tine însuţi: pîndind uşa de intrare a salonului, ca un şobolan înspăimîntat. Iar eu, mă ţin de braţul canapelei, din pricina husei care lunecă. În zadar ne străduim, nu vom cunoaşte niciodată tihna, dulcea neclintire a lucrurilor. Vom merge pînă la capăt pe nisipuri mişcătoare. Năduşeşti de frică. Vino-ţi în fire, dragul meu. Sînt lîngă tine, te ţin de mînă în beznă. Orice s-ar întîmpla, îţi voi împărtăşi soarta. Deocamdată, să vizităm casa. Pe uşa din stînga, dăm în-

tr-o mică încăpere. Fotolii de piele, cum îmi plac mie. Birou de lemn întunecat. Ai scotocit prin sertare? Am intra în intimitatea proprietarilor și, încetul cu încetul, am avea simțămîntul că facem parte din familie; la etajele de sus, mai sînt și alte sertare, scrinuri, firide, pe care le-am putea cerceta? Dispunem de cîteva ore de răgaz. Odaia aceasta e mai plăcută decît salonul. Miros de *tweed* și de tutun olandez. Pe polițe, cărți bine orînduite: operele complete ale lui Anatole France și colecția „Masque“ ce se recunoaște după copertele galbene. Așază-te la birou. Stai drept. Nu-i oprit să visezi la cursul pe care l-ar lua viețile noastre într-un asemenea decor. Zile întregi am citi sau am sta la taifas. Un cîine ciobănesc de rasă germană ar fi de pază, îndepărtînd eventualii vizitatori. Seara, am face partide de manila cu logodnica mea.

Sună telefonul. Sari ars, cu fața descompusă. Trebuie să spun că zbîrnîitul ăsta, în mijlocul nopții, nu-i a bine. Se asigură de prezența dumitale, pentru a te aresta în zori, și închid înainte să fi avut cînd să răspunzi. Sieffer întrebuința adesea astfel de procedee. Urcăm în mare grabă scara, ne poticnim, cădem unul peste altul, ne ridicăm. Trebuie să trecem printr-un șir de odăi, și nu știi unde sînt șaltărele. Mă izbesc de o mobilă, cauți dibuind telefonul. E Marcheret. Se întreba, împreună cu Murraille, de ce am dispărut.

Glasul îi răsună ciudat în beznă. Au dat de Annie la *Grand Ermitage moscovite*, din strada

Caumartin. Era beată, dar totuși a făgăduit că va fi mîine, la ora trei fix, în fața primăriei.

Cînd și-au schimbat verighetele, ea a luat-o pe a ei și-a zvîrlit-o în obrazul lui Marcheret. Primarul s-a făcut că nu vede nimic. Guy a încercat să salveze situația, pufnind de rîs. Căsătorie pripită și improvizată. Poate că s-ar găsi în presa epocii cîteva scurte cronici mondene. Țin minte că Annie Murraille purta o haină de blană și că ținuta aceasta în toiul lunii august mărea starea aceea apăsătoare.

Pe drum, la întoarcere, n-au scos o vorbă. Mireasa mergea la brațul martorului ei, Lucien Remy, „artist de varieteu" (așa auzisem la citirea actului de căsătorie) ; iar tu, martorul lui Marcheret, figurai cu următoarea mențiune : „Baron Chalva Henri Deyckecaire, industriaș".

Murraille umbla de la ginere la fiică-sa, glumind ca să destindă atmosfera. Fără succes. Pînă la urmă, s-a plictisit și n-a mai spus nimic. Noi eram în coada ciudatului alai.

Un *lunch*[1] era pregătit la Clos-Foucré. Pe la cinci, cîțiva intimi, sosiți anume din Paris, s-au adunat în jurul cupelor de șampanie. Grève așezase bufetul în mijlocul grădinii.

Amîndoi stăteam ceva mai la o parte. Iar eu observam. Mulți ani au trecut de atunci, dar chipurile, gesturile, mlădierea vocilor mi-au rămas întipărite în minte. Era acolo

[1] Bufet rece. (engl.)

Georges Lestandi care, în fiecare săptămînă, în prima pagină a revistei lui Murraille, își răspîndea „ecourile“ veninoase și denunțările. Gras, vorbind autoritar, cu puțin accent bordelez. Robert Delvale, directorul teatrului *Avenue*, cu păr argintiu, drept și țanțoș la șaizeci de ani și fălindu-se că-i „cetățean“ din Montmartre, cu al cărui folclor se îndeletnicea. François Gerbère, alt colaborator de-al lui Murraille, specialist în editoriale înflăcărate și în apeluri la ucidere. Gerbère era din categoria de tineri hipernervoși, care zîzîie și fac bucuros pe pasionații sau pe fasciștii de șoc. Virusul politic îl cuprinsese la ieșirea de la „Normale Supérieure“. Rămăsese credincios spiritului — foarte provincial — din strada d'Ulm, și te mirai că fostul normalist, de treizeci și opt de ani, putea să se arate atît de crunt.

Lucien Remy, martorul miresei. Înfățișare de ștrengar, mare curtezan, dinți albi, păr lucind de Baker-fix. Îl auzeai uneori cîntînd la Radio-Paris. Evolua la marginea acelui mediu și a music-hall-ului. În sfîrșit, ni s-a alăturat și Monique Joyce. Douăzeci și șase de ani, blondă, cu un aer de prefăcută candoare. Debuta la teatru, unde n-a lăsat o amintire prea de seamă. Murraille avea o slăbiciune pentru ea și-i vedeai adesea fotografia pe coperta revistei *Asta-i viața*. I se făceau reportaje. Unul din ele ne-o prezenta drept „Pariziana cea mai elegantă de pe Coasta de Azur“.

Sylviane Quimphe, Maud Gallas și Wildmer luau parte, bineînțeles.

Printre oamenii aceștia, Annie Murraille și-a regăsit buna dispoziție. L-a sărutat pe Marcheret, cerîndu-i iertare, și i-a trecut verigheta în deget cu un gest ceremonios. Aplauze. Cupele de șampanie s-au ciocnit. Invitații se interpelau din toate părțile, se formau grupuri. Lestandi, Delvale și Gerbère felicitau mirele. Murraille, într-un colț, se întreținea cu Monique Joyce. Lucien Remy avea mare succes la femei, dacă judecai după privirile Sylvianei Quimphe. Dar el își păstra zîmbetele pentru Annie Murraille, care se rezema de el într-un chip stăruitor. Ghiceai că erau foarte intimi. Maud Gallas și apoplecticul Wildmer, ca fiind gazde, făceau să circule băuturi și prăjiturele. Am aici, într-o mică geantă, toate fotografiile ceremoniei, și le-am privit de o mie de ori, pînă ce ochii mi se împăienjeneau de oboseală sau de lacrimi.

Pe noi ne uitaseră. Ședeam nemișcați, la o parte, fără ca nimeni să ne bage cîtuși de puțin în seamă. M-am gîndit că ne introdusesem din greșeală în ciudata *garden-party*. Păreai tot atît de stînjenit ca și mine. Ar fi trebuit s-o luăm din loc, cît mai repede, și nu izbutesc încă să-mi lămuresc amețeala care m-a cuprins. Te-am părăsit și am înaintat spre ei, cu pas mecanic.

Cineva m-a împins din spate. Era Murraille. Mă lua cu el, și m-am pomenit înaintea lui Gerbère și a lui Lestandi. Murraille m-a pre-

zentat drept „un tînăr ziarist de talent, pe care abia îl angajase". Îndată Lestandi, cu ton pe jumătate protector, pe jumătate ironic, m-a gratificat cu un „încîntat, iubite confrate".

— Şi ce anume scrii ? m-a întrebat Gerbère.

— Nuvele.

— Foarte bune nuvelele, a observat Lestandi. Nu te compromiţi. Teren neutru. Ce părere ai, François ?

Murraille o ştersese. Aş fi vrut să fac la fel.

— Fie vorba între noi, a zis Gerbère, crezi că trăim o epocă în care mai poţi scrie nuvele ? Eu n-am de loc imaginaţie.

— Dar mult spirit muşcător ! s-a împotrivit Lestandi.

— Fiindcă nu caut nod în papură. Înjur în gura mare şi atîta tot.

— Şi e formidabil, dragul meu François. Ia spune-mi, ce ne ticluieşti pentru viitorul tău editorial ?

Gerbère şi-a scos ochelarii cu rame groase de baga. Ştergea sticlele, foarte încet, cu o batistă. Era sigur de efect.

— Ceva plin de haz. Se cheamă : „Vreţi să jucaţi tenisul evreiesc ?" Expun regulile jocului pe trei coloane.

— Şi ce-i „tenisul" ăsta al tău ? a întrebat Lestandi, rîzînd.

Atunci, Gerbère a intrat în amănunte. După cîte cred c-am înţeles, se juca în doi în cursul unei plimbări, sau stînd jos, la terasa unei cafenele. Cel dintîi care descoperea un evreu, trebuia să-l anunţe. Cincisprezece pentru el. Dacă. la rîndul său, celălalt partener zărea

unul, asta făcea cincisprezece egal. Şi aşa mai departe. Învingătorul era cel care semnala cei mai mulţi evrei. Se numărau punctele, ca la tenis. Nimic mai bun, după Gerbère, pentru a educa reflexele francezilor.

— Închipuiţi-vă, a mai adăugat el cu o înfăţişare gînditoare, că n-am nevoie să văd capetele *lor*. *Îi* recunosc din spate. Vă jur !

Au mai schimbat şi alte păreri. Un lucru îl revolta pe el, Lestandi : că „ticăloşii" ăştia mai puteau încă să ducă o viaţă de plăceri pe Coasta de Azur şi să-şi soarbă aperitivele prin localurile de la Cannes, de la Nisa ori de la Marsilia. Pregătea o serie de „ecouri" în privinţa aceasta. Va cita nume. Eşti dator să înştiinţezi de pericol autorităţile competente. Am întors capul. Nu te mişcaseşi din loc. Am vrut să-ţi fac un semn de prietenie. Dar ei ar fi putut să-l zărească şi să mă întrebe cine-i domnul cel gras, de colo, din fundul grădinii.

— Mă întorc de la Nisa, a spus Lestandi. Nici un singur chip omenesc. Numai alde Bloch şi Hirschfeld. Îţi vine greaţă...

— Într-un cuvînt, a sugerat Gerbère, ar fi de ajuns să se indice numerele lor de cameră la Ruhl... Ar uşura munca poliţiei...

Se însufleţeau. Se înfierbîntau. Şi eu îi ascultam cuminte. Trebuie să spun că mă plictiseau. Doi bărbaţi foarte obişnuiţi, de statură mijlocie, cum sînt cu milioanele pe străzi. Lestandi purta bretele. Fără îndoială, altul în locul meu i-ar fi făcut să tacă. Dar sînt laş.

Toţi am băut mai multe cupe de şampanie. Lestandi ne vorbea acum de un oarecare Schlossblau, producător de cinema, „înspăimîntător tip roşcovan şi vineţiu", pe care-l recunoscuse pe Promenada Englejilor. Jurase că acela n-o să-i scape. Se însera. Din grădină, toată reuniunea s-a îndreptat spre barul hanului. I-ai urmat pe ceilalţi şi ai venit să te aşezi lîngă mine... Atunci, ca şi cum o electricitate năvalnică ar fi trecut prin fiecare dintre noi, petrecerea s-a însufleţit. O veselie nervoasă. La cererea lui Marcheret, Delvale ne-a imitat pe Aristide Bruant. Dar Montmartre nu constituia singura lui sursă de inspiraţie. Fusese la şcoala teatrului de Bulevard şi ne copleşea cu calambururi şi cu vorbe de duh. Parcă-i văd capul de cîine flocos şi mustăcioara-i subţire. Pîndea rîsetele auditoriului cu o lăcomie de-mi venea rău. Cînd o nimerise, ridica din umeri, prefăcîndu-se că nu-i dă nici o importanţă. Bătrînul cabotin pudrat amintea, uneori, pe Guitry fiul.

La rîndul său, Lucien Remy ne-a interpretat un cîntec dulce, foarte răspîndit în anul acela : *Nu-i cunosc sfîrşitul.* Annie Murraille şi Sylviane Quimphe îl mîncau din ochi. Şi eu îl cercetam cu atenţie. Mă speria mai cu seamă partea de jos a obrazului său. I se citea o lipsă de vlagă puţin obişnuită. Am avut presimţirea că era şi mai periculos decît ceilalţi. Nu trebuie să te încrezi în indivizii ăştia „briantinaţi", care se ivesc adesea în „vremurile tulburi". Apoi ni s-a dat dreptul la un număr de

Lestandi, în tradiția celor care, pe atunci, erau numiți „șansoniștii". Nimic mai jalnic, după gustul meu, dar Lestandi era mîndru să ne arate că știa pe de rost repertoriul de la *Luna Roșcată* și de la *Doi Măgari*. Fiecare își are micile cochetării și „vioara lui Ingres".

Dédé Wildmer s-a urcat pe un scaun și a ținut un toast în cinstea mirilor. Annie Murraille își rezema obrazul de umărul lui Lucien Remy, și Marcheret nu se simțea jignit. Cît privește pe Sylviane Quimphe, încerca prin toate mijloacele să atragă atenția „cîntărețului curtezan". Maud Gallas, de asemenea. Lîngă bar, Delvale sta de vorbă cu Monique Joyce. Era din ce în ce mai stăruitor, și-i zicea „mititico". Ea îi primea avansurile rîzînd în hohot și își scutura părul de parcă repeta un rol în fața unei nevăzute camere. Murraille, Gerbère și Lestandi urmau o discuție pe care alcoolul o însuflețea. Era vorba de-a organiza un miting în sala Wagram, în cursul căruia principalii colaboratori ai revistei *Asta-i viața* vor lua cuvîntul. Murraille sugera tema la care ținea mai mult : „Nu sîntem fricoși" ; dar Lestandi rectifica glumeț : „Nu sîntem evreiți".

După-amiaza era furtunoasă și tunetul bubuia mereu înăbușit, în depărtare. Astăzi, oamenii aceștia au dispărut ori au fost împușcați. Presupun că nu mai interesează pe nimeni. Oare-i vina mea, dacă rămîn prizonierul amintirilor mele ?

Dar, cînd Marcheret s-a îndreptat spre noi și ți-a azvîrlit în obraz conținutul unei cupe de șampanie, am crezut că era să-mi pierd sîngele rece. Te-ai dat îndărăt. Ți-a zis cu glas scurt :

— Răcorește ideile, hei, Chalva ?

Sta înaintea noastră, cu brațele încrucișate.

— E mult mai bine decît flota, a graseiat Wildmer. Spumegă !

Căutai o batistă să te ștergi. Delvale și Lucien Remy au aruncat cu privire la tine cîteva observații ironice, care au stîrnit rîsetele doamnelor. Lestandi și Gerbère te priveau într-un chip ciudat și am înțeles că, în seara aceea, capul tău nu le plăcea.

— Un duș-surpriză, hei, Chalva ? a declarat Marcheret, bătîndu-te lung pe ceafă, de parcă mîngîia gîtul unui cîine.

Rîdeai în silă.

— Da, un duș bun... ai murmurat.

Mai trist era că aveai aerul să te scuzi.

Ceilalți și-au urmat conversațiile. Beau. Rîdeau. Prin ce întîmplare am auzit în toiul gălăgiei generale această frază a lui Lestandi : „Iertați-mă, dar mă duc să fac o mică plimbare !“ Chiar înainte ca el să fi părăsit barul, eram pe treptele de la intrarea hanului. Și acolo, ne-am găsit față în față. Cînd mi-a împărtășit gîndul său de a-și mai dezmorți un pic picioarele, l-am întrebat, cît mai firesc cu putință, dacă puteam să-l însoțesc.

Am mers pe drumul călăreților. Apoi am pătruns în desișul de sub copaci. O pădure bătrînă de fagi, unde soarele răspîndea, la sfîrșitul

după-amiezii, lumina nostalgică din tablourile lui Claude Lorrain. Mi-a spus că bine făceam amîndoi să ne plimbăm la aer. Îi plăcea mult pădurea de la Fontainebleau. Am vorbit de unele și de altele. De adînca tăcere și de frumusețea arborilor.

— Pădure bătrînă !... Copacii ăștia au cam o sută douăzeci de ani. — A rîs. — Pariez cu dumneata că nu voi ajunge vîrsta asta...

— Mai știi ?

Mi-a arătat o veveriță care străbătea aleea, la vreo douăzeci de metri înaintea noastră. Mîinile mi-erau jilave. I-am spus că citeam cu plăcere „ecourile" lui săptămînale din *Asta-i viața,* că, după părerea mea, urmărea o frumoasă și curajoasă acțiune de salubritate publică. Mi-a răspuns, o ! că n-avea nici un merit în asta. Nu iubea evreii, atîta tot, și revista lui Murraille îi permitea să se exprime fără înconjur. Cu totul altă presă decît cea putredă dinainte de război. Desigur, Murraille avea aplecare pentru afacerism și muncă ușoară, dar revista era în mîinile unei echipe de „neprihăniți". Oameni ca Alin-Laubreaux, Zeitschel, Sayzille, Darquier și el însuși. Și, mai cu seamă Gerbère, cel mai înzestrat dintre ei. Tovarăși de luptă.

— Dar pe dumneata, te interesează politica ?

I-am răspuns că da, și că era nevoie să dai cu mătura peste tot.

— Cu bîta, vrei să spui !

Și, ca să-mi dea o pildă, mi-a vorbit din nou de acel Schlossblau care pîngărea Promenada Englejilor. Or, Schlossblau se întorsese la Paris

și se ascundea într-un apartament a cărui adresă el, Lestandi, o cunoștea. Era de ajuns un „ecou“, și cîțiva militanți musculoși ar veni să sune la ușa lui. Se felicita dinainte de această faptă bună.

Amurgul se lăsa. M-am hotărît să grăbesc lucrurile. L-am mai privit odată pe Lestandi. Era gras. Mîncăcios, negreșit. Mi-l închipuiam, stînd la masă în fața unei iahnii de morun. Mă gîndeam și la Gerbère, la zîzîitul său de normalist și la fesele lui umflate. Nu, nici unul, nici altul nu erau mari luptători și nu trebuia să mă las intimidat.

Mergeam prin desișuri din ce în ce mai strînse.

— De ce să alergi după Schlossblau ? i-am spus. Evrei se găsesc la îndemînă...

Nu înțelegea și-mi aruncă o privire întrebătoare.

— Domnul care a primit adineauri o cupă de șampanie drept în bot... îți amintești ?

A pufnit de rîs.

— Cum să nu... Găseam, ca și Gerbère, că are un cap de negustor pungaș.

— Un evreu ! Mă mir că n-ați ghicit !

— Dar ce caută printre noi ?

— Aș vrea să știu și eu.

— O să-i cerem acestui ticălos să ne arate actele !

— De prisos !

— Îl cunoști ?

Am răsuflat adînc.

— *E tatăl meu.*

Îl strîngeam de gît și policarii mă dureau. Mă gîndeam la tine ca să-mi fac curaj. A încetat să se mai zbată.

La drept vorbind, era o tîmpenie să-l fi ucis pe grăsanul ăsta bucălat.

I-am regăsit la barul hanului. Cînd am intrat, m-am izbit de Gerbère.

— Nu l-ai văzut pe Lestandi ?

— Da' de unde, i-am răspuns cu gîndul aiurea.

— Oare unde s-o fi dus ?

Mă privea cu stăruință și-mi oprea trecerea.

— O să se întoarcă, am spus cu ton ascuțit, a cărui tulburare am îndreptat-o îndată, dregîndu-mi glasul. O fi făcut o plimbare prin pădure.

— Crezi ?

Ceilalți erau adunați în jurul barului, iar tu ședeai în fotoliul de lîngă cămin. Te deslușeam prost, din pricina penumbrei. O singură lampă era aprinsă, de cealaltă parte a încăperii.

— Ce gîndești de Lestandi ?

— Numai bine, am răspuns.

Se lipea de mine. Nu mă mai puteam feri de atingerea aceasta cleioasă.

— Am multă afecțiune pentru Lestandi. E o fire, un suflet de „cacic" [1], cum spuneam noi la Normală.

Încuviințam, dînd ușor din cap.

— E lipsit de nuanțe, dar nici nu-mi pasă ! Avem nevoie de bătăioși, în clipa de față !

---

[1] Argou școlar : elev reușit primul la școala Normală Superioară.

Vorbea tot mai repezit.

— Prea s-a cultivat nuanța și arta de-a tăia firu-n patru. Acum, ne trebuie tineri barbari care să calce în picioare straturile de flori !

Vibra din toţi nervii.

— A sosit vremea asasinilor ! Le urez bun venit !

Rostise ultimele cuvinte cu un glas de furioasă provocare.

Ochii i se aţintiră asupra mea. Simțeam că voia să-mi spună ceva, dar că nu îndrăznea. În sfîrșit :

— Nemaipomenit cum semeni cu Albert Préjean... — Un fel de lîncezeală îl cuprindea. — Nu ţi s-a spus niciodată că semeni cu Albert Préjean ?

Glasul i se sugruma într-o șoaptă blîndă, ce abia se auzea.

— Îmi mai amintești și de cel mai bun prieten al meu de la Normală, un băiat superb. A murit în '36, la franchiști.

Îl recunoșteam anevoie. Era din ce în ce mai fără vlagă. Capul avea desigur să-i cadă pe umărul meu.

— Mi-ar plăcea mult să te revăd la Paris. Se poate, nu-i așa ? Spune ?

Mă acoperea cu un văl umed.

— Trebuie să plec pentru a-mi scrie farsa... Știi... „Tenisul"... Să-i spui lui Lestandi că nu puteam să mai aștept...

L-am însoțit pînă la automobilul său. Mi se agăța de braţ şi-mi îndruga vorbe fără şir.

Eram încă sub impresia acestei metamorfoze care, în cîteva clipe, făcuse din el o foarte bătrînă doamnă.

L-am ajutat să se așeze la volan. A coborît geamul :

— Vei veni să cinezi la mine, pe strada Rataud... Îmi întindea o față buhăită care mă implora.

— N-ai să uiți, hei, dragul meu... Mă simt atît de singur...

Apoi a demarat.

Ședeai tot în același loc. Un morman negru lîngă speteaza fotoliului : lumina defectuoasă putea înșela. Era vorba de o ființă omenească sau de o grămadă de pardesiuri ? Ceilalți nu știau că ești acolo. Temîndu-mă să nu le atrag atenția asupra ta, te-am ocolit și m-am alăturat grupului lor.

Maud Gallas lămurea că fusese nevoită să-l culce pe Wildmer beat mort. Așa se întîmpla cel puțin de trei ori pe săptămînă. Își distrugea sănătatea, omul ăsta. Lucien Remy îl cunoscuse pe vremea cînd cîștiga toate marile premii. Într-o zi, la Auteuil, spectatorii de la peluză se azvîrliseră asupra lui, ca să-l poarte în triumf. I se zicea „Centaurul". Pe atunci, nu bea decît apă.

— Toți băieții ăștia ajung neurastenici de cum părăsesc competiția, a observat Marcheret.

Și a citat pilda unor foști sportivi ca Villaplane, Toto Grassin, Lou Brouillard...

Murraille ridica din umeri :

— Închipuiește-ți că și noi o să părăsim curînd competiția. Cu articolul 75 și douăsprezece gloanțe în piele.

Într-adevăr, ascultaseră ultimul buletin la radio-jurnal, iar știrile erau „și mai alarmante decît de obicei".

— Dacă înțeleg bine, a zis Delvale, trebuie să pregătim frazele pe care le vom rosti în fața plutonului...

Aproape un sfert de oră, s-au dedat acestui joc. Delvale socotea că un „Trăiască Franța totuși catolică !" ar face o foarte frumoasă impresie. Marcheret își făgăduia să strige : „Nu-mi pociți mutra ! Trageți în inimă și ochiți bine, că-i zdravăn agățată !" Remy ar cînta *Micul supeu la lumînărele* și, dacă ar mai avea timp, *Cînd totul s-a sfîrșit...* Murraille n-ar lăsa să fie legat la ochi, declarînd că vrea să „asiste la comedia asta pînă la capăt".

— Îmi pare rău, a încheiat el, că vorbesc de prostiile acestea în ziua căsătoriei lui Annie...

Iar Marcheret, pentru a destinde atmosfera, și-a aruncat gluma rituală, precum ca să se știe că „sînii lui Maud Gallas sînt cei mai tulburători din Seine-et-Marne". Îi și descheia corsajul. Ea stătea cu coatele pe bar și nu i se împotrivea defel.

— Priviți, dar priviți-mi minunile astea !

Îi pipăia, făcîndu-i să țîșnească din sutien.

— N-ai nimic a-i invidia, murmura Delvale lui Monique Joyce. Absolut nimic, copila mea. Absolut nimic !

Se străduia și el să-și strecoare o mînă în tăietura bluzei, dar ea-l oprea cu mici rîsete nervoase. Foarte excitată, Annie Murraille își ridicase pe nesimțite rochia, ceea ce-i îngăduia lui Lucien Remy să-i dezmierde coapsele. Sylviane Quimphe îmi făcea semn cu piciorul. Murraille ne turna de băut și constata, cu glas obosit, că n-o duceam rău pentru niște viitori împușcați.

— Ei, dar văzut-ați perechea asta de sînișori ! repeta Marcheret.

Părăsindu-și locul ca s-ajungă la Maud Gallas, după bar, a răsturnat lampa. Exclamări. Suspine. Se foloseau de întuneric. În sfîrșit, cineva a sugerat — Murraille, dacă nu mă înșel — că le-ar fi mult mai bine în camere.

Am găsit un șaltăr. Lumina lămpilor din pereți m-a orbit. Nu mai rămăsese nimeni, afară de noi amîndoi. Căptușeala greoaie de lemn a zidurilor, fotoliile și paharele împrăștiate pe bar mi-au stîrnit un simțămînt de jale. Radioul cînta în surdină :

Bei mir bist du schőn... [1]

Și tu adormiseși.

Asta înseamnă...

Cu capul în piept și gura deschisă.

Ești pentru mine...

---

[1] Pentru mine ești frumoasă... (germ.)

Între degetele tale, o țigară de foi stinsă.

Toată viața.

Te-am bătut ușurel pe umăr :
— Dacă am pleca ?

Mașina Talbot era garată la poarta vilei *Mektub*, și Marcheret, după obiceiul său, uitase cheile pe tabloul de bord.

Am ajuns pe șoseaua națională. Acul arăta 130 la contor. Închideai ochii, din pricina vitezei. Totdeauna ți-era frică în automobil și, pentru a-ți ridica moralul, ți-am dat cutia mea de bomboane. Treceam prin sate părăsite. Chailly-en-Bière, Perthes, Saint-Sauveur. Te ghemuiai pe locul de lîngă mine. Aș fi vrut să te liniștesc, dar, după Ponthierry, situația noastră mi s-a arătat foarte nesigură : n-aveam acte, nici unul nici altul, și călătoream cu o mașină furată. Corbeil, Ris-Orangis, L'Hay-les-Roses. În sfîrșit, luminile înăbușite de la Poarta Italiei.

Pînă acolo, nu schimbasem o vorbă. Te-ai întors spre mine și mi-ai spus că am putea telefona lui „Titiko", omul care-și propunea să te treacă frontiera belgiană. Îți lăsase un număr, în caz de urgență.

— Nu te încrede, individul ăsta e un denunțător, am declarat cu glas neutru.

N-ai auzit. Am repetat încă o dată fraza, fără succes.

Ne-am oprit pe bulevardul Jourdan, în fața unei cafenele. Am văzut cum doamna de la

tejghea îţi întindea o fisă de telefon. Cîţiva clienţi întîrziau la mesele terasei. Foarte aproape, micuţa gară a metropolitanului şi parcul. Acest cartier Montsouris mi-a amintit de serile pe care ni le petreceam în casa de pe calea Reille. Oare mai trăia ajutoarea de patroană egipteană? Îşi mai amintea de tine? O mai învăluia acelaşi parfum? Cînd te-ai întors, zîmbeai mulţumit: „Titiko" îşi ţinea făgăduielile, şi ne aştepta la ora 23,30 fix, în holul hotelului Tuileries-Wagram, pe strada Paramidelor. Hotărît, cu neputinţă să schimbi cursul lucrurilor.

Ai băgat de seamă, baroane, ce tăcut e Parisul în noaptea asta? Ne strecurăm de-a lungul căilor pustii. Copacii freamătă şi frunzişul lor alcătuieşte o baltă ocrotitoare deasupra noastră. Din cînd în cînd, o fereastră luminată la faţada unui imobil. Oamenii au plecat, uitînd să stingă electricitatea. Mai tîrziu, voi străbate oraşul ăsta şi mi se va părea tot atît de fără viaţă ca şi astăzi. Mă voi pierde în labirintul străzilor, în căutarea umbrei tale. Pînă la a mă contopi cu ea.

Piaţa Châtelet. Îmi lămureşti că dolarii şi diamantul roz sînt cusuţi în căptuşelile vestei tale. Fără geamantane, ţi-a recomandat „Titiko". Uşurează trecerea frontierelor. Părăsim maşina Talbot la colţul străzilor Rivoli şi Alger. Am ajuns cu o jumătate de oră înainte şi-ţi propun o plimbare în grădina Tuileriilor. Făceam ocolul marelui bazin, cînd am auzit aplauze. Se dădea

un spectacol la teatrul de vară. O piesă în costume de epocă. Cred că ceva de Marivaux. Actorii salutau într-o lumină albastră. Ne-am amestecat printre grupurile care se îndreptau spre bufetul cu răcoritoare. Între copaci, atîrnau ghirlănzi. Lîngă tejghea, la pian, un domn bătrîn, țeapăn și somnoros, cînta *Pedro*. Ai comandat o cafea și ți-ai aprins o țigară de foi. Şedeam tăcuți. În nopți de vară ca aceasta, ni se întîmpla să ne așezăm la terasa unei cafenele. Priveam capetele din jurul nostru, mașinile trecînd pe bulevard și nu-mi amintesc să fi schimbat vreo singură vorbă amîndoi, afară de ziua cînd m-ai împins sub metro... Fără îndoială, un tată și un fiu n-au să-și spună mare lucru.

Pianistul a început *Casa visurilor mele*. Îți pipăiai căptușelile vestei. Era ora.

Te revăd în holul de la Tuileries-Wagram, stînd într-un fotoliu cu stofă ecosez. Portarul de noapte citește un „magazin". Nici măcar nu și-a ridicat ochii, cînd am intrat noi. Te uiți la ceasul-brățară. Un hol de hotel care seamănă cu toate celelalte unde-mi dădeai întîlnire. *Astoria, Majestic, Terminus*. Ți-aduci aminte, baroane ? Aveai aceeași înfățișare de călător în trecere, așteptînd un pachebot sau un tren care nu va veni niciodată.

Nu i-ai auzit apropiindu-se. Sînt patru. Cel mai înalt, cel care poartă un pardesiu de gabardină, îți cere pașaportul.

— Voiai s-o ștergi în Belgia, fără să ne înștiințezi ?

Îți smulge căptușeala vestei, numără cu băgare de seamă bancnotele și le vîră în buzunar. Diamantul roz s-a rostogolit pe covor. Se apleacă să-l ridice.

— Unde l-ai furat, tîrtane ?

Te pălmuiește.

Ești în picioare, în cămașă. Pămîntiu la față. *Ai îmbătrînit cu treizeci de ani.*

Mă aflu în fundul holului, lîngă ascensor, și nu mi-au observat prezența. Aș putea să apăs pe buton, să urc. Să aștept. Dar merg spre ei și mă apropii de individul cu gabardină.

— *E tatăl meu.*

Ne privește lung, dînd din umeri. Mă pălmuiește și pe mine, cu nepăsare, ca și cum ar fi vorba de o formalitate, și aruncă celorlalți :

— Să-mi ridicați lepădăturile astea.

Ne poticnim în ușa-tambur, pe care au învîrtit-o din răsputeri.

Duba așteaptă ceva mai sus, pe strada Rivoli. Iată-ne, cot la cot, pe băncile de lemn. E așa de întuneric, încît nu-mi pot da seama de drumul pe care apucăm. Strada Saussaies ? Drancy ? Vila Tristă ? Fie ce-o fi, te voi însoți pînă la sfîrșit.

La cotituri, ne izbim unul de altul, dar abia te deslușesc. Cine ești ? Zadarnic te-am urmărit zile întregi de-a rîndul, că nu știu nimic despre tine. O siluetă ghicită sub o mică lampă de noapte.

Adineauri, cînd ne urcam în autocar, ne-au cam tărbăcit. Ce capete caraghioase ne-or fi făcut. Ca cei doi clovni, de altădată, la Médrano.

Desigur, unul din satele cele mai frumoase și mai bine așezate din Seine-et-Marne : la marginea pădurii Fontainebleau. În veacul trecut, aici și-au găsit tihna pentru lucru un grup de pictori. Astăzi, turiștii îl vizitează, și cîțiva parizieni au vile de țară.

La capătul uliței-mari, hanul Clos Foucré își înalță fațada anglo-normandă. Ambianță aleasă și simplitate rustică. Clientelă distinsă. Pe la douăsprezece noaptea, poți să rămîi singur cu barmanul care așază sticlele și golește scrumierele. Îl cheamă Grève. Are același serviciu de treizeci de ani. E un om căruia nu-i prea place să vorbească, dar, dacă-i ești simpatic și-i oferi un lichior de corcodușe, primește totuși să evoce unele amintiri. Da, a cunoscut oamenii ale căror nume i le-am spus. Dar eu, atît de tînăr, cum se face că-i vorbesc de dînșii ? „O, eu..." Deșartă scrumierele într-un carton dreptunghiular. Da, indivizii ăștia veneau des la han; e tare mult de atunci. Maud Gallas, Sylviane Quimphe... se întreabă ce au putut s-ajungă. Cu femei de felul ăsta, nu știi niciodată. Chiar a păstrat o fotografie. Uite, cel înalt și subțire, aici, e Murraille. Un director de ziar. Împușcat. Celălalt, mai în urmă, care-și scoate pieptul în afară și ține o orchidee între degetul cel mare și arătător : Guy de Marcheret, și i se spunea domnul conte. Un fost legionar. Poate că s-a întors în colonii. Da, ce-i drept, nu mai sînt... Cel mai gras, care stă în

fotoliul dinaintea lor, a dispărut într-o bună zi. „Baron“ de nu mai știu ce...

A văzut cu zecile ca ăștia, care s-au rezemat cu coatele pe bar, visători, și apoi au dispărut. Cu neputință să-ți amintești toate chipurile. La urma urmelor... da... dacă vreau fotografia asta, mi-o dă. Dar sînt tînăr, zice el, și mai bine aș face să mă gîndesc la viitor.

Lector : ANGELA CISMAȘ
Tehnoredactor : ELENA BABY

Bun de tipar : 6.01.1975. Tiraj 36 130 broșate.
Coli tipar 4,5.

Tiparul executat sub comanda nr. 40 635 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1
București
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

